

Bilaga 2

Verksamhetsberättelse VB 2015 för Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Innehållsförteckning

Sammanfattning av 2015 års verksamhet	3
1. Ett Stockholm som håller samman	5
1.5 Stockholm är en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar	5
1.6 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	6
2. Ett klimatsmart Stockholm	11
2.1 Stockholm är klimatneutralt	11
2.2 Transporter i Stockholm är hållbara	71
2.3 Stockholm har ren luft och rent vatten	80
2.4 Det är enkelt att välja en miljövänlig livsstil	84
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	88
3.2 Företag väljer att etablera sig i Stockholm	89
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	90
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	91
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	94
4.1 Stockholm är fritt från diskriminering	94
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	94
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	96
Uppföljning av ekonomi	96
Investeringar	105
Ombudgeteringar	105
Analys av balansräkning	105
Synpunkter och klagomål	108
Övrigt	108

Sammanfattning av 2015 års verksamhet

Nämndens verksamheter har uppnått många bra resultat under 2015, och gör ett totalt överskott på 14,7 mnkr jämfört med budget. Det beror framförallt på upplösningar för avsättningar för risk och ej förbrukade extra medel för arbete med Vattenprogrammet. Överskottet i den ordinarie verksamheten uppgår till 4,0 mnkr, vilket beror på högre engångseffekter av tillsynsintäkter och lägre personalkostnader. I verksamhetberättelsens ekonomiavsnitt finns en grundlig redogörelse för ekonomin.

Nedan följer ett urval av viktigare insatser och resultat under 2015.

- Kemikaliecentrum har arbetat med att sprida kunskap och implementera kemikalieplanen. Arbete pågår med att lansera en Vägledning för kemikaliesmart förskola samt med att upphandla ett centralt system för kemikaliehantering.
- Koordinationen av EU-projektet GrowSmarter har inletts. Arbetet med att planera implementeringen i de tre deltagarstäderna Stockholm, Köln och Barcelona har pågått intensivt under året och många av åtgärderna planeras vara genomförda under 2016.
- Nämnden har bidragit till en hög bostadsproduktionstakt genom den så kallade samordningsgruppen för bostadsuppdraget. Årsmålet om 5000 lägenheter har uppnåtts.
- Handlingsplanen för god vattenstatus samt stadens nya dagvattenstrategi är utgångspunkten för ett omfattande arbete som bland annat syftar till framtagande av lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster. En första version av lokalt åtgärdsprogram för Bällstaån har presenterats.
- Nämnden har under året bistått kommunstyrelsen med att ta fram en ny åtgärdsplan för att minska växthusgasutsläppen till 2,3 ton per invånare till år 2020 och en färdplan för ett fossilbränslefrött Stockholm år 2040.
- Projektet C/O City, som ska göra det möjligt att visa på konkreta lösningar med ekosystemtjänster i urban miljö, har startats upp. Nämnden är också delaktig i utmärkelsen för bästa hållbara stadsutvecklingsprojekt för Norra Djurgårdstaden, som utdelades av C40, Cities Climate Leadership group, ett nätverk med stora engagerade städer runt om i världen.
- Under 2015 (liksom 2014) klarades miljö kvalitetsnormerna för PM 10, det vill säga partiklar, i hela Stockholms stad.
- Elbilsupphandlingen är avslutad och har resulterat i att över 850 fordon har avropats från ramavtalet under projekttiden.
- Tillsyn kopplat till vägtrafik har lett till att två skolor fått åtgärder mot buller, och 500 personer har fått minskat buller genom skyddsåtgärder som vidtagits.
- Tillsynens anseende hos verksamhetsutövarna är fortsatt bra. NKI-värdet uppgick till 80 2015 vilket är en förbättring från 74 jämfört med föregående år.
- Inom tillsynen av förskolor och skolor har antalet uppföljningsärenden minskat under de senaste åren, vilket indikerar en förbättring av inomhusmiljön.
- Livsmedelskontrollen har utvecklat uppföljning av tillsynen, vilket sammantaget ger en bra bild av tillståndet i branschen. Livsmedelsområdet som helhet uppvisar ett gott resultat som visar att företagen generellt lever upp till lagstiftningens krav: antalet sanktioner är 100, vilket är få i relation till de 5900 antal inspekterade objekt och 8800 inspektioner under året.

Några resultat från verksamheten år 2015

Avdelningen Hälsoskydd:

- Bildat olägenhetsgrupp för effektivisering av klagomålsärenden vars ärendebalans minskat för första gången på flera år.
- I samarbete med Kemikaliecentrum och Karolinska Institutet genomfört ett forskningsprojekt på förskolor i syfte att analysera damm med avseende på innehåll av kemikalier.
- Tillsyn av efterlevnaden av förordningen om retursystem för plastflaskor och metallburkar. 70 butiker hade icke godkända flaskor och burkar.
- Tillsyn av butiker med avseende på kosmetiska produkter. Endast 8 % av de inspekterade försäljningsställena saluförde produkter som var rätt märkta. Arbete har föranlett en RAPEX-anmälan.
- Solarietillsyn med på efterlevnaden av ny solarielagstiftning. 91 % av verksamheterna fick anmärkningar som följs upp.

Avdelningen Plan och miljö

- Bidragit till att årsmålet om 5000 bostäder nås.
- Har, i stor konkurrens, erhållit ansvaret för EU projektet GrowSmarter- det största EU projektet staden haft och med syfte att åstadkomma en hållbar utveckling.
- Nämnden anordnade tillsammans med Sweden Green Building Council Building Sustainability SGBC14 med cirka 1000 deltagare på Stockholm Waterfrot i november 2014. Exempel på hållbart byggande.
- Förvaltningen har slutfört Hållbara Järva och vunnit pris av Sweden Green Building Council för bästa stadsbyggnadsprojekt inom befintligt område.
- Har synliggjort nyttan med Ekosystemtjänster genom projekt c/o – city
- Genom förvaltningens rapportering av stadens växthusgasutsläpp i det internationella Green House Gas Protocol blev staden en av de första städerna i världen att bli fullvärdiga medlemmar i FN-initiativet Compact of Mayors.

SLB

- SLB-analys medverkar i det nationella forskningsprogrammet SCAC (Swedish Clean Air and Climate Research programme). Exponeringsberäkningar av bl.a. sot för att ta fram nya samband mellan ohälsa och sotpartiklar under år 2016 som kan användas för skattning av hälsorisker förknippade med t.ex. avgasutsläpp.
- Effekten på luftkvaliteten av Norra Länken har utretts. Halterna av kvävedioxid och partiklar har minskat på Valhallavägen och vid Roslagstull efter öppnande av Norra länken.
- Utrett konsekvenser på luftkvaliteten i samband med bostadsexploateringsprojekt.

Miljöanalys

- Handlungsplanen för god vattenstatus antogs av kommunfullmäktige 9 mars 2015.
- Ett förslag till åtgärdsprogram för Bällstaån har tagits fram.
- En yttäckande sedimentundersökning i Riddarfjärden visar att det främst är koppar samt TBT som utgör ett problem med TBT-halter som överskrider miljökvalitetsnormen hundratals gånger.
- I nya dagvattenstrategin har vägledningar tagits fram för hur dagvattenhantering ska tillämpas i stadsbyggandeprocessen.

- Kemikaliecentrum har tagit fram en Vägledning för kemikaliesmart förskola till förskolorna/stadsdelarna.
- Kemikaliecentrum gör en lista med godkända material för lekplatsutrustning.
- Kommunfullmäktige väntas ta beslut om central upphandling av system för kemikaliehantering i januari 2016 vilket sker på underlag av förstudie och kravspecifikationen framtagen av miljöförvaltningen.
- Tillsammans med SISAB utvärderas och inventeras prioriterade material i byggvaror som PVC och gummigranulat.
- Ett pilotprojekt om kemikaliesmarta förskolelokaler har startats med SISAB och Hägesten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning
- Kemikaliecentrum har fått EU-medel för Interreg-Östersjöprojektet NonHazCity. Projektstart mars 2016 och slut februari 2019. Syftet är att lyfta kemikaliefrågor i kommuner i Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. Även Ryssland och Vitryssland ska involveras
- Återetablering och uppföljning av större vattensalamander i Kyrksjölotens Natura 2000-område har genomförts, liksom habitatförbättrande åtgärder för groddjur.
- Under hösten har lavar och mossor inventerats på 29 provtytor i naturområden och en förstudie till nätverksanalys för gräsmarksarter och pollinatörer har genomförts
- Rapporten "Miljön i Stockholm 2015" rapporterades till MHN i maj. Rapporten är underlag i arbetet med nya miljöprogrammet.

Avdelningen Livsmedelskontrollen

- Allergiinformationen på restauranger har kontrollerats tillsammans med övriga kommuner i länet
- Ekologiska serveringar och bagerier har granskats med goda resultat
- Flera fall av livsmedelsfusk har upptäckts och stoppats, exempelvis falskt basmatiris och svenskt KRAV-märkt nötkött som visat sig vara utländskt konventionellt kött.
- Ett omfattande provtagningsprogram har genomförts inom länet, där bl.a. näringsinnehåll har analyserats och flera brister har upptäckts.
- Kosttillskotten har hittat kvicksilver i växtbaserade produkter
- Kontrollerat stadens Food Trucks tillsammans med Hälsoskyddstillsynen

Avdelningen Verksamhetsstöd

- Verksamhetsstöd har fortsatt genomgången av förvaltningens administrativa processer med målet att förenkla och använda teknikens möjligheter. Under 2015 har digital distribution av nämndhandlingar till miljö- och hälsoskyddsnämnden införts.
- Ett stort arbete har gjorts inför övergången till Ecos 2 vid årsskiftet 2016/2017 vilket involverat stora delar av förvaltningen.
- Ett omfattande internt utbildningsprogram har genomförts för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen som är inblandade i de administrativa processerna.
- Ett löpande arbete med bemötande har pågått under året. Under året har även en ny treårig jämställdhets- och mångfaldsplan arbetats fram.

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Av de områden som tas upp i KF:s budget under detta mål är formuleringen om God kvalitet i välfärden relevant för nämndens verksamhet liksom strävan efter att motverka uppdelning av staden. Miljö- och hälsoskyddsnämnden lever på ett bra sätt upp till målets krav eftersom nämnden verkar över hela staden för en bra levnadsmiljö, hälsa och trygghet för alla.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5 Stockholm är en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar

 Uppfylls helt

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålet:

- *1.5.1. Bistå stadens ledning och övriga förvaltningar med expertkunskap om hot mot miljö och hälsa;* Nämnden har ett mycket omfattande arbete som mer eller mindre direkt syftar till att förebygga och avhjälpa hot mot miljö- och hälsa. Nämnden tar också hand om dessa områden i stadens säkerhetsarbete. Rödmarkeringen på indikatorn nedan visar att nämnden inte hunnit åtgärda eller ta närmare ställning till flera av de förslag som kom från RSA 3, dvs. kontinuitetsplaneringen som gjordes i samarbete med Stockholms Hamnar AB. Bland annat kom förslag upp att undersöka förekomst av kemikalieförteckningar hos externa aktörer såsom Länsstyrelsen som kan antas ha Sevesouppgifter och att ersättare tas fram för den miljöinspektör som har specialistkompetens på kemiska föroreningar.

I kommunfullmäktiges budget betonas under detta mål bland annat samarbete med aktörer inom lokalsamhället vilket nämnden i flera fall har bidragit till, inte minst inom projekt- och programverksamheten. Nämnden är också mycket engagerad i upprustning av bostäder vilket också tas upp i kommunfullmäktiges budget under detta mål.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA	40 %	100 %	100 %	100 %	2015
<p>Analys Identifierade sårbarheter inom kemikalieområdet och även vattenförsörjningen. Åtgärder i form av PM åtgärder och krisledningsövningar. Delvis är åtgärderna på förslagsstadiet och planeras genomföras 2016. Delvis har nämnden inte rådighet över åtgärder.</p>					

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Nämndmål:

1.5.1 Bistå stadens ledning och övriga förvaltningar med expertkunskap om hot mot miljö och hälsa

● Uppfylls helt

Analys

Många av nämndens verksamheter har ett direkt förebyggande arbete angående hot mot miljö och hälsa och är därigenom även en expertfunktion för staden i övrigt. Vid akuta situationer med innebär fara för miljö eller hälsa är nämndens främsta åtagande att vara expertstöd till staden i övrigt. Typiskt förebyggande hälsoarbete är till exempel Kemikaliecentrums verksamhet som under året har utvecklats på en rad områden men särskilt med inriktning på förskolor. Ett annat programområde är arbetet mot buller. Luftkvaliteten har följts av SLB under många år och kombinerat med åtgärder från trafikkontoret, har partikelhalten i luften blivit lägre under 2015 och normerna klaras.

Staden har ökat sina insatser på området risk och sårbarhetsarbete och miljöförvaltningen har svarat för miljödelen. Bland annat har stadens årliga allmänna risk- och sårbarhetsgenomgång utförts, dvs RSA 1-3, varav RSA 3 utgjordes av ett scenario som utfördes i samarbete med Stockholms hamn AB. Bland andra insatser kan nämnas två insatser i regi av St Eriks försäkring, nämligen Stockholms stads Säkerhets Blue som är en säkerhetsgenomgång av stadens bolag och förvaltningar och en genomgång av förvaltningens brandskyddsarbete. Allmänt kan sägas att förvaltningen har en gott säkerhetsläge för den egna verksamheten. Till skillnad mot flertalet andra verksamheter i staden har miljöförvaltningen en expertverksamhet och inte en egen stor operativ verksamhet som kräver särskilda insatser. Däremot krävs att nämnden har perspektiv på risk och säkerhetsaspekter i samhället i övrigt inom sitt expertområde.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.6 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

● Uppfylls helt

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålen:

- 1.6.1 MHN ska medverka i arbetet med de tre av Kf beslutade miljöprofilområdena; Norra Djurgårdsstaden, NV Liljeholmen och miljonprogramområdena; Målet är uppfyllt eftersom förvaltningen ingår i samarbetsgrupper kring miljöfrågor i fysisk planering och även driver flera utvecklingsprojekt. Därutöver har nämnden ansvaret för EU-projektet GrowSmarter. Se närmare mål 2.2.3.

- *1.6.2 MHN ska stödja stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden med kompetens inom området hälsa, miljö och naturvård för att möjliggöra en attraktiv, trygg och växande stad; Miljöförvaltningen roll har varit att gemensamt med övriga tekniska förvaltningar i genomförandegruppen för bostasuppdraget bidra till att samordna och koordinera stadens insatser i arbetet med bostadsuppdraget. Årsmålet för bostadsbyggande uppnås för 2015 och målet för antalet StartPM i stadsbyggnadsnämnden nås med god marginal vilket bådär gott för möjligheterna att kunna uppnå 40.000 bostäder till 2020. Se 1.6.2*

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas också på aktiviteterna beträffande stadsutveckling på Bromma flygplats och arbetsordning för tidig integration av MHN i planeringsarbetet. Förvaltningen har, såsom gavs i uppdrag i KF:s budget, ingått i en projektgrupp som förberett planeringen för en framtida stadsutveckling på Bromma där det första steget var att ta fram underlag till den statliga utredningen om en eventuell nedläggning av Bromma. Arbetet fortsätter.

Aktiviteten ang MHN:s tidiga medverkan i planeringsprocessen så ska miljöförvaltningen ingå i den formella arbetsordning som upprättats i juni 2015 mellan Expl, SBK och TK. Ett initialt arbetsgruppsmöte för att inkorporera förvaltningen i planeringsprocessen ska hållas i slutet av december. Förvaltningen ingår i genomförandegruppen för bostadsuppdraget. Miljöförvaltningens chef har ingår i gruppen med tekniska förvaltningschefer som leds av den biträdande stadsdirektören för samhällsbyggnad.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelsarbetsore
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska tillsammans bilda en projektgrupp för att förbereda planeringen för en framtida stadsutveckling på nuvarande Bromma flygplats	2015-01-01	2015-12-31	
  Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en arbetsordning för hur miljö- och hälsoskyddsnämnden bättre kan integreras tidigt i planeringsarbetet.	2015-01-01	2015-12-31	

Nämndmål:

1.6.1 MHN ska medverka i arbetet med de tre av Kf beslutade miljöprofilområdena; Norra Djurgårdsstaden, NV Liljeholmen och miljonprogramområdena.

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen ska bidra med miljö- och hälsokompetens i arbetet med miljöprofilområden och småskaliga miljöspetsområden.

Förvaltningschefen ingår i styrgruppen för miljöprofilområdena och förvaltningen ingår i samtliga fokusgrupper samt i den samordnade miljöprofilgruppen som utsetts för genomförandet av miljöprofileringen. Under året har förvaltningen också kommit med i arbetsgruppen för delområdet Hjorthagen. Förvaltningen har positiva erfarenheter av arbetet. Förvaltningen har lyft miljö- och hälsofrågor i ett tidigt skede i planeringsprocessen och frågorna har på detta sätt kunnat hanteras resurseffektivt.

Förvaltningen har bidragit till att erfarenheter från miljöprofilområdena förs över till den ordinarie processen. Detta har i gjorts i några projekt som t.ex. Hagastaden och Årstafältet.

Förvaltningen ingår i projektgruppen för småskaliga miljöspetsområden som startades upp 2013. Två områden har markanvisats för detta. Under 2015 har arbetet som leds av exploateringskontoret varit begränsat i avvaktan på erfarenheter från dessa två projekt. Ingen aktiv handläggning har skett vad gäller de två utpekade miljöspetsområdena. Arbetet med tomten i Nockebyhov har avstannat och tomten i Rågsved avvaktar dels programarbetet för Rågsved och reservatsbildningen av Rågsveds friområde.

Aktiviteter:

- Delta i styrgrupp och utpekade fokusgrupper samt i miljöprofilgrupp i Norra Djurgårdsstaden. (Utförd).
- Erfarenheter från miljöprofilområdena förs över till den ordinarie planeringsprocessen. (Utförd).
- Delta i projektgrupp för småskaliga miljöspetsområden. (Ej utförd)

Projektleda ”Urbana ekosystemtjänster” c/o-city steg 3.

Förvaltningen har beviljats bidrag av Vinnova för att driva projektet C/O – city om Urbana ekosystemtjänster vidare under perioden juni 2015 - maj 2017. Syftet är att vidareutveckla resultat från tidigare projektsteg och konkreta lösningar för att arbeta med ekosystemtjänster i urban miljö. Miljöförvaltningen är projektägare och projektledare och genomför projektet enligt projektets mål och projektplan.

Förvaltningen har bistått exploateringskontoret med erfarenheter från C/O City samt med biträdande projektledning i arbetet med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm.

Därutöver har nämnden koordinerat EU-projektet GrowSmarter, se närmare 2.2.3.

Aktiviteter

- Genomföra åtgärder enligt projektmål för ”Urbana ekosystemtjänster” fram till och med år 2017. (Utförd).
- Bistå med resultat och erfarenheter från C/O City i arbetet med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm. (Utförd).
- Bistå exploateringsnämnden med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm. (Utförd).

Avsluta Hållbara Järva

Hållbara Järva avrapporterades till Boverket i december 2014. Rapporten godkändes i oktober 2015 och utbetalning har skett till alla de parter som uppfyllt sitt åtagande. Fastighetskontoret hade däremot bara hunnit implementerat hälften av de solceller de hade åtagit sig att göra. Ett tilläggsavtal har skrivits med dem där de får längre tid på sig att genomföra sitt åtagande, för att få ut sin del av bidraget.

Under 2015 har de framtagna rapporterna bearbetats och tryckts upp. Rapporten om solcellerna var inte fullständig eftersom de flesta solcellerna bara varit installerade i ett antal månader. Rapporten har under 2015 kompletterats för att få en bättre utvärdering av hur de har levererat och fungerat under ett helt år. Professionella guider har utbildats för att ta emot alla studiebesök som fortsätter att komma.

Resultatet under projekttiden 2010-2014 blev följande:

- 7 nyrenoverade energieffektiva hus, energin för värme har mer än halverats
- 10 600 m² solceller installerade.
- Cykelvägnätet upprustat – fördubblat antal cyklande på vissa sträckor – 130 vuxna har lärt sig cykla.
- 13500 vuxna och 3000 barn och ungdomar har utbildats om hållbara livsstilar; energi, transporter, konsumtion.
- Rapporter: Slutrapport, Samlade erfarenheter, Ekonomi vid ombyggnad, FTX utvärdering, Solceller utvärdering.

Nämndmål:

1.6.2 MHN ska stödja stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden med kompetens inom området hälsa, miljö och naturvård för att möjliggöra en attraktiv, trygg och växande stad

 Uppfylls helt

Analys

Bevaka att miljö- och hälsofrågor uppmärksammas och integreras i stadsplaneringen

Miljöförvaltningen representeras i den förvaltningsövergripande genomförandegruppen för bostadsuppdraget där även övriga tekniska förvaltningar ingår. Genomförandegruppen har initierat förvaltningsövergripande arbete och samordning, följt upp och därmed verkat för att målet om 140 000 bostäder ska kunna genomföras till år 2030. Förvaltningen deltar också i

projektgruppen för allmännyttans Stockholmshuset. Sammanfattningsvis kan konstateras att årsmålen för år 2015 nås. Se tabell nedan. Målet för antalet startPM i SBN nås med stor marginal vilket bådär gott fram mot målet om 40000 bostäder till år 2020.

	Mål 2015	Utfall 2015
Antal påbörjade bostäder	5000	5446
Antal markanvisade bostäder	8000	8181
Antal bostäder i startPM	7000	13849
Antal bostäder i antagna/godkända dp	5000	6902

Utöver måluppfyllelse enl tabell kan nämnas att antalet färdigställda studentbostäder eller i planering/produktion är 4802. Målet om 4000 inflyttningsklara studentbostäder mellan åren 2013 – 2017 bedöms därför att kunna nås. Antalet bostäder inom 2013 års stockholmsförhandling (tunnelbanans influensområde) är 45925, målet och åtagandet är 45900 bostäder mellan åren 2014 – 2030.

Förvaltningens målsättning är att miljö- och hälsofrågor ska komma in i ett tidigt skede i planprocessen och att relevanta miljöfrågor ska utredas och beaktas i samtliga detaljplaner och program. Förvaltningen erfar att så oftast sker och att samarbetet med stadsbyggnadskontoret och andra berörda förvaltningar har förbättrats under de senaste åren. Detta beror till största delen på förbättrad organisationsstruktur. Ytterligare förbättringar kan förväntas i och med att miljöförvaltningen från år 2016 ska ingå i det förvaltningsövergripande samarbetet för att få tydliga rutiner i stadsplaneringsprocessen och att miljöförvaltningen nu ska delta i processen innan markanvisning ges.

Förvaltningen utarbetar underlag för miljö- och hälsofrågor till stadsbyggnadskontoret för alla nya detaljplaner och program som ska påbörjas. Underlagen beskriver vilka frågor som är relevanta vid planeringen av respektive område samt anger vilka utredningar som behöver göras. Under 2015 togs cirka 90 underlag fram. Förvaltningen bereder också samtliga samråd av detaljplaner och program som tas fram i staden. Beredningen görs enligt fastställd rutin. Under året har förvaltningen hanterat cirka 90 samråd. Förvaltningen deltar också i många projektgrupper i planprocessen och har även underhandskontakt med handläggare på övriga förvaltningar. Förvaltningen möter upp de behov som finns på andra förvaltningar, men prioriterar arbete i tidiga skeden, samt övergripande planering som exempelvis områdesplanering och program.

Förvaltningen deltar även i övergripande arbeten där riktlinjer och vägledningar tas fram för stadsplaneringen. Exempel på arbeten som pågått under 2015 är strategier för ekosystemtjänster, grönytefaktor, grönytekomensation, vattenfrågor (dagvatten, MKN för vatten), buller, luft, fördjupningar av översiktsplanen när det gäller exempelvis klimatanpassning, Den gröna promenadstaden, samt översyn av översiktsplan.

Enligt uppdrag i budget 2015 ska miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden tillsammans bilda en projektgrupp för att förbereda planeringen för en framtida stadsutveckling på nuvarande Bromma flygplats. Det första steget i arbetet var att ta fram underlag till den statliga utredningen om Bromma flygplats. Arbetet fortsätter under 2016. Utredningsmaterialet är ett första steg i det arbete staden initierat för att planera för bostäder på nuvarande flygplatsområde.

Aktiviteter:

- Arbeta uppströms i plan- och exploateringsarbetets tidiga skede genom att delta i planarbetet, samt upprätta underlag för miljö- och hälsofrågor. (Utförd).
- Bereda planremisser enligt fastställd rutin. (Utförd).
- Genomföra aktiviteter enligt fastställd aktivitetsplan. (Utförd).
- Bistå exploateringsnämnden med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm. (Utförd).

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Under detta mål finns större delen av nämndens verksamhet inklusive tillsynen och de ingående målen visar i stort sett en god måluppfyllelse. Nämnden har verksamhet inom samtliga delmål som hör till detta mål. Närmare redogörelser finns under respektive delmål.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Stockholm är klimatneutralt

 Uppfylls helt

Analys

Under detta mål tar nämnden upp ett flertal av sina verksamheter även om de flesta inte specifikt avser just klimatarbetet. Uppföljningen i verksamhetsberättelsen visar på en genomgående god måluppfyllelse för de ingående verksamheterna. Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålen:

- *2.1.1 Bättre miljö och hälsa genom ökade effekter av tillsyn; Nämnden bedriver tillsyn inom ett stort antal områden.* Under detta mål redovisas både insatser och de många resultat som uppnås.
- *2.1.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften; Nämnden har en hög prioritering av att utföra den tillsynstid som man tar betalt för.*
- *2.1.3 Alla flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor i staden ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq /m³ luft; Nämnden har för 2015 uppnått årsmålen för bostadsfastigheter och skolor/förskolor med utförd radonkontroll och radonvärden under normen 200 Bq/m² luft.*
- *2.1.4 Genom en långsiktig miljöövervakning följa miljötillståndet som underlag för tillsyn, programarbete samt övrigt miljöarbete; Nämnden har en kvalificerad och omfattande miljöövervakning som i stort sett har utfört samtliga planerade aktiviteter.*
- *2.1.5 Genom Miljöbarometern och Miljödata erbjuda aktuell och lättillgänglig information om stadens miljösituation och miljöarbete; Nämnden har genom*

Miljöbarometern en väl utvecklad kommunikering av miljösituationen och miljöarbetet i Stockholm, som är tillgänglig för allmänheten via stadens webbplats. Vidareutveckling har skett enligt plan för Miljödata, GIS-verksamheten och Öppen data. *2.1.6 Genom MHN:s expertkompetens utveckla stadens miljöarbete och bidra till att målen i Stockholms miljöprogram och andra program uppfylls och följs upp;* Nämnden ger ett omfattande stöd till stadens miljöarbete. Främst sker detta genom att svara för kompetens och arbetsinsatser vid framtagandet av ett nytt miljöprogram samt vid uppföljning av det gamla miljöprogrammet. Det finns även övrig rådgivning och expertstöd och förvaltningen deltar i många externa samarbetsgrupper för stadens räkning.

- *2.1.7 Stadens mål för hållbar energianvändning och minskad klimatpåverkan ska uppnås;* Nämnden har utfört de inplanerade aktiviteterna inom detta mål, bland annat analys av växthusgasutsläpp och underlag för planering, stöd till stadens energieffektiviseringsarbete, energirådgivning och en omfattande kommunikation i förhållande till allmänheten om energianvändning och minskning av utsläpp av växthusgaser.
- *2.1.8 Miljökvalitetsnormerna för omgivningsbuller ska uppfyllas;* Nämnden har utfört de planerade insatserna inom bullerarbetet vilka avser informationsinsatser och bidra till ökade kunskaper om effektiva åtgärder mot buller.

Bedömningen av måloppfyllelsen grundas också på aktiviteterna beträffande framtagande av en färdplan mot ett fossilbränsleffritt Stockholm 2040 och medverkan i kommunstyrelsens arbete med att ta fram en strategi för att nå klimatmålet om 2,3 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år. Båda dessa aktiviteter är uppfyllda. Däremot bedöms det som mycket svårt att ta fram en beräkningsmodell för stockholmarnas faktiska klimatpåverkan inkl flygresor och konsumtion utanför staden. Vad gäller indikatorn nedan gäller värdet 2,8 ton/invånare år 2012 p.g.a. eftersläpning i statistik. Normalt sett hade beräkningen för 2013 kunnat redovisas i VB 2015, men beräkningarna av växthusgasutsläppen kommer att samordnas med rapporteringen av övriga miljöprogramindikatorer i samband med T2-rapporteringen. Om möjligt kommer beräkningarna att genomföras med det internationella utsläppsprotokollet för städernas växthusgasutsläpp som tagits fram för rapportering till FN-initiativet Compact of Mayors.

I kommunfullmäktiges budget betonas framförallt ansvaret för att minska de klimatpåverkanden utsläppen under detta mål. Här har nämnden ett omfattande arbete inom ett flertal områden.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Växthusgasutsläpp per stockholmare (ton/inv)	2,8 ton	2,8 ton	3 ton	fastställs 2015	2015
Analys					
Värdet 2,8 ton/invånare avser år 2012 p.g.a. eftersläpning i statistik. Normalt sett hade beräkningen för 2013 kunnat redovisas i VB 2015 men det görs istället i samband med T2 och de övriga miljöprogramindikatorerna.					

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Kommunstyrelsen ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en färdplan mot ett fossilbränslefritt Stockholm 2040	2015-01-01	2015-12-31	
Analys Förvaltningen har tillsammans med kommunstyrelsen tagit fram ett förslag till färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040.			
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka i kommunstyrelsens arbete med att ta fram en strategi tillsammans med berörda nämnder ta fram en klimatplan för att nå klimatmålet 2,3 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare per år	2015-01-01	2015-12-31	
Analys Förvaltningen har ansvarat för det operativa arbetet med att fram en åtgärdsplan för klimat och energi som visar hur målet att minska växthusgasutsläppen till 2,3 ton per invånare till år 2020 ska nås.			
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en beräkningsmodell som visar stockholmarnas faktiska klimatpåverkan, inklusive flygresor och konsumtion som sker utanför Stockholms stad	2015-01-01	2015-12-31	
Analys Förvaltningen har genomfört en omvärldsanalys för att bedöma möjligheterna att ta fram en beräkningsmodell som visar stockholmarnas faktiska klimatpåverkan inklusive flygresor och konsumtion. Området är mycket komplext och med den statistik som finns tillgänglig bedömer förvaltningen det som mycket svårt och resurskrävande att ta fram en beräkningsmodell. Resultaten avrapporteras till nämnden i september 2015. Förvaltningen bevakar fortsättningsvis forskningsområdet och möjligheterna att ta fram en beräkningsmodell.			

Nämndmål:

2.1.1 Bättre miljö och hälsa genom ökade effekter av tillsyn

 Uppfylls helt

Analys

Under detta mål redogörs för tillsynsarbetet och dess effekter. Dessutom tas tillsynen upp under målet 2.1.2 *Utföra tillsyn motsvarande avgiften*, 2.1.3 *Alla flerbostadshus, skolor och förskolor i staden ska vara kontrollerade mot radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft*, 2.4.2 *Snabb och effektiv service* samt 3.2.1 *Förvaltningen ger god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden*.

Redogörelsen sker efter lagstiftning, ansvarig tillsynsavdelning och område/bransch. Det är svårt att ge en samlad bedömning av hela området eftersom den omfattar vitt skilda verksamheter och tillsynsområden. En del nyckelindikatorer är utformade som produktionsmått eller är på annat sätt inte mått på tillstånd inom miljö- och hälsoområdet. Av indikatorerna visar 47 på data som däremot uttrycker ett tillstånd inom miljö- och hälsoområdet inkl livsmedelskontrollen. Antalet indikatorer har ökat pga av nya tillsynsområden under 2015 och på grund av att det inom livsmedelskontrollen har tillkommit 6 indikatorer. Av de 41 indikatorer där resultatet kan avläsas i förhållande till föregående år visar 23 st på ett förbättrat resultat. 5 indikatorer visade på ett sämre resultat. 13 visar på ett oförändrat resultat men av dessa hade dock 12 nått full måluppfyllelse redan år 2014 varför

det snarare handlar om att vidmakthålla ett gott tillstånd. Sammanlagt visade 14 indikatorer på full målpuppfyllelse.

Tillsyn av Miljöbalken

7 Kap Miljöbalken, Skyddade områden

Syftet med tillsynen är att de biologiska och rekreativa värdena i stadens skyddade naturområden ska bevaras och utvecklas. Under 2015 har fokus legat på framför allt rekreativa värden och tillgänglighet i reservaten men även skötsel av gräsmarker och inventering av lavar och mossor.

Tillsynen har bidragit till att en rad tillståndspliktiga åtgärder i reservaten, till exempel siktröjningar och GC-vägar, genomförts med minsta möjliga intrång. Tillsynen har också lett till att förvaltningen har uppmärksammat och följt upp överträdelser och klagomål, till exempel svartbyggen och olovliga bosättningar. Rådgivning och samråd kring naturvårdande skötsel har bidragit till en bra prioritering och upplägg av insatser som gynnar upplevelsevärden och biologisk mångfald. Till exempel hålls fler gräsmarker i reservaten öppna genom slåtter nu jämfört med för några år sedan och under våren har två groddjursdammar skapats i Brommareservaten. En viktig förutsättning för stadsdelsnämndens genomförande av åtgärderna har varit medel från centrala medelsreserven.

Förvaltningen har besökt samtliga reservat vid minst ett tillfälle tillsammans med förvaltarna, dvs stadsdelarna och trafikkontoret. Mycket tid har lagts ner i Sätterskogen, Hansta och Igelbäcken i frågor som rör Förbifart Stockholm, bland annat angående utplacering av död ved som uppkommer när skog för vägdragningen avverkas. Förvaltningen har bjudit in och hållit två seminarier om skötsel frågor med stadens samtliga reservatsförvaltare men även förvaltare av kommande reservat, och där även tagit upp generella tillsynsfrågor, haft diskussioner om ängsskötsel och möjlighet till utökat samarbete mellan stadsdelar.

Förvaltningen har deltagit i de arbetsgrupper som tar fram förslag till beslut om naturreservat i Kyrkhamn, Årstaskogen - Årsta holmar, Älvsjöskogen och Rågsved, samt deltagit i utredning om förutsättningar för naturreservat runt Lillsjön och Norra och Södra Djurgården.

Förvaltningen har arbetat med att analysera, utveckla och kommunicera rekreativvärden i reservaten, bland annat genom besöksundersökningar och genom att delta i projekten Guide till Tystnaden och Vision Flaten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden överklagade under året en av mark- och miljödomstolens domar om E4 Förbifart Stockholm till Mark- och miljööverdomstolen. Nämnden fick bland annat rätt i frågan om att intrången i reservaten ska kompenseras.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har även, på grund av uppdrag i budget, ett särskilt ansvar för att stötta ansvariga nämnder när det gäller skötseln av stadens övriga grönområden. Rådgivning har skett vid ett antal tillfällen på förfrågan.

Sammanfattningsvis kan konstateras att tillsynen har bidragit till bättre förutsättningar för rekreation samt ökad biologisk mångfald i Stockholm.

9 Kap MB, Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Avdelningen Plan och miljö

Granskning/inspektion av miljöarbete och egenkontroll för att minska miljöpåverkan i verksamheterna. För varje bransch upprättas årsvis tillsynsplan där det framgår vilka aktiviteter som ska genomföras gentemot objekten. Variationen mellan branscherna är stor och tillsynsfrekvens för de enskilda objekten kan variera från flera gånger per år till ett besök vart 3-4 år.

Vägtrafik

Miljöförvaltningen följer upp att väghållarna trafikkontoret och trafikverket genomför åtgärder enligt det fastställda åtgärdsprogrammet för luftkvalitet. Miljökvalitetsnormen för PM10 klaras 2015, men halten kvävedioxid ligger över dygnsnormen på flera gator i staden. Arbete har skett med att revidera åtgärdsprogrammet under våren 2015. Trafiknämnden har tagit beslut om att införa dubbdäcksförbud på Fleminggatan och delar av Kungsgatan fr.o.m. 1 januari 2016.

Det finns även en miljökvalitetsnorm för buller men den utgör inte en gränsvärdesnorm på motsvarande sätt som för luft. Enligt förordningen (2004:675) om omgivningsbuller ska buller kartläggas och ett åtgärdsprogram fastställas som syftar till att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Åtgärdsprogrammet som antogs i fullmäktige 2015 fokuserar i större utsträckning på uppföljningsbara åtgärder än tidigare program. Bland annat behövs såväl fortsatt utveckling och användning av källåtgärder såsom lågbullrande beläggningar som lokala insatser vid särskilt utsatta platser som att vägarnas akustiska egenskaper beaktas i det dagliga drift- och underhållsarbetet. Förvaltningen har fortlöpande följt upp att de åtgärder som anges i programmet har genomförts. Under 2015 har bullerskydd genomförts vid två skolor och ca 500 personer har erhållit minskat buller vid sin bostad genom skyddsåtgärder som staden vidtagit. Tidigare genomförd skärminventering har uppdaterats och utgör nu ett mer aktuellt underlag för framtida förbättringar av befintliga bullerskärmar. En annan aktivitet är minskat buller vid rekreationsområden, idrottsplatser m.m. Utöver inventeringsarbete har beslutats att uppföra en vegetationsbeklädd skärm mot Lidingövägen vid Östermalms idrottsplats

SL har utrett möjligheten att begränsa störningar från högtalarutrop vid busshållplatser. Fortsatta justeringar av ljudnivåer kommer ske 2016. Utöver åtgärdsprogrammen enl ovan har tillsynen under 2015 fokuserat på kemikalieanvändning i verksamhetsutövarnas egenkontroll och på trafikdagvatten vid de avrinningsområden där tillsynen gör mest nytta. Ett av underlagen för detta är den analys som Stockholm Vatten AB gör i sin egenkontroll kring avrinningsområden och utsläppspunkter.

Motorbanor

I Stockholm finns två större motorbanor utomhus som nämnden har löpande tillsyn över, därutöver några inomhusbanor som inte bedöms ha någon väsentlig miljöpåverkan. Den viktigaste miljöfrågan för dessa utomhusbanor, Barkarby motorbana i Hansta naturreservat och Gubbängens speedwaybana bedömer förvaltningen vara buller till omgivningen. För Barkarby motorbana inriktas tillsynen särskilt mot skyddsåtgärder i motorklubbens

egenkontroll för att minska störningar i det känsliga naturområdet där verksamheten bedrivs fram till år 2017.

Målet under 2015 har varit att säkerställa att verksamhetsutövaren har en god och välfungerande egenkontroll. Miljöförvaltningens inspektioner under 2015 framhåller generellt gott miljöarbete förutom Barkarby motorstadion i Hansta, där brister i egenkontrollen uppdagats. Efter återkommande inspektioner, uppmaningar och skrivelser har ett föreläggande om att vidta skyddsåtgärder nyligen tillställts motorklubben, bland annat att laga stängsel runt banan och att undvika grumling av vatten i tillrinning till Igelbäcken.

Spårtrafik

Tillsyn bedrivs över befintliga spårtrafikanläggningar omfattande totalt ca 15 mil spår (Trafikverket och Landstingets trafikförvaltning). Förvaltningen koncentrerade tillsynsinsatserna under året till att reducera stockholmarnas exponering av buller från spårtrafiken. Resultatet är bland annat att Trafikförvaltningen har genomfört fasadåtgärder utmed röda linjen samt efter uppmaning från miljöförvaltningen vid Gullmarsplan. Även luftföroreningar i tunnelmiljö och vibrationer är områden som tas omhand i tillsynen av spårtrafiken. Trafikförvaltningen genomför mätningar, den senaste visar på sjunkande halter. En särskild problematik utgörs av buller från spårdepåer. Miljöförvaltningens arbete har lett till att fönsteråtgärder projekteras vid Vällingbydepån. Trafikförvaltningen genomför också en inventering av åtgärdsbehovet vid övriga spårdepåer.

Flyg

MHN har under 2015 fått en särskild rapport om Bromma flygplats som inkluderar en fördjupad granskning av bullervillkor och hur dessa har innehållits samt även en särskild redogörelse för luftföroreningssituationen vid Bromma till följd av flyg och övrig verksamhet vid flygplatsen. Granskningen har lett till att MHN begärt ytterligare redovisning från Swedavia vad gäller hur två av bullervillkoren uppfylls.

Behovet av tillsyn har senaste åren ökat och har under 2015 varit fortsatt intensivt på grund av arbete med bullerisolering av bostäder, buller från markbundna källor, den relativt omfattande ombyggnationen och omdisponering av flygplatsens mark samt diskussioner om nya bostäder nära flygplatsen. Förvaltningen följer upp att beslutade villkor följs.

Förvaltningen har deltagit i Trafikverkets arbete med att precisera riksintresseanspråken för Bromma flygplats. Swedavia har fortsatt arbetet med bullerisoleringen och nämnden har beslutat i fyra tvisteärenden i samband med det. Nämnden har besvarat en anmälan om ändrad verksamhet och förvaltningen har ytterligare två under beredning. Förvaltningen har deltagit i arbetet att ta fram underlag för stadens svar till statens särskilda utredningsman för Bromma flygplats. Utredningsmaterialet är ett första steg i det arbete staden initierat för att planera för bostäder på nuvarande flygplatsområde.

Förvaltningen har deltagit i arbetet inför den frivilliga tillståndsprövningen av helikopterplattan på Nya Karolinska Sjukhuset.

Hamn och sjöfart

Bullerstörningar till omgivningen är den mest prioriterade frågan för tillsynen. Utöver bullerstörningar inriktas tillsynen för de tillståndspliktiga hamndelarna framförallt mot kemikalie- och avfallshantering och under 2015 tillsyn av utbyggnad av Värtapiren.

Förvaltningen har deltagit i domstolsförhandling i Mark och Miljööverdomstolen gällande slutliga villkor för bl.a. buller för Värtahamnen-Frihamnen. Förvaltningen har genomfört ett tillsynsbesök i Frihamnen där bl.a. förvaring och hantering av kemikalier kontrollerades och utan anmärkning.

Ett tillsynsbesök har också genomförts hos Strömma Turism & Sjöfart vilket resulterade i att förvaltningen fick vetskap om tankningsstationer för drivmedel som inte varit kända sedan tidigare. Förvaltningen har i och med det också informerat Strömma om deras ansvar för skötsel och tillsyn av anläggningarna vilket de inte var medvetna om.

Infrastrukturprojekt

Huvudfokus för de stora infrastrukturprojekten under 2015 var att genom tillsynen bibehålla den höga nivån på egenkontrollarbetet för Trafikverkets befintliga projekt. Även att tillse att samma höga nivå överförs till kommande projekt, detta sker genom att bidra till att ändamålsenliga och relevanta villkor föreskrivs inom ansökningsmålen, men också genom tillsynens medverkan i framtagande av kontrollprogram. Exempel på stora projekt där förvaltningen varit engagerad är Förbifart Stockholm, Citybanan och Norra länken.

Utifrån förvaltningens tillsyn för befintliga projekt kan konstateras att egenkontrollen är fortsatt god. Förvaltningen har även aktivt yttrat sig om, samt överklagat villkor och deltagit i domstolsförhandlingar för nya infrastrukturprojekt. Målen med tillsynen för stora projekt får därmed ses som uppfyllda.

Gällande byggande av flerbostadshus var huvudmålet för 2015 att förbättra byggherrarnas förebyggande arbetet med avseende på bullerstörningar samt deras hantering av länshållningsvatten.

Förvaltningen har haft ett ökat fokus på dessa frågor vid tillsynsbesök. Förvaltningen har även föreläst om byggbuller inom kompetensprogram för byggherrar i Norra Djurgårdstaden. Riktlinjer för hantering av länshållningsvatten är initierat och under gemensamt framtagande i samarbete med flera enheter på förvaltningen.

Genom tillsynen har ett ökat fokus kring buller och vatten uppnåtts. Antalet tillsynsbesök vid byggande av flerbostadshus har varit lägre än föregående år på grund av domstolsprocesser för större infrastrukturprojekt vilket innebär att antalet tillsynsbesök på mindre byggprojekt varit lägre än tidigare år. Riktlinjer för länshållningsvatten beräknas klart under 2016. Målen är därmed delvis uppnådda, detta kommer dock att vara ett arbete som sträcker sig över flera år.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden överklagade Mark- och miljödomstolens deldom i mål M 3346-11 om tillstånd till vattenverksamhet vid byggande och drift av Förbifart Stockholm, MHN 2015-02-17. Nämnden överklagade bullervillkor samt kompensationsåtgärder. Prövningstillstånd meddelades av mark- och miljööverdomstolen. Trafikverket m.fl. överklagade bullervillkor i mål M 3345-11 tillstånd för anläggande och drift av tillfälliga hamnar vid Sätra Varv mål M 3345-11. Prövningstillstånd meddelades av mark- och miljööverdomstolen.

I bullerfrågan hade mark- och miljödomstolen i sitt meddelade tillstånd för tunneldrivning meddelat ramvillkor för buller som gick utöver de nationella riktvärdena för byggbuller samt den praxis som finns. Nämnden yrkade ändring av dessa villkor och lämnade förslag på villkor som i stort överensstämmer med gällande riktvärden och med stadens förhållningssätt i

övriga infrastrukturprojekt som pågår eller är under planering, bl.a. att överskridanden från riktvärdena får ske först efter samråd under ordinarie arbetstid och efter godkännande för tid utöver detta, samt att riktvärdet för stomljud ska sänkas jämfört med mark- och miljödomstolens dom så att fler kan ges möjlighet till ersättningsboende.

I frågan om ekologisk kompensation har nämnden drivit saken om att det intrång som verksamheten med tunneldrivningen för Förbifarten innebär för fyra av stadens åtta naturreservat ska kompenseras enligt 16 kap. 9 § och 7 kap. 7 § MB (tillämpningen av 7 kap. 7 § MB mot bakgrund av att prövningen i mark- och miljödomstolen utöver tillståndsprövningen av grundvattenbortledningen även innefattade tillstånd och dispensprövning enligt 7 kap. MB för att få bedriva verksamhet i naturreservaten Sättraskogen och Hansta).

Energianläggningar

Mål för tillsynen: Att verksamheterna följer givna miljötillstånd eller andra villkor och har god egenkontroll. **Årets resultat:** 20-talet miljörapporter har granskats och ett 40-tal inspektioner/möten har genomförts. Vid de största anläggningarna, Värtaverket och Högdalen, genomförs fler än fem besök årligen. Beslut har fattats kring mät- och provtagningspunkter för Fortums stora förbränningsanläggningar.

Av cirka 30 tillstånds- och anmälningspliktiga anläggningar lämnar 20-talet miljörapporter där granskning genomförts. Sju rapporter, samtliga avseende Fortum Värme-anläggningar, kom in för sent varför beslut om miljöstraffavgift meddelats. Överskridanden av villkor, riktvärden, noteras för Värtaverket och det har också rapporterats ett antal driftsstörningar och incidenter vid anläggningen. Vid ett mättillfälle, i slutet av 2014, redovisades för Högdalenverket dioxinvärden över de halter som godtas enligt avfallsförbränningsförordningen. Åtalsanmälan lämnades in i detta ärende men åklagaren beslutade att lägga ner förundersökningen.

Den pågående byggnationen av ny biobränslepanna (KVV8) vid Värtaverket har genererat många synpunkter och klagomål från kringboende. I början av oktober stördes många i Hjorthagen av svart illaluktande rök sedan arbetet med torkning av murbruk i pannans eldstad gått fel.

Förvaltningen har yttrat sig, till mark- och miljödomstolen (MMD), i provotidsfrågor avseende såväl Hässelby- som Högdalenverket. I fråga om Högdalen gäller det utsläpp av renat rökgaskondensat, som bl.a. innehåller kvicksilver och en huvudfråga är då vilka mängder som ska tillåtas och till vilken recipient. MMD har i beslut i december medgivit förlängd provotid då bolaget angivit att ytterligare reduktion av flödet och därmed mängden förorening bör kunna uppnås med förändrad teknik. Fortum har tagit det nya tillståndet för Hässelbyverket i bruk vilket också betyder att man kan bygga den nya pannanläggningen, panna 4. Sedan flera år tillbaka pågår diskussioner om/planering för ett nytt värmeverk i Lövsta vilket i så fall skulle ersätta Hässelbyanläggningen. Något slutligt beslut om byggande har dock inte fattats.

Enligt förordningarna om förbränning, som beslutats som del i den svenska implementeringen av IED-direktivet, ska tillsynsmyndigheten godkänna/förelägga om mät- och provpunkter för

stora förbränningsanläggningar. Beslut avseende Fortums stora anläggningar har därför meddelats.

Tillsynen avseende egenkontrollen och avvecklingen av oljekabelnätet (avser stora kablar för distribution av el som är isolerade med olja) fortsätter. Fortum Distribution, numera Ellevio, har förelagts att undersöka en avvecklad kabelsträcka som tidigare angivits vara tömd. Skälet till detta är att en stor mängd olja påträffades vid undersökningsarbeten på Strandvägen, föranledda av planerad spårvägsbyggnad. Även på Spångafältet har olja i mark påträffats nära en ledning som enligt uppgift skulle varit sanerad. Ett antal ärenden, såväl upplysning som anmälan om sanering av förorenad mark, har hanterats. Sammantaget konstaterar förvaltningen att det fortfarande finns många oklarheter kring kabelnätets status. Ellevios egenkontroll har dock förbättrats påtagligt och förvaltningens bedömning är att bolaget nu uppfyller de krav som kan ställas i denna del.

Avfallsanläggningar

Mål för tillsynen: I fokus för tillsynen är verksamhetsutövarnas villkorsefterlevnad, egenkontroll och förbättringsarbete. Hantering av dagvatten inom anläggningarna och hantering i enlighet med den s.k. avfallstrappan, dvs. att försöka nå ökad återanvändning, är andra centrala frågeställningar. **Årets resultat:** Knappt 50 verksamheter har, som planerat, besökts under året. Då de stora anläggningarna får flera besök är det sammantagna antalet inspektioner/möten högre. 10-talet anmälningsärenden, avseende nya verksamheter, har behandlats.

De tillståndspliktiga verksamheterna, 17 stycken, har lämnat miljörapport och granskning har genomförts. Genomgående så klarar man sina villkor och företag med verksamhet utomhus arbetar aktivt med att förbättra dagvattenhanteringen.

Avfallsanläggningarna i Stockholm utgörs av skrotar, mellanlager av allt från farligt avfall till sopsand, behandling av elavfall och kylmöbler och sortering av papper, bygg- och rivningsavfall och annat avfall. Dagvattenhanteringen har blivit en viktig tillsynsfråga och den förbättras successivt hos flera av anläggningarna. Det har visat sig svårt att komma ner till de halter som hade varit önskvärt. Just dagvattenhantering och risk för påverkan på Bällstaån genererade, med början år 2013, och och fortsatt under år 2014 och 2015 mycket arbete på en anläggning som förbehandlar elavfall. Här har nu en reningsanläggning av dagvattnet (i container) tagits i drift, utvärdering av funktionen påbörjades under hösten. Ett annat ärende som berör påverkan på Bällstaån är den uppställningsplats för fordon som trafikkontoret har i Lunda. Här har trafikkontoret, efter diskussioner med miljöförvaltningen, redovisat förslag på rening av dagvattnet från uppställningsytan.

I ett fall, Bromma ÅVC, har överskridande av lovgiven produktion (mottagen avfallsmängd under år 2014) konstaterats vilket dock inte fört med sig några miljöproblem.

Bland de nya anläggningarna som anmälts under året kan komposteringsanläggningen vid Rosendal, båtskrot i Ulvsunda, biokolanläggningen i Högdalen samt den återuppståndna återvinningscentralen i Vanadisberget (Roslagstulls återbruk) nämnas speciellt. Rosendal hanterar bl.a. gödsel från Skansen och levererar sedan jordförbättringsmaterial tillbaka. Vid biokolanläggningen i Högdalen ska Stockholm Vatten Avfall nyttiggöra trädgårdsavfall genom att producera biokol och gas. Roslagstulls återbruk öppnar, efter många förseningar, under december månad.

Färg-, kem och läkemedel

Mål för tillsynen: Fokus ligger på villkorsefterlevnad, egenkontroll och kemikaliehantering med målet minimering av (onödig) kemikaliehantering. **Årets resultat:** Miljörapporter har granskats och årets inspektioner har genomförts. Villkorsefterlevnaden och egenkontrollen i branschen är god.

Tillstånds- och anmälningspliktiga större verksamheter som lämnar årliga rapporter har besökts när förvaltningen fått in dessa rapporter, dvs. från april/maj och framåt.

Miljörapporterna för de tillståndspliktiga verksamheterna har granskats och årets planerade tillsynsbesök har genomförts.

Förvaltningen har i yttrande över Octapharmas tillståndsansökan för ökad produktion konstaterat att bolaget genomfört många förändringar som minskar dess miljöpåverkan och att det inte finns någon erinran mot att tillstånd till utökad produktion medges. De nybyggda bostäderna i direkt anslutning till bolagets anläggningar innebär ytterligare ökat tryck på bolagets miljöarbete. Ett klagomål avseende buller hanteras för närvarande av förvaltningen. Fortsatta diskussioner/utredningar kring bolagets utsläpp av oktylfenol, en rest från en kemikalie kallad Triton X, pågår. En svårighet i detta sammanhang är att standardiserad analysmetod saknas och fokus i diskussionerna har därför, så långt, varit att försöka fastställa hur stora utsläpp det egentligen rör sig om. Bolaget har tagit fram en ny analysmetod och även förslag till möjlig behandling av avloppsvattnet

Grafiker/fotolabb

Mål för tillsynen: Centralt, förutom att säkerställa villkors- och lagefterlevnad, är att genom tillsynen medverka till att kemikalieförbrukningen minskar och att oönskade kemikalier fasas ut. **Årets resultat:** Två företag lämnar miljörapporter som granskats utan anmärkning. De planerade 14 tillsynsbesöken har genomförts. Ny teknik minskar utsläppen av lösningsmedel. Samtidigt innebär övergången till ny teknik att nya och ibland mindre väldokumenterade kemikalier används. Det är positivt att branschens kända miljö- och hälsopåverkan genom utsläpp till luft och vatten minskar. Fokus hamnar istället, i ökande grad, på använda kemikalier och de enskilda ämnen som ingår i dessa. Inte minst genom EU:s kemikalielagstiftnings (Reach) strävan att reglera användningen av kemiska ämnen, genom att föra upp dem på kandidatförteckningen som ”varning” inför kommande förbud etc, uppstår nya frågor t.ex. genom att man upptäcker att ett sådant ämne ingår i en använd färg.

Sammantaget fanns, vid årets början, drygt 20 lite större grafiska verksamheter kvar i Stockholm. De besöks varje eller vartannat år och detta år har 14 verksamheter fått tillsynsbesök. Besöken baseras bland annat på lämnade miljö-/årsrapporter som kommer in senast 31 mars. En viktig fråga för branschen är märkning av kemikalier och från 1 juni 2015 gäller EG:s CLP-förordning fullt ut. CLP innebär också att vissa ämnen/kemikalier kan få ny klassning och därmed bli föremål för särskilt intresse i tillsynen. Även förändringar i Reach (den europeiska kemikalielagstiftningen) och att nya ämnen förs upp på kandidatförteckningen gör att branschen påverkas.

Kampanj där användningen av ftalater i textilscreenfärger kontrolleras har genomförts under 2014 och sammanställts. Resultatet har redovisats för nämnden i branschrapporten för grafiker och där framgår att alla besökta tryckerier köpte in ftalatfria färger. En del köper ftalat- och PVC-fria färger. I de fall gammal färg, med ftalater fanns kvar, uppmanades man att lämna denna för destruktion. Under 2015 har också en genomgång av innehållet i tryck-

färger som används vid offsettryck påbörjats. Innehållet i det material varpå man trycker uppmärksammas numera också i tillsynen. Bl.a. undersöks ev. innehåll av mjukgörare i PVC-material.

De pågående omvandlingen av branschen illustreras väl av det faktum att fyra verksamheter lagts ner under året samtidigt som en annan, tidigare tillståndspliktig, verksamhet ändrat sin produktion så att tillstånd inte längre behövs. Förvaltningen påbörjade år 2014 en genomgång av samtliga mindre verksamheter som finns i tillsynsregistret - ett arbete som beräknas slutföras under 2016. De aktuella verksamheterna är små och har därför inte tidigare ansetts ha behov av regelbunden tillsyn. Arbetet handlar om att uppdatera tillsynsregistret, inte om platsbesök, i syfte att få aktuellt underlag för framtida tillsyn. Förvaltningen konstaterar att, som förväntat, har antalet aktiva företag minskat mycket. Förutom att den tekniska utvecklingen ersatt traditionellt tryck med avancerad kopiering, digitaltryck etcetera så har också fusioner och uppköp reducerat antalet aktiva företag.

Sammantaget för branschen kan konstateras att övergång till ny teknik (digitaltryck), tillsammans med samgåenden/uppköp som ger effektivare produktion, innebär att såväl antalet företag som lösningsmedelsutsläppen minskat.

Verkstad och ytbehandlare, inkl U-verksamheter

Mål för tillsynen: För större verksamheter ligger fokus på egenkontroll och kemikalieanvändning medan frågeställningarna hos de små verksamheterna är mer basala, som avlopps- och avfallshantering etc. **Årets resultat:** Fyra av företagen lämnar miljörapporter som granskats. Överskridanden av riktvärden förekommer och en av årets rapporter var försenad varför beslut om miljöstraffavgift meddelats. Under året har 30 verksamheter inspekterats, vilket helt överensstämmer med planeringen.

För de större verksamheterna gäller att förvaltningen under år 2015 fortsatt att sätta fokus på de verksamheter som ännu inte har en godtagbar kemikalieförteckning och de som inte arbetar aktivt med att ersätta/minska utfasnings- och/eller riskminskningsämnen i produkter de använder. Kraven på/detaljeringsgraden i kemikalieförteckningarna varierar med företagets storlek och kemikalieanvändning. Förvaltningen noterar att det är svårast för de mindre företagen att möta kraven.

Stockholm har uppskattningsvis omkring 500 små verkstäder. Det rör sig om mestadels mekaniska verkstäder och fordonsverkstäder. Ägarbyten, uppstart och nedläggningar är vanligt och under 2015 påträffades omkring 45 företag som miljöförvaltningen aldrig tidigare besökt samtidigt som det konstaterades att nästan 60 företag som fanns i förvaltningens register har upphört eller bytt ägare. Ambitionen är att besöka 80-100 små verksamheter årligen och under året har 75 verksamheter besökts, till vilket ska läggas det 15-tal ärenden som riktar sig mot fastighetsägare med ansvar för reningsanläggning/oljeavskiljare.

Kemtvättar

Mål för tillsynen: Syftet är att genom granskning av årsrapporter/återkoppling till verksamhetsutövare skriftligt eller genom besök verka för fortsatt minskning av lösningsmedelsutsläpp från branschen. **Årets resultat:** Fjolårets rapporter har granskats och planerade tillsynsbesök, 14 stycken, har genomförts. Den årliga sammanställningen över verksamheternas lösningsmedelsförluster visar att branschens utsläpp minskar.

Alla kemptvättarna, 43 stycken, lämnar årsrapport bland annat över lösningsmedelsförlust. Inspektionerna genomförs som uppföljning av inlämnade årsrapporter och årlig inspektion sker hos en tredjedel av de rapporteringsskyldiga. Planerade tillsynsbesök, hos 14 verksamheter har, genomförts under början av året. Ett kvarstående klagomålsärende från 2014, avseende buller från en vittvätt, har fortsatt hanterats under året. Genomförda utredningar visade att det inte fanns grund för några krav med stöd av miljöbalken och beslut att lämna klagomålet utan åtgärd har därför fattats.

Bilvård/bensin/depåer

Mål för tillsynen: Syftet är att genom granskning av provtagningsrapporter och årsrapporter/återkoppling till verksamhetsutövare skriftligt och genom årliga besök hos de större verksamheterna verka för fortsatt minskning av utsläpp av olja och metaller från fordonstvättar och depåer. När det gäller drivmedelsanläggningarna ligger fokus på att minimera risker för utsläpp av drivmedel genom egenkontroll och kontroll av skicket på anläggningarna. **Årets resultat:** Arbetet har genomförts enligt plan, samtliga anmälningspliktiga fordonstvättar inklusive depåerna, ca 70 stycken, har fått besök och utöver det har tillsyn skett vid flera mindre fordonstvättar samt anläggningar som säljer drivmedel.

Analyserna på det utgående avloppsvattnet visar på förbättringar jämfört med tidigare år. Utvecklingen har rapporterats till nämnden i branschrapport för 2014. Den planerade tillsynen utgår från de resultat av avloppsvatten-provtagning som verksamheterna redovisar under våren. Huvuddelen av besöken hos de cirka 60 anmälningspliktiga fordonstvättarna genomförs under årets senare hälft. För depåer för rälsburna fordon, som också ingår i denna bransch, är förhållandena vad avser provtagning annorlunda (eftersom föroreningarna inte varierar på samma sätt över året) och besöken kan spridas bättre under året. Förelägganden om återkommande provtagning har meddelats för depåerna samt biltvättanläggningar som bytt huvudman. Anmälan avseende den nya spårdepån i Ulvsunda behandlas just nu. Under året har också ett antal anmälningar om nya verksamhetsutövare på befintliga anläggningar hanterats. För tvättarna innebär detta att förvaltningen besöker anläggningen för att informera om tillsynen, krav på reningsanläggning etc. Den nya verksamhetsutövaren får också föreläggande om provtagning av det utgående avloppsvattnet.

Kross, betong och asfalt

Mål för tillsynen: Genom förelägganden om försiktighetsmått vid nyetablering och besök hos befintliga verksamheter medverka till att buller- och stoftproblem minimeras. **Årets resultat:** Ett antal av höstens planerade besök, på tolv anläggningar, har skjutits upp och genomförs istället under våren 2016. Fyra anmälningsärenden, varav två hanteras också av SBK, har varit aktuella under året. Förvaltningen har också yttrat sig över prövotidsredovisning för Cementas anläggning vid Lövholmen.

I branschen fanns i början av året tolv verksamheter som betalar årsavgift. Det handlar om permanenta krossar samt tillverkning av betong och asfalt. Huvuddelen av produktionen och därigenom också tillsynen sker under barmarksperioden. Ett klagomål på en kross i Årsta har återigen aktualiserats och anläggningen prövas för närvarande såväl enligt PBL som MB. Den av Stockholm Vatten sedan länge etablerade krossen vid Magelungskopplet har också varit föremål för klagomål. Beslutet att lämna klagomålet utan åtgärd har överklagats till länsstyrelsen. Även en tillfällig kross och betongfabrik intill Solvalla behandlas enligt såväl PBL som MB. I den första omgången medgavs inte bygglov varför anläggningens utformning

förändrats och ny ansökan/anmälan lämnats in. Bedömningen är att anläggningen är acceptabel ur miljösynpunkt men förvaltningen har valt att avvakta med handläggning intill dess bygglovsfrågan behandlats.

Ur miljösynpunkt är det bra att krossa och återanvända material på plats vid exploatering men detta innebär förstås ökad risk för omgivningsstörningar. Ett ökande antal ärenden avseende krossning inom bygg-/exploateringsområden kan noteras - ärenden där tillfällig krossning sker nära boende har under året varit aktuella t.ex. i Hammarby Sjöstad och i Ålsten. Tillfälliga krossar i såväl Albano, Hagastaden som Norra Djurgårdsstaden har tidigare orsakat klagomål. Mer eller mindre tillfälliga krossar etableras också vid byggande av infrastruktur. Under året har krossar bl.a. anmälts vid byggande av trafikplats Kristineberg och för Förbifart Stockholm.

Avloppsreningsverk

Mål för tillsynen: Förutom deltagande i SVAB:s arbete med tillståndsansökan för överföring av allt avlopp till Henriksdal läggs mycket fokus på ledningsnätet och bräddningar. **Årets resultat:** Tillsynen bedrivs planenligt och miljörapporterna för verken har granskats. Villkoren efterlevs i stort sett – problemen med att klara riktvärdet för bräddning från ledningsnätet kvarstår dock. Övriga tillsynsaktiviteter är återkommande möten avseende såväl reningsverken, ledningsnätet som slamkvaliteten.

Tidigt under hösten 2013 beslutade Stockholm Vatten AB (SVAB) att Bromma reningsverk ska läggas ned och att detta avlopp ska överföras till Henriksdal. De inledande samråden som bolaget genomförde avseende Stockholms Framtida Avlopps Rening (SFAR) genererade många skrivelser, till såväl politiker som förvaltningen, från de som kommer att beröras av tunneldrivningen. Den tidigare tidplanen för tillståndsansökan försköts och ansökan enligt 9 och 11 kap miljöbalken lämnades in i juli i år. Förvaltningen har i november meddelat mark- och miljödomstolen vilka kompletteringar av ansökan som anses nödvändiga. Då projektet, förutom reningsteknik och utsläppsresultat, omfattar påverkan under byggtiden, recipientfrågor m.m. involveras flera delar av förvaltningen i handläggningen. Särskilda möten, som bara behandlar SFAR, hålls mellan förvaltningen och SVAB.

De samrådsmöten som genomförts med berörda fastighetsägare längs ledningssträckan Bromma/Henriksdal har resulterat i en rad skrivelser och synpunkter. Bedömningen är att tiden innan slutligt tillstånd erhålls kan bli lång och Stockholm Vatten AB har, bland annat utifrån detta, beslutat att efter anmälan till MHN starta vissa ombyggnadsarbeten på Henriksdal. Aktuellt är ombyggnad till membranrening i en av linjerna i den biologiska reningen, förändringar för att säkerställa kraftförsörjningen och bättre slamhantering.

Miljörapporterna för de båda reningsverken, Bromma och Henriksdal, har granskats. Bolaget har svårt att klara riktvärdet för sitt villkor för bräddning från ledningsnätet. Villkoret anger att den årliga bräddningen, beräknat som ett 10-årsmedelvärde, ska uppgå till högst 325 000 m³. För perioden 2005-2014 (10 år) är medelvärdet nu beräknat till 444 000 m³. Övriga tillsynsaktiviteter består främst av återkommande möten, med olika företrädare för SVAB, avseende reningsanläggningarna, ledningsnätet och slamhantering. Sammanlagt har ett tiotal sådana möten hållits under året.

Vid de återkommande mötena med SVAB redovisas bl.a. pågående ledningsarbeten och iakttagelser i samband dessa, t ex uppdagade felkopplingar. En sådan felkoppling, på Strandvägen, väckte i början av året medialt intresse och en rad förfrågningar. Senare under

året har också en felkoppling av en nybyggd fastighet i Norra Djurgårdsstaden uppmärksammat. Förvaltningen har, i båda dessa fall, konstaterat dels att SVAB inte omgående rapporterat vad man sett och dels att tiden mellan att en felaktighet upptäcks och när åtgärder slutligen vidtas ibland kan vara lång. Överenskommelse om förändrad rutin för rapportering av denna typ av större felkopplingar har därför träffats med SVAB. På motsvarande sätt har rutinen för att rapportera bräddningar från avloppsnätet uppdaterats.

En annan högaktuell fråga inom området är de dagvattenledningar som avleds till recipient. Detta har bl.a. uppmärksammat i åtgärdsprogrammet för Ballstaån där de ledningar som belastar ån och möjligheten att med åtgärder på dessa förbättra åns status är en viktig fråga.

Livsmedelsindustri

Mål för tillsynen: Energianvändning, inkluderande transportarbete, utgör branschens största miljöpåverkan. **Årets resultat:** De planerade besöken har genomförts. Förvaltningens samlade bedömning är att tillsynen medverkat till förbättrad egenkontroll och en ambition att, med de yttre begränsningar som finns, förbättra sitt miljöarbete.

I Stockholm finns knappa 30-talet företag som omfattas av återkommande tillsyn och därför betalar årlig tillsynsavgift. Omkring hälften betalar en avgift som ska motsvaras av årligt tillsynsbesök vilket innebär att cirka 20 besök/inspektioner ska göras årligen. Under 2015 har 17 verksamheter besökts. Samråd sker med Livsmedelskontrollen vad avser brister som kan tänkas beröra båda lagstiftningarna. Under året har två delvis nya frågor aktualiserats, dels tillsyn över hantering av levande skaldjur och dels om mikrobryggerierna också kan utgöra miljöfarlig verksamhet. I dessa diskussioner deltar, förutom förvaltningens tillsynsavdelningar, även VA-huvudmannen Stockholm Vatten AB. En annan fråga där samråd sker med livsmedelskontrollen är hanteringen av animaliska biprodukter.

Många av verksamheterna bedrivs i hyrda lokaler inom Slakthusområdet, som är under omdaning, och osäkerheter kring framtida verksamhet och lokalisering innebär att ambitionerna/möjligheterna att vidta miljöförbättrande åtgärder är begränsad. En del av tillsynen utgörs därför av diskussioner kring det aktuella företagets miljömål och nyckeltal. Genom att kommunicera resultaten från Cleantruck ges företagen råd om miljövänligare transporter. En spin-off effekt av det numera avslutade projektet Cleantruck är att Arla i oktober 2015 beställde 17 lastbilar som är likvärdiga med de tillhandahölls inom projektet.

Oljehamn

Mål för tillsynen: Den beslutade avvecklingen av oljehamnen riskerar innebära försämrat underhålls-/reinvesteringsarbete hos företagen. Fokus i tillsynen ligger därför, förutom på kontroll av villkorsefterlevnad, på denna fråga liksom på hur avvecklingen kan genomföras på bra sätt. **Årets resultat:** Arbetet har genomförts planenligt och samtliga företag har fått ett eller flera besök.

Oljehamnen vid Loudden omfattar åtta företag och dessa lämnar miljörapporter och granskning av dessa har genomförts, bolagen klarar sina villkor. En viktig del av tillsynen utgörs av deltagande i periodiska besiktningar samt i Sevesotillsynen. Verksamheterna har nya, tidsbegränsade, tillstånd där man fått så kallade utredningsvillkor vad avser släckvatten samt behov av erosionskydd för cisternerna. Eftersom oljehamnens framtid varit oviss har underhålls-/reinvesteringsviljan varit låg och som en följd av detta rasade en del av hamnens skyddsspont under sommaren 2014. Ett av företagen, Univar, har meddelat att verksamheten

nu minskat påtagligt och att anläggningen ska avvecklas till hösten 2016. Några av företagen har bytt miljöansvariga vilket kan leda föränleda viss oro då det finns risk att historisk kunskap om området förloras. Förvaltningen har deltagit i möte kring avvecklingen av berggrummen i området. Vad som nu behandlas är grundläggande frågor, främst ansvarsförhållandena.

Till viss del har bolagen påbörjat avveckling och som exempel kan nämnas att man tar cisterner ur bruk i samband med att de ska genomgå kontroll. Överpumpning sker då till andra cisterner varefter de tömda cisternerna rengörs och ställs av. Då detta kan beröra cisterner som ingår i områdets släckvattenhantering innebär detta samtidigt att planer och rutiner för släckvattenhantering måste uppdateras/arbetas om.

Avdelningen Hälsoskydd

Klagomål på olägenheter i bostäder

Hälsoskyddsavdelningen tar emot klagomål från stadens medborgare. Genom e-tjänsten på stadens webbplats kan detta ske dygnet runt samtliga dagar om året och utreder störningar, främst kopplade till bostäder. Vanligt förekommande störningar är buller, fukt, bristande ventilation, drag, för låga eller höga temperaturer, lukt mm.

Målet med tillsynen över bostadsmiljön och hanteringen av klagomål från boenden är att skyndsamt utreda störningarna och, om de bedöms utgöra olägenheter enligt miljöbalken och det bedöms rimligt, se till att åtgärder vidtas så att olägenheterna undanröjs.

Under verksamhetsåret har arbetssättet utvecklats för att förenkla, effektivisera, kvalitetshöja och kvalitetssäkra tillsynen. Målet var också att göra effekten av handläggningen mätbar, framför allt i fråga om hälsonytta men även effektivitet i handläggningen. Mätbarheten är en viktig faktor för både kvalitetssäkring, uppföljning och planering av tillsynen. Verktyg för mätbarhet av handläggningstid och miljönytta i ECOS har tagits fram och börjar tillämpas efter årsskiftet.

I staden finns ca 416 000 lägenheter i flerbostadshus i 17 000 byggnader. Den 30 december 2015 var antalet pågående klagomålsärenden rörande störning i bostad 633 stycken. Inklusive avslutade ärenden under året har totalt 1338 klagomål rörande störning i bostäder varit föremål för tillsyn. Av de 633 pågående ärendena ligger 77 för överprövning i överinstans. 62 av de överklagade ärendena är 2015-ärenden. Av de pågående ärendena påbörjades 327 stycken 2015, 159 stycken 2014, 73 stycken 2013, 52 stycken 2012 och 22 stycken 2011. Under perioden den 1 januari till den 30 december har 705 ärenden avslutats och ytterligare 120 avgjorts slutligt av nämnden, men ännu inte vunnit laga kraft och därmed kunnat avslutas. 583 ärenden påbörjades under 2015. Ärendebalansen har därmed minskat under året för första gången på flera år. Utöver ett ändrat arbetssätt i syfte att effektivisera handläggningen, har under året extra resurser lagts på att arbeta ner ärendebalansen.

Direktservice-DS

Syftet med Direktservice (DS) är dels att medborgare och företagare snabbt ska kunna komma i kontakt med hälsoskyddsavdelningen och få svar på frågor av allmän karaktär samt frågor om pågående ärenden som ännu inte delats ut till handläggare, dels att effektivt hantera nyinkomna olägenhetsanmälningar.

Under 2015 har Kontaktcenter (KC) besvarat 14900 inkommande samtal från medborgare och företagare. Inflödet är lägre än både 2014 och 2013. KC besvarar ca 97 procent av de inkommande samtalen. De resterande faller bort av tekniska orsaker eller för att den som ringer upp lägger på innan KC svarar. Stadens mål för KC är att 80 procent av samtalen ska besvaras inom 60 sekunder, vilket uppnås 2015.

Under 2015 har 5066 samtal vidarekopplats till DS, vilket ger en vidarekopplingsgrad på 34 procent. Andelen vidarekopplade samtal ligger fortfarande över målsättningen på 25 procent. I september fick KC läsbehörighet till förvaltningens ärendehanteringssystem ECOS och andelen vidarekopplingar har minskat i samband med detta eftersom fler enklare frågor såsom ett ärendes status mm kan besvaras direkt av KC. Under perioden har ca 3000 e-post hanterats av DS.

Under året har det tagit DS i snitt mindre än en vecka att kommunicera ut de påbörjade klagomålen till verksamhetsutövaren.

Ärenden som har delats ut från DS för handläggning har fördelat sig enligt följande ärendeslag: 40 procent buller, 17 procent fukt, 17 procent lukt, 12 procent temperatur, 7 procent ventilation och 7 procent övriga ärenden.

Under 2015 har 20 procent av ärendena avslutats redan i DS. Motsvarande siffra år 2014 var 26 procent och år 2013 avslutades 27 procent. Det handlar främst om ärenden där olägenhetsblanketten aldrig skickats tillbaka från klaganden eller där den faktiskt inkommit men förvaltningen direkt bedömt att ärendet kan avslutas. Det kan också bero på att det redan finns ett pågående ärende för den anmälda störningen och att klagomålet får handläggas inom ramen för det befintliga ärendet eller att klagomålet inte är en fråga som ska handläggas av miljöförvaltningen.

Under året har hälsoskyddsavdelningen undersökt möjligheten att övergå till stadens gemensamma system för ärenden, KCH. Beslut om detta fattades under hösten. Det innebär att KC från och med den 1 februari 2016 kommer att upphöra med att vidarekoppla telefonsamtal till DS. Istället registreras ett ärende i systemet KCH och avdelningens handläggare tar därefter kontakt med medborgaren. Målsättningen med det nya arbetssättet är att ge bättre service till medborgarna genom att en handläggare med rätt kompetens återkopplar till medborgaren, bättre uppföljning av att frågan har tagits om hand och bättre arbetsmiljö för handläggarna.

Antal inkommande frågor och klagomål 2014 - 2015 till avdelningen för Hälsoskydd

	VP 2014	Utfall 2014	VP 2015	Utfall 2015
Inkommande telefonsamtal till KontaktCenter	17 000	15192	17000	14900
Inkommande telefonsamtal till DirektService	3500	5894	4250 ²	5066
Hantering av e-post	3000	2925	3 000	3550
Klagomål som blir ärenden ¹	600	644	600	583

1. Avser ärenden som genererats via DirektService.
2. Beräkning utifrån gällande avtal med KC att 75 % av samtalen hanteras av KC.

Tillsyn fastighetsägares egenkontroll

Målet med tillsynen är att fastighetsägaren ska ha en god egenkontroll avseende inomhusmiljön, vilket förebygger olägenheter för människors hälsa men även för miljön. Planen för 2015 var att genomföra ca 480 inspektioner. Under 2015 har 685 inspektioner utförts varav 181 har fått anmärkningar som kräver uppföljning (26 procent). Anmärkningar rör framför allt brister avseende låg temperatur på tappvarmvattnet, att den obligatoriska ventilationskontrollen inte har utförts i rätt tid och att oljecisterner inte blivit kontrollerade inom rätt tidsintervall.

Under senare delen av året anställdes extra personal som förklarar ökningen av antalet genomförda inspektioner jämfört med plan. Syftet med extraanställningarna var också att fler resurser skulle läggas på olägenhetsärenden.

Ett utvecklingsarbete har påbörjats med den uppsökande bostadstillsynen. Syftet är att rikta tillsyn till socioekonomiskt utsatta områden, öka hälsonyttan och utveckla en enklare och tydligare planering. Arbetet kommer att påbörjas i mindre skala under 2016.

Riktad tillsyn av fastighetsägares egenkontroll

År	Antal inspektioner	Andel fastighetsägare som fått inspektion ¹
2011	110	1,6 %
2012	120	1,8 %
2013	315	4,7 %
2014	401	6,0 %
2015	685	10,2 %

1. Syftet är att kontrollera hur verksamheten bedrivs. Vid tillsynsbesöket träffar förvaltningen en fastighetsägare vars egenkontroll diskuteras och en byggnad per fastighetsägare inspekteras. I Stockholm finns ca 10 700 fastigheter med tillsammans ca 17 000 byggnader och fördelat på ca 6 700 fastighetsägare.

Förskola/skola

I Stockholm finns i dagsläget 1050 (596) förskolor, 268 (141) grundskolor och 92 (26) gymnasieskolor. Siffror inom parentes avser kommunala verksamheter. Inomhusmiljön i skolor och förskolor påverkar både barns utveckling och lärande och risken att utveckla eller försvåra hälsobesvär. Att många personer vistas samtidigt på en relativt liten yta ställer höga krav på inomhusmiljön. Tillsynens mål är att successivt förbättra inomhusmiljön i Stockholms skolor och förskolor och att alla verksamheter ska ha en väl fungerande egenkontroll. Förvaltningens generella bedömning är att inomhusmiljön har förbättrats något, vilket avspeglar sig i att antalet uppföljningsärenden minskat för varje år sedan 2013. Andelen ärenden som leder till uppföljning har minskat, från 59 procent år 2013 och 48 procent år 2014 till 36 procent under 2015. Vid denna bedömning ska dock beaktas att det inte är samma skolor som får tillsynsbesök varje år. Skolorna inspekteras normalt efter en fyraårscykel.

Skolor och förskolor är anmälningspliktiga verksamheter. 70 anmälningar har inkommit under 2015, varav 46 gällande fristående verksamheter. 62 inspektioner har utförts med anledning av anmälningarna. De senaste åren har miljöförvaltningen uppmärksammat att ett flertal verksamheter startats utan att anmäla detta alternativt flyttat eller ändrat verksamhetsutövare

utan att upplysa förvaltningen. Under 2015 har förvaltningen deltagit i möten med stadsdelarnas lokalintendenter och den referensgrupp för fristående verksamheter som träffas hos utbildningsförvaltningen för att informera och öka medvetenheten om anmälningsplikten respektive upplysningsskyldigheten.

Fokus för den planerade tillsynen är kontroll av ventilation, installationsbuller, hygien och städning eftersom erfarenhet från tillsynen visat att det är dessa delar som oftast brister. Under året har 226 inspektioner utförts i stadsdelarna Bromma (100st), Rinkeby-Kista (59st), Södermalm (33 st), Skärholmen (9 st) och Skarpnäck (8 st) samt ytterligare 17 i övriga stadsdelar. Av de utförda inspektionerna avsåg 4 grundskolor/gymnasier och 222 förskolor. 85 av 226 inspekterade verksamheterna (38 %) hade brister som måste följas upp, varav 76 procent av dessa gällde ventilationsbuller och 19 procent gällde otillräcklig ventilation. Fem verksamheter hade misstänkt fuktskada. Andelen ärenden som leder till uppföljning har dock minskat, från 59 procent år 2013 och 48 procent år 2014 till 35 procent under 2015. Under 2015 har 86 uppföljningsärenden avslutats.

Den riktade tillsynen av radon i skolor och förskolor beskrivs i nämndmål 2.1.3.

Dammprovtagning och kemikalieinventering på förskolor

Ett projekt gällande kemikalieinnehåll i damm på förskolor är inlett i samarbete med Karolinska Institutet och Kemikaliecentrum. Vetenskapliga undersökningar har visat att barn exponeras för kemiska ämnen via damm och det gäller bland annat nya sorters bromerade flamskyddsmedel och ftalater. Projektet har två syften; dels att göra en inventering av förekomst av varor som riskerar att innehålla hälsoskadliga kemikalier och dels få underlag till vad som ska prioriteras i arbetet med kemikaliesmart förskola framöver.

Under hösten 2015 inspekterades 70 förskolor i stadsdelarna Farsta och Hässelby-Vällingby inom ramen för projektet. En inventering av vilka saker och vilka material som förekom i verksamheten utfördes och dammprov samlades in från varje förskola. Analys och utvärdering av innehållet i de dammprov som samlats in kommer att göras på Karolinska Institutet. Resultaten från dammprovtagningen bedöms vara sammanställd i början av år 2017.

Sammanställningen av inventeringen kommer att vara klar i januari 2016, men tydligt är att:

1. Kommunal förskolor generellt var mycket missnöjda med den upphandlade städningen.
2. Det förekom mycket gamla plastleksaker och icke-leksaker, exempelvis elektronik, på besökta förskolor.

Projekt Inomhusmiljön skolan

Förvaltningen har deltagit i Folkhälsomyndighetens nationella tillsynsprojekt gällande inomhusmiljön i skolan som startade hösten 2014. Projektet fokuserade på ventilation och städning, samt egenkontrollen vad gäller dessa områden. Samverkan har skett i länet inom ramen för Miljösamverkan Stockholms län, MSL, där gemensamma checklistor har tagits fram och möten hållits med föreläsningar och diskussioner. Målet för samverkan var samsyn och en gemensam rapport om inomhusmiljön i länets skolor. Förvaltningens mål att utföra totalt 100 inspektioner inom ramen för projektet är uppnått. 61 av inspektionerna har utförts under 2015. Av 61 inspekterade skolor har 19 krävt uppföljning, det vill säga 31 procent, varav 8 anmärkningar på buller från fast installation (13 %), 10 anmärkningar på bristfällig

ventilation (16,4 %) och 5 på fukt (8 %). Man kan konstatera att andelen verksamheter som har problem med ventilation och fukt är dubbelt så hög i skolor jämfört med förskolor.

Radon

Den riktade tillsynen av radon i flerbostadshus beskrivs i nämndmål 2.3.1.

Bassängbad

Det finns i dagsläget 75 registrerade badanläggningar i Stockholm, varav 25 drivs i kommunal regi. Målet med tillsynen är att anläggningarna ska ha rent vatten, bra luft och hålla god hygienisk standard. Förvaltningen granskar badvattenanalyser, utför inspektioner på anläggningarna samt anordnar utbildningar och konferenser för verksamhetsutövare. Under 2015 har tillsynen fokuserat på granskning av rutiner för städning och hygien. Syftet var att verka för förbättrad egenkontroll på dessa områden i syfte att uppnå bättre badvattenkvalitet.

19 inspektioner har utförts under året. Samtliga har fått anmärkningar gällande egenkontrollen. Vid ett flertal inspektioner på inomhusanläggningar har tryckprov med agarplattor genomförts för att kartlägga den mikrobiella statusen på olika ytor. Resultaten har visat på måttlig till grov tillväxt. Målet är ringa till måttlig tillväxt. Återkoppling har lämnats till verksamhetsutövarna när det gäller städ- och hygienrutiner. I maj höll miljöförvaltningen utbildning för samtliga anläggnings- och enhetschefer inom idrottsförvaltningen om hygien och städning vid simhallar.

Vattenkvalitet 2015: 38 procent av bassängbaden (29 av de 76 anläggningar som var i drift under året) har under 2015 haft bakterieöverskridanden. Analyssvar från provtagning i december saknas fortfarande för 7 anläggningar. Arton fall av *Pseudomonas aeruginosa* (PA) har påvisats. Om kemiska avvikelser, såsom förhöjda värden av kloroform, bundet klor, totalhalt klor eller grumlighet inkluderas, så har 68 procent av baden (51 anläggningar) brister i badvattenkvaliteten. Ytterligare 2 anläggningar har haft allvarliga brister i sina provtagningsrutiner. Tillfälliga förbud har meddelats 3 anläggningar på grund av brister i badvattenkvalitet, i två fall på grund av återkommande förekomster av PA och i ett fall på grund av mycket hög halt kloroform i badvattnet.

Sammanfattningsvis är det miljöförvaltningens bedömning att egenkontrollen av badvattnet i stort sett är god, men att vattenkvaliteten är otillräcklig både avseende antal bakterieöverskridanden och avvikelser på kemiska parametrar samt att egenkontroll av hygienrutiner, städning och desinficering behöver förbättras. Vattenkvaliteten har inte blivit bättre genom åren. Andelen anläggningar med överskridanden har legat runt 40 procent sedan 2006. Kunskap och erfarenhet har samlats under hösten 2015 för att kunna genomföra en strategisk tillsynsinsats 2016 på samtliga inomhusbad när det gäller städning och hygien.

Miljöförvaltningen deltar sedan 2011 i Bassängnätverket (BNV) inom ramen för Miljösamverkan Stockholms Län (MSL). Inom MSL/BNV's regi har miljöförvaltningen tagit fram rutiner och mallar för tillsynen av bassängbad. Under 2015 har Guide anmälan nya bad, Råd för legionellatillsyn samt Råd för tillsyn av bubbelpooler arbetats fram och antagits av BNV. Vidare har checklistan för tillsyn reviderats. Nya guider, råd samt reviderad checklista har lagts ut under december 2015. Två konferenser har anordnats. Stockholm har varit drivande i detta arbete.

Plaskdammar

Det finns 56 plaskdammar i Stockholms stad, varav 54 var i drift under sommaren 2015. Tillsynen sker genom inspektioner samt granskning av badvattenanalyser. Målet för tillsynen är att kontrollera och bedöma om egenkontrollen håller en så god nivå att badvattenkvaliteten är tillfredsställande och hälsoriska ringa. Sammantaget visar årets resultat gällande vattenkvaliteten på en försämring jämfört med de tre senaste åren.

Inspektioner: 52 dammar har inspekterats under säsongen och vattenprover togs på de 45 som var vattenfyllda vid inspektionstillfället. Kontroll gjordes av dammens renhet, renhet kring dammen och om markskador eller andra riskfaktorer fanns nära dammarna, samt av informationsskyltar, duschar och tillgång på toaletter. Samtliga besökta plaskdammar har fått anmärkning gällande egenkontrollen och/eller tekniken. Det kunde konstateras att bristerna i städning var stora (72 %), likaså att information till besökarna saknades vid nästan hälften av anläggningarna. Dammar med komplicerad form hade i större utsträckning problem med vattenkvaliteten i delar av dammen. Detta har lett till att några dammar nästa år kommer ha fler provtagningspunkter.

Vattenkvalitet 2015: 13 procent av analysvaren har uppvisat otjänliga provresultat avseende heterotrofa bakterier och 20 procent har påvisat förekomst av *Pseudomonas aeruginosa* vilket är mycket allvarligt. Totalt sett har 81 % av anläggningarna haft bakterieöverskridanden. Bakterien finns i jord och får inte förekomma i badvatten eftersom den kan orsaka allvarliga svåråterläkta sårinflammationer samt ögon- och öroninflammationer. Det är därför viktigt att blottade jordytor inte förekommer nära plaskdammar. Vid förekomst av *P. aeruginosa* stoppas allt badande, dammen töms och rengörs genom spolning och desinficeras med klor. En bidragande orsak till den höga andelen förekomster kan dock ha varit att provtagningen utfördes av ett nytt företag och att rutiner för hur provtagningen ska utföras inte följdes fullt ut.

pH-reglering: Denna sommar har avvikelser i pH följts mycket noga. 2014 väcktes misstanke om att de förhöjda pH-värdena bidrog till det höga antalet bakterieöverskridanden. Denna sommars uppföljning och granskning av resultaten för vattenkvaliteten har till stor del bekräftat att så är fallet. 67 procent av analysvaren från laboratoriet och 89 procent av rapporterna från driften visade för höga pH-värden. Vattnets pH i dammarna var i princip förhöjd stor del av tiden med sämre desinficerande effekt som resultat.

Vattenkvaliteten diskuterades på höstkongressen med stadsdelarna. Detta har lett till att stadsdelarna kommer att installera pH-reglering på ett antal dammar till sommaren 2016. De kommer vidare att förbättra parkstädningen och skyltningen för allmänheten.

Hygienverksamheter

Förvaltningen bedriver tillsyn över verksamheter med yrkesmässig hygienisk behandling, såsom fotvård, akupunktur, tatuering, piercing etc. Målet är att ingen ska utsättas för hälsoriska i samband med behandlingar. Tillsynen syftar till att säkerställa att de verksamheter som bedrivs har god kunskap om hygien och smittskydd för att kunder inte ska utsättas för skada med avseende på infektioner eller blodsjukdomar som hepatit och Hiv. Risk för blodsmitta föreligger då man använder stickande eller skärande verktyg. I Stockholm finns 578 registrerade verksamheter som bedriver stickande-skärande behandlingar.

Under året har inte någon riktad tillsyn bedrivits gentemot hygienverksamheter utan tillsynen har fokuserat på granskning av nyanmälda verksamheter. Det stora antalet anmälningar som inkommit har medfört att den planerade tillsynen skjutits upp till 2016. Totalt har det under 2015 inkommit 87 anmälningar om hygienverksamhet vilket är en fördubbling jämfört med föregående år. 36 procent av anmälningarna gäller tatueringverksamhet och 32 procent fotvård. Största ökningen gäller kosmetisk tatuering, det vill säga permanent makeup av exempelvis ögonbryn eller läppar.

En sammantagen bedömning av branschen utifrån de anmälningar som inkommit under 2014 och 2015 är att kunskapen hos hygienverksamheterna är god. Andelen som har brister i sina rutiner för att förhindra smittspridning är låg (19 % 2014 och 18 % 2015). Det har även noterats att verksamhetsutövarna har blivit bättre på att anmäla sin verksamhet om de byter lokal eller är flera verksamhetsutövare i samma studio m.m. Däremot har det av 2015-års tillsyn framkommit att verksamhetsutövare av kosmetisk tatuering har bristfällig kunskap om de krav som miljöbalken ställer på en hygienverksamhet, dock har majoriteten av dem bra kunskap för att förhindra smittspridning.

Vanliga brister gäller märkning av tatueringsfärger, placering av handtvättfat och oklara uppgifter om utrustning för sterilisering. 12 verksamheter hade bristande rutiner för att förhindra smittspridning.

Idrottsanläggningar

Syftet med tillsynen är att verka för en god inomhusmiljö och en minskad risk för smittspridning. Risk för spridning av smitta finns både direkt till person och via redskap och utrustning. 2015 inriktades tillsynen på helt eller delvis obemannade offentliga gym eftersom dessa bedömdes ha ökade risker på grund av frånvaron av personal. De 20 planerade inspektionerna enligt verksamhetsplanen har utförts. Granskning har skett av bland annat ventilation, hygien, städning samt risken för legionellaförekomst. Tillsynsbesöket inleddes med en dialog utifrån i förväg utskickat informationsmaterial gällande miljöförvaltningens arbete, gällande lagstiftning och verksamhetens egenkontrollansvar. Sammantaget bedöms standarden på besökta gym vara god och risken för smittspridning vara låg. Det uppdagades dock att verksamhetsutövarns kunskap om ventilationens kapacitet ofta var bristfällig och att man inte tog hänsyn till städkemikaliers miljöpåverkan vid val av städprodukter. Sju av de inspekterade anläggningarna hade brister som följdes upp, varav fem gällde risk för bristfällig ventilation.

Migrationsboende

Tillsynen syftar till att boendemiljön för asylsökande och ensamkommande flyktingbarn inte ska innebära någon risk för smittspridning eller olägenhet för människors hälsa. Tillsyn i andra kommuner har visat på stora brister i standard, underhåll och hygien/städning på denna typ av boenden. Under 2015 besöktes tio verksamheter i Stockholm och den samlade bedömningen är att dessa i huvudsak höll god standard. Vissa anmärkningar såsom bristfälliga rutiner för städning och rengöring, låg inomhustemperatur och bristande ventilation noterades. Det saknades till exempel av information till de boende om hur de ska sköta ventilationen i boenderummen. Ett boende hade planer på att utveckla sin verksamhet som ett resultat av det stora inflödet av flyktingar 2015. Vissa boenderum hade dock en underdimensionerad ventilationskapacitet i förhållande till antalet sängplatser. Ur förtätningssynpunkt är det av betydelse att ventilationens kapacitet är tillräcklig i förhållande till personbelastningen för att

undvika olägenhet för människors hälsa. Överbeläggning under en begränsad period är godtagbart, men det är viktigt att verksamheten kontrollerar att ventilationens kapacitet är tillräcklig i förhållande till personbelastning för att undvika olägenhet för människors hälsa.

Vid tillsynsbesöket överlämnades informationshäften till verksamhetsutövaren innehållande bland annat miljöbalkens krav på bostäder, egenkontroll, smittskydd och hygien, städning och rengöring, temperatur och ventilation. En utbildning riktad mot anställda på migrationsboenden har hållits tillsammans med Smittskydd Stockholm. Vid detta tillfälle har verksamhetsutövarna informerats om att miljö- och hälsoskyddsnämnden kan ställa krav på fastighetsägare att vidta åtgärder i byggnader om de själva har problem med att få sin fastighetsägare att göra de anpassningar som krävs i byggnaden, under förutsättning att de är rimliga.

Strandbad

Målet för tillsynen av strandbad är att förebygga att människor blir sjuka av att bada vid staden officiella strandbad och att inget strandbad ska ha badvatten som klassificeras som dåligt. Badvattenprovtagningen har visat på bra resultat på samtliga strandbad under sommaren. Endast ett fåtal prov med anmärkningar och inga hälsofarliga halter av cyanobakterier (algbloomning) har noterats på Stockholms strandbad. Inga bad har behövts stängas och inga rapporter från allmänheten om att de har blivit sjuka efter bad har inkommit. Kristinebergs strandbad har tillkommit som officiellt strandbad i år efter beslut i kommunfullmäktige. Havs- och vattenmyndigheten har etablerat en ny webbsida med redovisning av strandbadresultaten.

Värmepumpar

551 värmepumpsansökningar har inkommit under året. Budgeterat antal ansökningar var 470 st. Försäljningen av bergvärmepumpar gick upp med 19 % under år 2015 enligt Svenska Kyl och värmepumpföreningen (SKVP). En förklaring är troligtvis att många ville nyttja ROT-avdraget under 2015 innan det sänks nästa år. På grund av det stora antalet värmepumpar som har anlagts i innerstaden blir prövningen av nya ansökningar alltmer komplicerade. Under året har en ansökan avslagits på grund av den sökta placeringens inverkan på grannfastigheters befintliga anläggningar och framtida möjliga placeringar. I det aktuella ärendet bedömdes borrhning vara möjlig men med placering som inte godtogs av sökanden.

Restauranger och evenemang samt alkoholremitter

Syftet med tillsynen av restauranger och evenemang är att förebygga störningar från verksamheter med höga ljudnivåer från musik och annat buller som alstras, t.ex. högljudda gäster. Besvarande av alkoholremitter syftar också till att förebygga störningar för närboende. En sammantagen bedömning efter årets tillsyn är att bullernivåerna från majoriteten av evenemang och restaurangbranschen med musik håller sig inom riktvärdena.

Under året har tre yttranden till polisen avseende evenemangstillstånd och två danstillstånd har skrivits. Vidare har fem ljudmätningar utförts vid utomhusevenemang varav en kräver uppföljning. Urvalet av evenemang som mäts har varit tidigare klagomål eller att verksamheten inte har fått tillsyn på över 6 år. Två planerade mätningar kunde inte utföras på grund av att evenemangen ställdes in. Ett av evenemangen gav upphov till överskridanden av riktvärden på publikplats.

Under 2015 har det kommit in 17 bullerklagomål som blivit ärenden på evenemang, varav ett okänt motorevenemang på Järvafältet, fem på Summerburst på Gärdet, fyra på Oktoberfesten på Gärdet, två på Tele2arenan, ett på Zinkensdamm, tre på ravefester på Långholmen av okänd arrangör, ett på Lilla Essingen. De fyra sistnämnda var illegala evenemang som saknade tillstånd. Alla klagomålen bedöms utgöra tillfälliga störningar. Utöver detta har 6 oanmälda inspektioner utförts på nattklubbar med höga ljudnivåer varav en verksamhet behöver följas upp.

Till och med den 1 december 2015 hade ca 60 klagomål på restaurangbuller kommit in. Handläggning pågår fortfarande i flertalet av dessa. 11 stycken är avslutade.

Remissyttrandena avseende utskänkningstillstånd har handlagts enligt rutin och målet är att besvara samtliga remisser skyndsamt. 380 remisser planerades komma in. Totalt under 2015 har 330 remisser kommit in. Samtliga är besvarade. Ca 40 av dessa har tagit längre tid än 3 veckor att handlägga. En analys av handläggningstiden har genomförts. Resultatet är att remisstiden förväntas minska med drygt 30 % nästa år. Målet för 2016 är att handläggningstiden ska kortas till 10 arbetsdagar.

Djurtillstånd

Förvaltningens mål är att handlägga inkomna ansökningar inom 4 veckor. Under året har förvaltningen meddelat 11 tillstånd att hålla höns, 7 tillstånd att hålla orm och 2 tillstånd att hålla får. Samtliga tillstånd har meddelats inom fyra veckor från att respektive ansökan inkommit. Genom en polisanmälan och en anmälan från Länsstyrelsen har förvaltningen fått kännedom om två innehav av orm där tillstånd saknas. Efter förvaltningens kontakt med berörda har en tillståndsansökan inkommit i det ena fallet och i det andra fallet har innehav av ormar avvecklats.

Enskilda avlopp

Målet med tillsynen av enskilda avlopp är att minska näringsläckaget till omgivande mark och vattendrag. Detta sker genom handläggning av anmälningar och ansökningar om tillstånd samt riktad tillsyn. Totalt finns ca 300 enskilda avlopp registrerade i miljöförvaltningens register. Kartläggning av ytterligare enskilda avlopp pågår. Antalet registrerade anläggningar kommer därför sannolikt öka under 2016.

Riktad tillsyn och inventering

Sedan 2013 har 104 av de 300 enskilda avloppen inventerats. Av dessa har under året 12 verksamhetsutövare förbjudits att släppa ut avloppsvatten. Ytterligare 12 verksamhetsutövare har förelagts att vidta åtgärder och/eller redovisa uppgifter om sin avloppsanordning. Av de 104 återstår ca tre anläggningar som behöver förbjudas/åtgärdas under 2016.

25 foodtrucks har inspekteras under året i ett samverkansprojekt med Livsmedelskontrollen. Fem verksamheter hade anmärkningar avseende avlopps- och avfallshantering.

Anmälningar och ansökningar om tillstånd

Fyra ansökningar om tillstånd för enskilt avlopp med ansluten vattentoalett samt tre ansökningar om tillstånd för torr toalettlösning, varav två förbränningstoalletter, har handlagts under året.

Tillsynen i siffror

Tabellerna nedan visar hälsoskyddstillsynen i kvantitativ form. Några av tillsynsavsområdena i tabellerna redogörs för i nedanstående avsnitt.

Utförd tillsyn på verksamheter med fast årlig avgift under åren 2014 - 2015

Typ av verksamhet	År 2014			År 2015		
	Antal objekt	Antal/andel objekt med tillsyn		Antal objekt	Antal/andel objekt med tillsyn	
Bassängbad	79	79	100 %	76	76	100 %
Båtklubbar	53	10	19 %	53	23	43 %
Köldmedier	1821	1821	100 %	1948	1948	100 %
Plaskdammar	56	10	18 %	56	56	100 %
Skolor och förskolor ¹	1330	420	32 %	1343	421	31 %
Strandbad	30	30	100 %	31	31	100 %
Återvinningsstationer ²	254	40	16 %	254	40	16 %

1. Utfall avser antal/andel objekt som fått inspektion under året, inklusive anmälningar. Uppföljning av riktad tillsyn ingår inte (292 uppföljningsärenden har hanterats under 2015). Radontillsyn på skolor och förskolor ingår inte i denna redovisning (se separat tabell nedan)
2. 560 inspektioner genomfördes på 40 objekt

Utförd tillsyn på övriga registrerade verksamheter under åren 2014 – 2015¹

Typ av verksamhet	År 2014			År 2015		
	Antal objekt	Antal/andel objekt med tillsyn		Antal objekt	Antal/andel objekt med tillsyn	
Cisterner ²	1278	293	23 %	1116	217	19 %
Enskilda avlopp ³	300	55	18 %	300	42	14 %
Hygienverksamheter ⁴	600	58	10 %	578	72	12 %
Solarier	90	2	2 %	72	33	46 %

1. Anmälnings- eller tillståndspliktiga verksamheter utan fast årlig avgift
2. Avser både granskade kontrollrapporter (93) och anmälningar om ur bruk (124)
3. Antal handlagda ärenden.

Antalet hygienverksamheter avser verksamheter med stickande/skärande behandlingar. Utförd tillsyn avser anmälningar

Utförd tillsyn på övriga verksamheter under åren 2014 – 2015¹

Typ av verksamhet	År 2014			År 2015		
	Antal	Antal/andel med tillsyn		Antal	Antal/andel med tillsyn	
Idrottsanläggningar (gym)	-	-	-	196	20	10 %
Migrationsboenden	-	-	-	37	10	27 %
Vård och omsorgsboenden	89	20	22 %	89	0	0 %

1. Verksamheter varken är anmälnings- eller tillståndspliktiga eller har fast årlig avgift. Antalet verksamheter i Stockholm kan vara osäkert.

Antal inkomna tillståndsansökningar och anmälningar åren 2014 - 2015

	VP 2014	Utfall 2014	VP 2015	Utfall 2015
Bassängbad	2	4	3	2
Djurtillstånd	8	16	10	20
Enskilda avlopp	20	23	4	10
Hygienverksamheter	40	51	40	87
Komposter	10	18	15	15
Skolor och förskolor	50	51	50	70
Värmepumpar	470	555	470	551
Solarier	1	1	1	9

Antal utförda tillsynsbesök under 2014 – 2015 (riktad tillsyn)

	VP 2014	Utfall 2014	VP 2015	Utfall 2015
Avfall – Hälsoskydd ¹	120	91	140	70
Bassängbad	22	62	23	19
Flerbostadshus ²	480	401	560	685
Food trucks	-	-	25	25
Hygienverksamheter	49	40	30	0
Idrottsanläggningar	0	0	20	20
Kosmetiska produkter	50	32	34	64
Migrationsboenden	0	0	10	10
Plaskdammar	10	10	10	52
Skolor och förskolor	340	364	430	359
Restaurang/evenemang (höga ljud)	10	8	15	14
Retursystem	-	-	30	220
Återvinningsstationer	254	575	254	560

1. Avfallskontroll på restauranger
2. Riktad kontroll mot fastighetsägare med avseende på egenkontrollen och fastighetskötsel.

10 Kap Miljöbalken, Förorenade områden

Avdelningen Plan och Miljö

PCB

Mål för tillsynen: Genom förelägganden om försiktighetsmått vid och inspektion av PCB-saneringar medverka till att PCB avlägsnas ur kretsloppet. **Årets resultat:** Verksamheten styrs av inkomna saneringsanmälningar och aktiviteten har i stort motsvarat vad som antagits i områdets tillsynsplan.

PCB-förordningens första slutdatum, 30 juni 2014, har passerats och aktiviteten inom området är fortsatt hög. Antalet saneringsanmälningar och dispensansökningar under året är ca 90 stycken. Huvuddelen av ärendena avser sanering, varav tre handlar om mark intill byggnader. Åtta dispensansökningar har handlagts. Industribyggnader m.fl. ska vara sanerade senast 30 juni 2016 och här har arbetet nu kommit igång. Ett antal ärenden avser också sanering av byggnader som tidigare meddelats dispens. I övrigt handlar det fortfarande om utredningar av/ uppdatering av PCB-status för byggnader och andra administrativa ärenden. Förvaltningens uppfattning är att tillsynen inom området ökat såväl fastighetsägares som entreprenörens kunskap om och vaksamhet vad gäller PCB-problematiken. Tre åtalsanmälningar avseende att sanering genomförts utan föregående anmälan har lämnats in under året. I ett av dessa fall har åklagaren valt att inleda förundersökning medan två lagts ner.

Antalet kvarvarande byggnader där förvaltningen registrerat saneringspliktiga fogmassor uppgår just nu till 208 stycken. 63 % av dessa har fogar med halter över 500 mg/kg och

omfattas således av slutdatum, antingen förordningens tider eller det senare datum som meddelats i dispensbeslut. Av det närmare 100-tal dispenser som har meddelats, för kortare eller längre tid, kvarstår 50. Hur aktiviteten, i form av saneringsanmälningar, kommer att se ut framöver är därför svårt att förutsäga.

Förvaltningen har medverkat vid en utbildning kring PCB och många frågor kring handläggning, tillämpning av bestämmelserna etc. kommer från andra tillsynsmyndigheter.

Kvicksilver

Mål för tillsynen: Genom återkommande tillsyn söka säkerställa fortsatt god skötsel av amalgamavskiljare/kemikaliehantering. Genom riktade insatser uppmuntra till/förelägga om sanering av kliniker. För krematorier och labbverksamheter som ingår i branschen handlar det om villkorsefterlevnad och fortsatt god egenkontroll. **Årets resultat:** Miljörapporter har granskats och knappa 60-talet inspektioner/möten har genomförts. 60 kliniker har anmält sanering av amalgam/kvicksilver. Anmälningarna avser såväl kliniker som fått uppmaning alternativt föreläggande från förvaltningen att sanera som saneringar vid nedläggning etc. Förfrågningar från andra kommuner om förvaltningens arbetssätt bedöms kunna generera ökad tillsyn över tandläkarna även i andra kommuner och, i förlängningen, miljöförbättringar genom ökad kontroll över/sanering av tandläkarkliniker.

Branschen utgörs av krematorier, laboratorieverksamheter samt tandläkare. Det stora antalet objekt utgörs av tandläkarna med 443 kliniker. När det gäller tandvården är ambitionsnivån att 80-100 verksamheter ska få tillsyn varje år. Under detta år var ambitionen satt till 60 inspektioner med hänsyn till arbetet med saneringsförelägganden. Förvaltningen har meddelat 30-talet tandläkare, på Östermalm/Södermalm, att sanering av klinikernas förorenade rör, nu måste ske. Som en följd av denna uppmaning, i kombination med ”spontan anmälningar”, har hittills under året omkring 60 saneringsanmälningar kommit in. En direkt följd av genomförda saneringar är att kvicksilver, i varierande mängd, tas ur kretsloppet. De omhändertagna mängderna varierar stort, i intervallet några gram till uppemot ett halvt kilo kvicksilver. Knappt 60 tandläkarkliniker inspekterades under året. Förvaltningens arbete inom området genererar många förfrågningar från andra kommuner.

Miljörapporter för krematorierna har granskats och anläggningarna har fått tillsynsbesök. Anläggningarna följer de tillståndsgivna villkoren.

Förorenade områden

Mål för tillsynen: Genom råd och, i enstaka fall, förelägganden söka säkerställa att förorenade markområden saneras på ett från hälso- och miljösynpunkt bra sätt. Genom riktade undersökningar öka kunskapen om bl.a. historiskt förorenade områden. **Årets resultat:** Under året har 68 underrättelser/upplysningar och 53 saneringsanmälningar avseende förorenad mark behandlats. Bedömningen är att det fortsatt stora antalet ärenden är en följd av ökad medvetenhet hos fastighetsägare och entreprenörer. Undersökning av områden där lösningsmedel använts, liksom provtagning av mark i tre parkområden där industriell verksamhet tidigare förekommit, har genomförts. Resultaten blir klara i början av år 2016.

Antalet ärenden styrs av utifrån kommande initiativ. Några större projekt som fortgår är Norra Djurgårdsstaden där undersökningar och sanering av marken pågår och i Södra Värtan (del av Norra Djurgårdsstaden) där en sanering av ett berggrum genomförs. Noterbart är att, trots att många av de stora områdena sanerats, så fortsätter antalet underrättelser om förorenad mark

att vara stort. Förvaltningens bedömning är att detta är en effekt av ökad medvetenhet bland byggherrar och entreprenörer. Förvaltningen påbörjade under 2014 ett "masshanteringsprojekt" med syfte att minska behovet av jungfruliga massor och även minimera långa transporter. För att hålla ihop hela kedjan, från att massor grävs upp, via behandling till slutanvändning/deponering har ett miljösamverkansprojekt inom området startats. Viktigt i sammanhanget är att massorna hamnar på rätt plats, dvs att de massor som kan återanvändas, återanvänds på lämpliga ställen, men också att mer förorenade massor inte återanvänds eller att lätt förorenade massor inte används på olämpliga ställen.

Den översiktliga undersökningen av stadens parker, med fördjupningar i de fall förhöjda föroreningshalter påvisats, redovisades för nämnden under första kvartalet. Förvaltningen har bistått stadsdelarna i arbetet med att planera åtgärder.

Sommarens "larm" om kommunala badplatser i närheten av förorenade områden har initierat ett regionalt arbete för att ta fram bättre underlag i frågan och vid behov provta badplatser. Arbetet ska färdigställas innan kommande badsäsong.

14 Kap Miljöbalken, Kemiska produkter

Avdelningen Plan och Miljö

Kemikalietillsyn

Mål för tillsynen: Dels säkerställande av att formella bestämmelser om märkning, begränsningar, förbud etc. efterlevs och dels höja kunskaps-/medvetandenivån hos konsumenterna. **Årets resultat:** De planerade projekten inom storstadssamverkan, (antibakteriella varor, varor i kontakt med livsmedel och projekt byggvaror), har genomförts.

Tillsynen bedrivs i projektform, inte minst inom ramen för storstadssamarbetet som utöver Göteborg och Malmö nu även omfattar Helsingborg. Tillsynsprojekten rapporteras löpande till nämnden. Under 2014 deltog förvaltningen i Kemikalieinspektionens (KemI) projekt avseende lågprissmycken. Tillsynens fokus var här farliga metaller i smycken och syftet att kontrollera efterlevnaden av reglerna för nickel, bly och kadmium. Arbetet rapporterades till nämnden i mars 2015. Motståndet hos butiksägarna var stort och just detta projekt pekade också på en mindre väl fungerande av uppdelningen av tillsynsansvar mellan KemI och kommunerna. Tillsynen är uppdelad mellan myndigheterna vilket innebär att miljöförvaltningen inte kan besöka/tillse de butiker som själva importerar eller tillverkar sina smycken. Detta har även påtalats som en brist av KemI. Vad gäller områdets regelverk är ett annat diskussionsämne sanktioner, eller snarare brist på sådana, vid överträdelse av bestämmelserna. Detta har föranlett KemI att tillskriva Miljö- och energidepartementet med förslag om att de straffrättsliga reglerna inom området tas bort och ersätts med miljöstraffavgifter.

Under året har förvaltningen också, som en följd av den mindre logiska ansvarsfördelning av tillsynsansvaret, hanterat tre ärenden avseende miljöstraffavgift för försenad/utebliven rapportering till Produktregistret, varav ett ärende slutligen lett till att beslut om miljöstraffavgift meddelats. Här handlar det om import av kemikalier för användning i den egna verksamheten och tillsynsansvaret för dessa s.k. egenanvändare faller på den lokala tillsynsmyndigheten. Noterbart är att Produktregistret administreras av KemI och att de lokala tillsynsmyndigheterna inte har tillgång till detta.

Under året har tillsyn avseende märkning av antibakteriella varor, liksom tillsynsprojektet Food Contact Materials - där skålar, redskap etc. som kommer i kontakt med livsmedel, granskades redovisats till nämnden. Årets tredje storstadsprojekt är inriktat på byggvaror och inspektioner har genomförts under hösten. Projektet rapporteras under första kvartalet 2016. Varutillsynen genomförs genomgående med barnperspektiv, det vill säga produkter för barn (leksaker etcetera) eller produkter som barn ofta kommer i kontakt med som golv, textilier m.fl. prioriteras. De varuprover som köps in analyseras med avseende på förekomst av förbjudna kemikalier och/eller kemikalier som finns på den så kallade kandidatlistan. Ämnen som är upptagna på kandidatlistan är sådana som kan komma att begränsas/förbjudas i framtiden och för dessa gäller särskilda krav på information till konsumenterna.

Frågan om relevanta krav vid tak- och fasadtvätt liksom klottersanering har diskuterats med berörda parter som Trafikkontoret, Stockholm Vatten och branschföreträdare.

Förvaltningen har vidare besvarat en remiss avseende nya föreskrifter inom bekämpningsmedelsområdet. Föreskrifterna, som nu trätt i kraft, utvidgar det tidigare tillämpningsområdet något och innebär också förändringar vad gäller kraven på underrättelse och information om planerade spridningar. Hur förvaltningens interna ansvarsfördelning/arbetssätt ska se ut har klarlagts och informationsmaterial, blanketter etc har tagits fram.

Remisser avseende tillstånd för överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter hanteras regelbundet.

En genomgång av verksamheter som lagrar kemikalier har påbörjats under 2015.

Avdelningen Hälsoskydd

Köldmedier

Målet med tillsynen är att begränsa läckaget av fluorerade växthusgaser genom att förvaltningen granskar de ca 2000 kontrollrapporter som årligen inkommer. Ca 1500 rapporter har lämnats in i tid i år.

Förvaltningen har under flera år haft en viss eftersläpning med registreringen av inkomna rapporter. Eftersläpningen har under året arbetats av och alla årsrapporter som har inkommit under 2015 har registrerats. Det innebär att förvaltningen nu har kommit i fas med registreringen av årsrapporter.

En förstudie som syftar till att tillskapa ett nationellt register för köldmedieaggregat har genomförts i förvaltningens regi. Resultatet av en sådan lösning skulle innebära en betydande effektivisering av handläggningen av köldmedieärenden. Arbetet med att utveckla systemet tekniskt beräknas påbörjas under 2016 så snart finansieringen av projektet är klar.

Miljöförvaltningen har haft överläggningar med Naturvårdsverket rörande förstudien och nu ligger initiativet hos dem för att undersöka utestående frågor kring bl.a. finansiering och om det finns några offentlighetsrättsliga aspekter att ta hänsyn till innan utvecklingen av ett digitalt register och rapporteringssystem påbörjas.

Kosmetiska produkter

Målet för året var att utföra kontroll av märkning och innehåll i kosmetiska produkter genom inspektion hos minst 34 detaljister. Riktad tillsyn har utförts på 49 verksamheter. Dessutom har uppföljande inspektioner gjorts hos de verksamheter som hösten 2014 salufört kosmetiska produkter med otillåtet innehåll.

Av totalt 64 verksamheter sålde 51 verksamheter (79 procent) produkter som vid inspektion fick allvarliga anmärkningar på grund av t.ex. innehåll av otillåtet innehåll och avsaknad av innehållsförteckning. 8 verksamheter (13 procent) sålde produkter med mindre märkningsbrister.

Under året har 26 verksamhetsutövare fått beslut om saluförbud och/eller föreläggande om att vidta åtgärder för att rätta till märkningsbrister. Nio verksamhetsutövare har fått beslut om miljöstraffavgift för att de salufört kosmetiska produkter som saknar föreskriven information, såsom varningstexter, på svenska.

Tillsynen under 2015 har i hög grad riktats till enskilda småbutiker och sammantaget har efterlevnaden av regelverket varit låg inom denna del av branschen. Men även bland de stora verksamheterna har allvarliga märkningsbrister noterats. Totalt sett finns en klar förbättringspotential i hela branschen.

Den riktade tillsyn som skett under året gentemot leksaksbutiker som saluför kosmetiska produkter för barn, har fått många grossister att rätta till märkningsbrister, vilket får effekter nationellt. Den riktade tillsynen som skett mot små etniska butiker har lett till att flera butiker gått samman och bildat en egen branschorganisation. Nämndens arbete har resulterat i att Läkemedelsverket gjort en anmälan för vissa produkter med otillåtet innehåll som gått ut i hela världen, en så kallad RAPEX- anmälan.

Cisterner

Målet med tillsynen är att förebygga olägenheter för miljön, människors hälsa och att gällande föreskrifter (NFS 2003:24) efterlevs. Tillsynen syftar till att kontrollera att cisternägare utför regelbunden kontroll inom rätt kontrollintervall av sin cistern eller tar den ur bruk på rätt sätt, så att läckage av olja till marken och dess omgivning undviks. Under 2015 har 124 anmälningar registrerats och granskats om att cistern tagits ur bruk kommit registrerats och granskats. Under perioden har 16 beslut om miljöstraffavgift fattats. Under perioden har 17 beslut om miljöstraffavgift fattats. Totalt under perioden har ca 242 ärenden avslutats och ca 50 st ärenden är pågående. Totalt beräknas ca 1038 cisterner vara i drift.

15 Kap Miljöbalken, Avfall

Avdelningen Plan och Miljö

Bygg- och rivningsavfall

Mål för tillsynen: För rivningstillsynen är målet att tillsynen ska bidra till att avfall hanteras och omhändertas korrekt. **Årets resultat:** 27 nya tillsynsändren har startats under året och just nu pågår knappa 50-talet ärenden. Förvaltningens samlade bedömning är att tillsynsbesök, information mm lett till att medvetenheten om behovet av en god avfallshantering ökat hos såväl fastighetsägare som entreprenörer.

Rivningstillsynen pågår kontinuerligt och ett mer organiserat samarbete med stadsbyggnadskontoret, där förvaltningen bland annat fått tillgång till stadsbyggnadsnämndens diarium, har förbättrat möjligheten att hitta lämpliga tillsynsobjekt. I många fall hanteras också frågan om markföroreningar respektive PCB-saneringar för samma fastigheter. Förvaltningen har under flera år uppmärksammat frågan om omhändertagande av freonblåst plast, t ex i portar och kylrumsisolering. Detta har bidragit till en diskussion på nationell nivå och Naturvårdsverket har i oktober i år publicerat en information "Isolermaterial kan vara farligt

avfall" som ta upp just denna problematik. Andra frågor som uppmärksammats som en följd av rivningstillsynen är omhändertagande av kyl-möbler, PAH-bestrukna golv etc.

Miljöförvaltningen deltar i ett samarbete, med bl.a. Naturvårdsverket, konsulter och Sveriges Byggindustrier med målet att revidera riktlinjerna för hantering av bygg- och rivningsavfall.

Inom området behandlas också remisser från länsstyrelsen avseende tillstånd till avfallstransport (ett 50-tal ärenden har hanterats i år), ärenden om gränsöverskridande avfallstransporter samt remisser från centrala myndigheter.

Övrigt arbete med avfallsfrågor

Mål för arbetet: Övrigt arbete inom kapitel 15 omfattar dels att bedriva tillsyn riktad mot hantering av avfall som inte är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen och dels att delta i eller initiera projekt som driver utvecklingen framåt eller lyfter aktuella problem. Målet är att avfall ska hanteras och omhändertas korrekt. Under 2015 har följande frågor varit aktuella:

- *Hantering av massor.* Arbetet inom MSL där schaktmassor följs från avfallslämnare till mottagare för att försöka ta reda på hur massorna hanteras. Provtagning på mellanlagrade massor ska genomföras. En annan del av projektet är att informera byggherrar, transportörer och andra som hanterar massor om vad som gäller för t.ex. användning av schaktmassor i anläggningsarbeten. Projektet innebär samarbete internt och med andra kommuner.
- *Förebyggande av avfall.* Minska-gruppen (mf och SVAB avfall) har under 2015 fortsatt arbetet med att få igång och pusha på Stockholms arbete med förebyggande av avfall. Det har bl.a. inneburit arbete för att Stockholm ska utreda "Stocket", en tjänst för internt utbyte av funktionellt överskott. Arbetet har resulterat i att det avsatts pengar i budgeten för 2016 för detta.
- *Hantering av CFC-blåst isolering.* Förvaltningen har under flera år uppmärksammat frågan om omhändertagande av CFC-blåst plast, t ex i garageportar och kylrumsisolering. Detta har bidragit till en diskussion på nationell nivå och Naturvårdsverket har i oktober i år publicerat en information "Isolermaterial kan vara farligt avfall" som tar upp just denna problematik. Inom ramen för denna fråga har förvaltningen initierat studiebesök hos Svensk Freonåtervinning, och deltagit i informationsmöten riktade till bl.a. företag som hanterar avfall.
- *Hantering av elavfall.* Med anledning av de nya reglerna för insamling av elavfall har förvaltningen haft kontakter med Elkretsen, Svensk Handel och Naturvårdsverket för att få klarhet i hur förordningen ska tillämpas. Antalet anläggningar som behandlar elavfall i Sverige är få men påverkas av många aktörer, förutom Naturvårdsverket och de lokala tillsynsmyndigheterna är samlingsställen - som kommunala ÅVC:er - och Elkretsen som finansierar förbehandlingen viktiga aktörer. Förvaltningen har under hösten initierat ett arbete, där ambitionen är att under 2016 involvera alla inblandade, i syfte att säkerställa en så god hantering som möjligt.
- *Riktlinjer för hantering av bygg- och rivningsavfall.* Miljöförvaltningen har deltagit i arbetet med att uppdatera Sveriges Byggindustriers riktlinjer för hantering av bygg- och rivningsavfall.

- *Snöhantering.* Förvaltningen har deltar i referensgruppen i projektet ”Snöhantering i tätort” som initierats av Stockholms Hamn i samarbete med Luleå Tekniska Universitet.
- *Påverkan på dagvattnet.* En olämplig hantering av avfall utomhus kan förorena dagvattnet. Lunda industriområde från vilket dagvattnet rinner till Bällstaån (en vattenförekomst med en vattenkvalitet som måste förbättras) inventerades delvis 2014. Resterande del av industriområdet inventerades 2015 och verksamhetsutövarna informerades om Bällstaån och om vad som kan göras för att minska risken för påverkan på dagvattnet.

Därutöver har frågor från allmänhet, företag och andra kommuner besvarats. Funktionen som internt expertstöd för hela förvaltningen när det gäller frågor om avfall redovisas också under denna rubrik. Inom området behandlas också remisser från länsstyrelsen avseende tillstånd till avfallstransport (ett 50-tal ärenden har hanterats i år), ärenden om gränsöverskridande avfallstransporter samt remisser från centrala myndigheter.

Avdelningen Hälsoskydd

Avfall

EU har beslutat om en så kallad avfallshierarki, eller avfallstrappa, som även styr hur avfallet tas omhand i Sverige. Målet med tillsynen är att verksamhetsutövarna ska följa avfallshierarkin genom att ha en god egenkontroll, hushålla med råvaror, återvinna avfall och följa lagstiftningen om avfall. Miljöförvaltningens tillsynsarbete sker både genom informationsinsatser och genom kontroll av efterlevnaden av avfallslagstiftningen.

Information har skett genom insatser i skolor för att öka medvetandegraden samt återvinning av avfall. Totalt ca 375 skolelever har under en timme fått information om källsortering och avfallsminimering. Elevernas återkoppling och utvärdering i form av teckningar har ställts ut under en vecka i tekniska nämndhuset.

Miljöförvaltningen arbetar för att antalet verksamheter som sorterar ut matavfall ska öka liksom mängden förpackningar som går till återvinning och att mängden avfall minskas. Urvalet för tillsynen har varit restaurangverksamheter. Generellt sett ser det ganska bra ut i denna bransch men det varierar inom branschen. Flertalet verksamheter har ändrat sin avfallshantering och påbörjat utsortering av olika avfallstyper. Under perioden har 70 inspektioner utförts. Dessa inspektioner resulterade i 54 ärenden med uppföljningskrav. Verksamhetsutövarna ska återkoppla till miljöförvaltningen hur de avser att arbeta med framför allt avfallssortering men i några fall ska de även redovisa hur avfallet tas om hand. Av de 54 verksamheterna har 18 återkommit med utredningssvar. Övriga har inte svarat än.

Cirka en tredjedel av de besökta verksamheter har haft tillfredsställande avfallshantering. Cirka en tredjedel har förbättringspotential, dock ingen möjlighet att förbättra sin avfallshantering. Dessa verksamheter har platsbrist, arbetsmiljöhinder och andra hinder som gör att de inte kan förbättra sin hantering. Slutligen har cirka en tredjedel fått föreläggande om att utreda möjligheterna. I dessa fall har förvaltningen gjort en bedömning att avfallshanteringen går att förbättra.

Eftersom förvaltningen besöker olika restauranger varje år ska man uttala sig om det blivit sämre eller bättre med försiktighet. Men bland restauranger i allmänhet har förvaltningen sett

en liknande trend som fördelningen här ovan, dvs. det är ganska bra men med en del förbättringspotential.

15 ärenden har hanterats avseende anmälan om kompostanläggningar. Samtliga har behandlats inom sex veckor. Ett ärende har inkommit och hanterats avseende dispens från avfallsförordningen.

Under sammanlagt två veckor har tillsyn genomförts på livsmedelsbutiker för att kontrollera om de följer lagstiftningen om retursystem för plastflaskor och returburkar. Sammanlagt har 220 livsmedelsbutiker kontrollerats. Hos 70 butiker hittades icke godkända flaskor och burkar. Som mest påträffades 1673 flaskor och burkar i en och samma butik som inte uppfyllde kraven enligt förordningen.

Återvinningsstationer

Det finns 254 återvinningsstationer i Stockholms kommun. Syftet med tillsynen är att genom riktade tillsynsinsatser säkerställa en tillfredsställande renhållning i och kring stadens återvinningsstationer. Vidare handläggs störningsanmälningar rörande återvinningsstationer. Vanliga klagomål på störningar från återvinningsstationer är nedskräpning och buller. Förvaltningen gör bedömningen att omfattningen av störningarna under 2015 är oförändrad jämfört med de senare åren.

Under perioden har totalt åtta klagomålsärenden startats. Fem klagomålsärenden har avslutats under året, tre ärenden är överklagade och tre pågående ärenden handläggs vidare.

Totalt under året planerade förvaltningen att göra 560 inspektioner på återvinningsstationer. Samtliga planerade inspektioner har genomförts. 40 återvinningsstationer besöktes dagligen under 7 dagar på våren respektive hösten för att kontrollera stationerna med avseende på renhållning, städning och övrig relevant egenkontroll. Två inspektionsrapporter har skrivits och kommunicerats med verksamhetsutövaren FTI AB varav en rapport från våren och en från hösten. Under vårens inspektioner noterades 12 stationer med en eller flera anmärkningar och under höstens inspektioner noterades 13 stationer med en eller flera anmärkningar. Anmärkningarna består av framförallt bristfällig städning, överfulla behållare och även trasiga behållare. Vissa stationerna som besöktes bedömdes vara särskilt drabbade av återkommande nedskräpning.

Åtgärdsförslag från FTI AB angående bristerna som framkom under inspektionerna har lämnats in. Av FTI:s återkoppling på inspektionsrapporten framgår att flera av anmärkningarna var av engångskaraktär och att FTI AB har vidtagit åtgärder gällande flera anmärkningar. Dessa består av framförallt påpekande av brister för ansvarig entreprenör för vidare åtgärd.

Fyra samrådsmöten har hållits mellan miljöförvaltningen, FTI AB, trafikkontoret, renhållningsförvaltningen och stadsbyggnadskontoret. Diskussionsämnen har varit stadens nya avtal med FTI AB, inkommande klagomål, eventuella omplaceringar av stationer, bygglovsfrågor och den nya bullerdämpande glasbehållaren. Förvaltningens bedömning är att det nya avtalet kommer att innebära förbättringar, men det är först under 2016 som effekterna av förändringarna bedöms kunna märkas i tillsynen.

Båtklubbar

Syftet med tillsynen är att kontrollera båtklubbars egenkontroll med avseende på avfallshantering, båtottenfärger (biocider), latrintömning och övrig egenkontroll. Insatsen kombineras med information till båtklubbar. Ett annat syfte med inspektionerna är att förbättra den kemiska statusen i stadens vattenområden och därmed öka levnadskvalitén för människor och vattenlevande organismer som kommer i kontakt med stadens vattenområden. Båtklubbarna är generellt sett angelägna att vara miljövänliga och uppfylla kraven. Dock är kunskapsgraden om miljöbalken samt effekten av användning och hantering av kemikalier varierande hos båtklubbar och båtägare. Vidare finns det utmaningar för båtklubbar. Exempelvis rådighet över enskilda medlemmars användning av båtottenfärger och kemikalier.

Under våren/sommaren har 23 båtklubbar och varvsföreningar inspekterats. Fokus har legat på kemikalier, båtottenfärger och hantering av farligt avfall. Avvikelse har noterats hos samtliga båtklubbar och varvsföreningar. Av dessa har 17 båtklubbar kommit in med åtgärdsförslag. Åtgärderna har vidtagits i vissa fall eller kommer att vidtas. Ärendena har avslutats och kommer att följas upp vid nästa tillsynsperiod, som är om tre år.

Förvaltningen samverkar regelbundet i Miljösamverkan Stockholms läns träffar beträffande båtklubbar och har även medverkat i revideringen av handläggarstödet gällande båtunderhåll. Ett stort informationsmöte med över 100 deltagare har arrangerats där förvaltningen deltog som moderator och föredragshållare.

Sedan slutet av 2013 deltar förvaltningen i regelbundna möten med SMBF (Saltsjö-Mälarens Båtförbund), SSF (Stockholms Seglarförbund) och idrottsförvaltningen. Detta samarbete har efterfrågats och är en viktig informationskanal för att nå ut med förvaltningens tillsynsarbete och bedömningsgrunder. Diskussionspunkter under våren var framförallt toaletttömningsstationer, spolplattor och stadens arrende- och markavtal med enskilda båtklubbar.

Miljöförvaltningen har även en plats i båtmiljørådet som är ett nationellt forum för flera myndigheter samt branschorganisationer.

Lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa (Saneringsintyg för fartyg)

Under 2015 har förvaltningen utfärdat 8 saneringsintyg, av beräknat antal om 10, för fartyg som går i internationell trafik. Förvaltningen har ett kontinuerligt samarbete med Smittskyddsenheten för Stockholms läns landsting och andra intressenter. Under våren har förvaltningen deltagit i en krisövning med scenario att ett kryssningsfartyg med smittade personer ombord anlöper Stockholms hamn.

Smittskyddslagen - Legionella

Syftet med tillsynen är att förebygga och utreda orsaker till legionellsmitta. Målet är att utreda samtliga till förvaltningen inkomna rapporteringar av legionellafall och vid konstaterad smitta ställa krav på åtgärder som sanerar och eliminerar smittan. Vidare ägnas extra uppmärksamhet åt fastighetsägares förebyggande arbete avseende legionellaspridning.

Under året har åtta legionellafall rapporterats in från landstingets smittskyddsenhet. I fem av fallen har det provtagna varmvattnet varit positivt för legionella. Två av fallen rörde en villa där legionella och pseudomonas konstaterades i villaägarens pool. Villaägaren smittades

några månader senare på nytt av legionella och vid provtagning konstaterades att det återigen fanns legionella i poolen.

I ett annat fall provtogs patientens arbetsplats och legionella påträffades i ett personalutrymme. Dock var bakterien inte av samma typ som patienten hade så arbetsplatsen bedömdes inte vara smittkällan. Fastighetsägaren har förelagts att utreda och sanera arbetsplatsen. I den fortsatta utredningen visade vattenprov taget i undercentralen i byggnaden där patienten har sin bostad positivt för legionella. Den påträffade bakterien var av samma DNA typ som patientprovet. Sanering har utförts.

Ett klagomålsärende har även hanterats som rör legionella. Ingen boende har blivit sjuk men prover i den berörda byggnaden togs som en del av en verksamhets egenkontroll och visade positivt provsvar för legionella. Byggnaden består främst av bostäder som sällan används så varmvattensystemet består i praktiken av ett flertal blindledningar, eftersom de inte spolas regelbundet. Ärendet är fortfarande under utredning

Tillsyn enligt Tobakslagen

Syftet med tillsynen är att se till att kraven enligt tobakslagen följs, d.v.s. att säkerställa rökfria miljöer i offentliga lokaler dit allmänheten har tillträde. Rök från andra substanser än tobak ingår inte i tillsynen. Målet för 2015 var att hitta och inspektera befintliga och nya uteserveringar där mer än 50 procent av uteplatsen var inbyggd samt att följa upp de klagomål och tips som kommer in gällande lokaler inomhus där rökning tillåts och uteserveringar som är för inbyggda samt åstadkomma rättelse hos de verksamhetsutövare som inte följer lagkraven.

Fram till den 2 december fanns 13 pågående tobaksärenden. Det är i huvudsak restauranger med uteserveringar som bedöms vara för inbyggda, d.v.s. inbyggda till mer än 50 procent, men där rökning ändå tillåts. Ett antal verksamheter blev förelagda att vidta rättelse under 2014 men väldigt få av dessa har återkopplat till miljöförvaltningen. Vissa verksamheter som tidigare följt tobakslagens krav har enligt uppgifter byggt igen sina uteserveringar vid kall och blåsig väderlek. Åtgärderna kan därför inte bedömas vara varaktiga. Uppföljningen av tillsynen enligt tobakslagen har inte prioriterats under 2015.

Strålskyddslagen (Solarier)

Målet med tillsynen är att minska smittspridning och uppkomst av hudcancer. De nya skärpta solarieföreskrifterna (SSMFS 2012:5) började gälla fullt ut från och med den 1 januari 2015 och årets tillsyn syftade till att kontrollera om föreskrifterna följs. Utskick har i förväg skett till samtliga registrerade solarieanläggningar med information om innebörden av de nya föreskrifterna. 33 solarieverksamheter har inspekterats under året med fokus på obemannade salonger eftersom frånvaron av personal bedöms medföra ökad risk. Dessutom finns ett nytt lagkrav på att soltiden ska begränsas till maximalt 15 minuter på obemannade salonger.

Resultatet av tillsynen visar att tillsynsbehovet är stort. 91 procent av de besökta verksamheterna fick anmärkningar som kommer att följas upp. De vanligaste anmärkningarna gällde solariets rörskytt som behövs för att kunna avgöra om rätt solarierör används. 61 procent hade bristande märkning och 30 procent saknade rörskytt helt. På över hälften av de obemannade salongerna var det möjligt att sola längre än 15 minuter. På fyra ställen noterades solarier med omfattande skador i glas och på två ställen även skador i solariets skal. På ett solarium upptäcktes ett misstänkt UV-typ 4 solarium (ett så kallat medicinskt solarium) som

är avsedd för användning enligt läkares ordination och som det krävs tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten att upplåta.

Fyra verksamheten har meddelats förbud och ytterligare 14 verksamheter har förelagts att redovisa vidtagna åtgärder gällande de brister som noterades vid inspektionen. Tillsynen har även medfört att ett antal oanmälda verksamheter har upptäckts och anmälts. I dagsläget finns 72 registrerade verksamheter.

Ett lagförslag finns om att införa en 18-årsgräns för användning av kosmetiska solarier. En konsekvens av förslaget är att det kommer bli svårt för verksamhetsutövaren att på annat sätt än bemanning på plats förvissa sig om solarieanvändarens ålder. I praktiken innebär detta att obemannade solarier måste bli bemannade. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Kontroll enligt livsmedelslagen

Livsmedelskontroller ska i huvudsak utföras med hänsyn till den risk som livsmedels- hanteringen medför. I risken inkluderas märkning av och information om innehåll i ett livsmedel. I den reguljära kontrollen sätts störst fokus på mikrobiologiska risker i samband med hantering av livsmedel. Kontrollerna utförs i syfte att säkerställa att företagen uppfyller lagstiftningens krav och om det finns förutsättningar för att de producerar säkra livsmedel. I vissa fall är avvikelserna mot lagstiftningen av den art att föreläggande eller förbud utfärdas. Under året utfärdades närmare 100 förelägganden eller förbud. En stor del av dessa utgörs av föreläggande om att märka livsmedel korrekt eller förbud mot verksamheter som inte har möjligheter att kyla ned mat. Totalt har 8800 kontroller genomförts vid 5900 olika verksamheter under året. 11% (1000 st) av kontrollerna har krävt extra uppföljning eller sanktioner för att rätta till brister.

Detta är ett bra resultat som visar att företagen generellt sett lever upp till lagstiftningens krav. Resultatet visar också att förvaltningen är kapabel att identifiera de verksamheter som inte möter lagstiftningens krav och vidta de åtgärder som krävs för att bristerna avhjälpas.

Nedan visas Livsmedelskontrollens verksamhet i siffror.

Antal inspekterade livsmedelsobjekt

År	Ant livs- medels- objekt	Antal/andel objekt med kontroll	
År 2005	5 300	2 022	(38,1 %)
År 2006	5 238	2 694	(51,4 %)
År 2007	6 407	2 948	(46,0 %)
År 2008	6 460	4 600	(71,2 %)
År 2009	6 750	4 800	(71,1 %)
År 2010	6 800	5 300	(77,9 %)
År 2011	7000	5500	(78,5 %)
År 2012	7000	5700	(81,0%)
År 2013	7300	5800	(80,0%)
År 2014	7500	5900	(79,0 %)
År 2015	7600	5900	(77%)

Livsmedelsrelaterade händelsestyrda tillsynsaktiviteter år 2014 - 2015

Tillsynsaktivitet	Antal 2014 VP	Antal 2014 utfall	Antal 2015 VP	Antal 2015 utfall
Servicetelefon – inkommande samtal	5000	4672	5000	4500
E-post kopplad till servicetelefon	1700	2675	1700	3100
Registrering av livsmedelsföretag	1200	1291	1200	1263
Föreläggande/Förbud avseende livsmedelshantering	100	75	100	100
Klagomål inklusive misstänkta matförgiftningar	1000	1053	1000	1100

Kommentar: Enligt plan men ökning av antal e-post och inkommande klagomål varje år.

Antal livsmedelsgodkännanden, registreringar och provtagningar

	Totalt antal livsmedelsobjekt	Antal godkännanden (beslut)	Antal registreringar	Utförda prover	Antal tjänliga prover av utförda
2005	5300	Ej aktuellt	Ej aktuellt	3 910	96 %
2006	5 238	1084	1124	5134	91 %
2007	6 407	2047	1005	2023	97 %
2008	6460	1700	1900	2100	96 %
2009	6750	745	1300	2100	93%
2010	6800	13	1400	1050	99%
2011	7000	12	1250	895	97%
2012	7200	7	1248	1209	99%
2013	7300	8	1325	-	-
2014	7500	1	1291	1008	99%
2015	7600	0	1263		

Kommentar: Uppgifter från labbet har ännu inte inkommit från labbet för 2015. Inga utförda godkännanden eftersom detta numera endast behövs för animalieanläggningar och detta sköts av Livsmedelsverket.

Indikatorer för effektiv livsmedelskontroll

Miljöförvaltningen har med erfarenheter från de senaste årens tillsynsarbete och utifrån de krav som ställs från Livsmedelsverket identifierat sex högprioriterade fokusområden för den operativa livsmedelskontrollen. Att framgångsrikt identifiera brister och tillse att bristerna åtgärdas inom dessa områden bedöms vara sex användbara indikatorer för en livsmedelskontroll som har effekt. Inom samtliga områden ska brister åtgärdas skyndsamt och under 2015.

1. Säker nedkylning av livsmedel på restauranger

Att nedkylning av livsmedel sker på ett säkert sätt är ett effektivt sätt att motverka risken för matförgiftningar. Brister i nedkylningen och tillväxt av bakterier till följd av detta är en av de vanligast bakomliggande mekanismerna för ett matförgiftningsutbrott.

Under 2015 har 2490 kontroller fokuserat på denna kontrollpunkt med en avvikelsegrad på 18% vilket är mer än förväntad andel om 10%. Den höga andelen brister kombinerat med konsekvenserna för konsumenten gör att detta fortsätter vara den mest prioriterade kontrollpunkten vid restaurangkontroller. Bristen består ofta i att restauranger inte besitter kompetensen eller utrustning nödvändig för att säkert kyla ned livsmedel. 73% av bristerna har åtgärdats under året genom sanktioner eller frivilliga åtgärder.

2. Säker allergikost på skolor och förskolor

Barn under fem år, barn med svåra handikapp eller sjukdomar och barn med allergi eller överkänslighet är särskilt känsliga konsumentgrupper. De är extra känsliga för matförgiftning, vilket ställer höga krav på att det finns rutiner som hanterar riskerna. I förskolor och skolor är det vanligt med barn som har någon form av allergi eller överkänslighet mot vissa livsmedel.

De viktigaste faktorerna för att förhindra allergiska reaktioner är att läsa ingrediensförteckningarna noggrant, att informera och att separera hanteringen för att förhindra kontaminering av specialkosten med det aktuella allergenet.

Under 2015 har 830 kontroller fokuserat på denna kontrollpunkt med en avvikelsegrad på 2% vilket är mindre än förväntad andel om 5%. Detta är ett positivt resultat som visar att barnomsorgen inom Stockholm Stad överlag har mycket god kontroll över denna känsliga hantering. Verksamheterna i regel är väl insatta och hanteringen är säker. Med tanke på konsekvenserna för enskilda barn om det inte fungerar är det emellertid viktigt att dessa kontroller utförs så att de fåtal brister som finns identifieras och kan åtgärdas skyndsamt. 82% av identifierade brister har åtgärdats under året.

3. Säkra kosttillskott

Tidigare analyser i Sverige och Europa visar att växtbaserade kosttillskott kan ha höga halter av tungmetaller, till exempel kvicksilver, bly och kadmium. Livsmedelsverket anser därför att provtagning av främmande ämnen i livsmedelstillskott bör vara en prioriterad kontrollinsats.

Under 2015 har 40 produkter analyserats med en avvikelsegrad på 5% (2 av 40) vilket är mindre än förväntad andel om 20%. 2 produkter innehöll höga haltar kvicksilver och har genom sanktioner tagits bort från fortsatt försäljning. Kvicksilvret kan ha tillförts genom kontaminering vid tillverkningen. Trots den låga andelen brister visar bristernas natur att kontroll av kosttillskott är ett fortsatt viktigt område där konsumenten inte alltid får säkra produkter.

4. Spårbart nötkött i livsmedelskedjan

I slutet på 1990-talet utbröt en kris för köttindustrin i Europa när detaljerna kring galna ko-sjukan uppdagades. Utbrottet i Storbritannien där hundratusentals djur smittats, samt att sjukdomen visade sig vara överförbar till människor, skapade en enorm rädsla hos allmänheten. Under 2013 visade den så kallade hästköttskandalen återigen att reglerna är motiverade när hästkött felaktigt saluförts som nötkött under lång tid och i stora kvantiteter. I takt med att detaljerna avslöjades exponerades ett mycket komplicerat distributionsnät av livsmedel med många mellanhänder. Någonstans längs vägen förvanskades informationen om hästköttet som gradvis märktes om som nötkött.

Under 2015 har 1280 kontroller fokuserat på denna kontrollpunkt med en avvikelsegrad på 6% vilket är mindre än förväntad andel om 10%. Dock har bara 28% av bristerna som upptäckts åtgärdats under året vilket talar för att strängare sanktioner behöver användas på detta område. Den vanligaste bristen är att företagare inte kan redogöra för köttets ursprung eller att balansen mellan ingående och utgående produkt inte stämmer. I ljuset av de köttskandaler som uppdagats de senaste åren kombinerat med den låga graden av åtgärder bör kontrollerna av spårbarheten intensifieras.

5. Redlighet och riktighet

Av EU-förordningar och Livsmedelsverkets märkningsföreskrifter framgår att konsumenten inte får vilseledas av hur livsmedel märks, marknadsförs eller presenteras. Det betyder att om en verksamhetsutövare i menyn anger att det exempelvis är torsk i fiskgratängen eller fetaost i salladen så ska det vara just torsk respektive fetaost.

Under 2015 har 450 kontroller fokuserat på denna kontrollpunkt med en avvikelsegrad på 20% vilket är i linje med förväntad andel om 20%. Bristerna består i att restauranger ofta anger "dyra" ingredienser på menyer som egentligen är någonting annat, exempelvis vanlig skinka istället för Parmaskinka, Kammussla istället för Pilgrimsmussla, Tilapia istället för Red Snapper, salladsost istället för Fetaost eller ekologiska råvaror som inte är ekologiska. 90% av upptäckta brister har åtgärdats men den höga andelen brister motiverar ytterligare kontroller.

6. Säker märkning av livsmedel hos producenter

Kontroll av märkning och information syftar både till att konsumenten ska få säkra livsmedel och att konsumenten inte ska bli lurad av livsmedel eller drabbas av en allergisk reaktion. Det finns alltså både en säkerhets- och en redlighetsaspekt av märkningskontrollen. Kontrollen av märkning görs i första hand hos företag som förpackar och märker livsmedel, det vill säga den som kan påverka märkningsuppgifterna. En av de viktigaste märkningsuppgifterna beträffande säkerheten är allergiinformation. Därför ska denna kontrollpunkt användas som indikator för att garantera en säker märkning av livsmedel vid huvudkontorskontroller.

Under 2015 har 12 kontroller fokuserat på denna kontrollpunkt med en avvikelsegrad på 33% vilket är mer än förväntad andel om 5%. Bristerna består i att allergener inte varit korrekt märkta på produkten. De få kontrollerna förklaras av att hygienaspekten vid anläggningarna tagit kontrolltiden i anspråk. Fortsättningsvis behöver både tid för kontroll av hygien och märkning vid tillverkningsanläggningar planeras bättre. Endast 25% av noterade brister har åtgärdats vilket också signalerar om svagheter som måste förbättras i kontrollen.

Under 2015 stängdes 4 restauranger vilket är det lägsta antalet någonsin. Det är en följd av att förvaltningen har kraftfullt ökat tillsynen. Särskilt har kvällstillsynen ökat vilket lett till bättre egenkontroll hos livsmedelsföretagarna.

Indikatorerna ovan framgår i sammandrag av denna tablå.

Indikatorer för effektiv livsmedelskontroll - VB

#	Målområde	Antal	Antal	Förväntad andel med avvikelse	Andel med avvikelse	Andel åtgärdade 2015	Andel åtgärdade avvikelser
1	Säker nedkylning av livsmedel på restauranger	1000 kontroller	2490	10%	18% (456 av 2490)	100%	73% (334 av 456)
2	Säker allergikost i förskola och skola	80% av objekten	830	5%	2% (17 av 830)	100%	82% (14 av 17)
3	Spårbarhet Nötkött / Restaurang/Butik/Grossist	500 kontroller	1283 Rest = 630 Butik = 120 Övriga = 533	10%	6% (90 av 1283) Rest = 5 % Butik = 23% Övriga = 6%	100%	28% (25 av 90) Rest = 37% Butik = 15% Övriga = 30%
4	Säkra Kosttillskott Tungmetaller i växtbaserade kosttillskott och PWO (pre-work outs)	40 prover	40	20%	5% (2 av 40)	100%	100% (2 av 2)
5	Redlighet - Riktighet <ul style="list-style-type: none"> ▪ Menyrestauranger ▪ Märkning producenter (MSL) ▪ Djurslag köttfärs i Butik (MSL) 	500 kontroller (30 prover)	451	<20%	20% (89 av 451)	100%	90% (80 av 89)
6	Säker märkning Allergimärkning hos producenter	50 kontroller	12	5%	33% (4 av 12)	100%	25% (1 av 4)

Livsmedelsprojekt

En stor del av livsmedelskontrollen utförs i projektform. Detta är särskilt fördelaktigt när det är flera myndigheter som samarbetar, när det rör särskilt komplicerad lagstiftning eller när ny lagstiftning ska tillämpas för första gången och arbetsmetoderna behöver utvärderas. Under 2015 har följande projekt bedrivits, resultaten rapporteras i separata ärenden när utfallet sammanställts och analyserats:

- Allergiinformation på restaurang
- Ekologiska påståenden på serveringar och bageri
- Food Fraud
- Gemensam provtagning inom Stockholms län
- Spårbarhet hos grossister & restaurang
- Spårbarhet svenskt kött
- Tillsatser

Nämndmål:

2.1.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften.

● Uppfylls helt

Taxan är satt enligt självkostnadsprincipen och den avgift som företag betalar för tillsyn (begreppet "kontroll" används inom livsmedelsområdet) ska motsvara den tillsyn som utförs. Målet syftar till en redogörelse för i vad mån intäkterna motsvaras av utförd tillsyn. Detta

avser närmast tillsyn med fasta årsavgifter. I de fall tillsynen bedrivs med timavgift ska faktureringen motsvara den direkt nedlagda debiterbara tiden.

Utförda tillsynstimmar med fast årsavgift jämfört med tillsynstimmar som motiveras av fasta avgifter

Med hänsyn till intäkter för tillsyn med fasta avgifter skulle under 2015 cirka 23 470 timmar tillsyn utföras inom miljöbalken. Utfallet ligger på cirka 24 160 timmar, det vill säga cirka 3 % fler timmar utförda än vad som tagits betalt för vilket alltså visar att tillsynsobjekten som grupp får tillsyn motvarande vad man betalat för. Avdelningen Hälsoskydd redovisar drygt 400 fler utförda timmar än vad som motiveras av de fasta intäkterna varav nästan samtliga är hänförliga till området Förskola/skola (drygt 200 timmar) och till områdena Bassängbad och Plaskdammar.

Avdelningen Plan och Miljö har för objekten med fast tillsynsavgift utfört cirka 260 fler timmar än vad som tagits betalt för, dvs cirka 12 080 timmar motiveras av intäkterna medan det cirka 12 340 timmar registrerades som utförda. Tillsynsområden som särskilt har tagit mer tid än vad motiveras av intäkterna är naturskyddsområdena vilket förklaras av arbete med nya reservatsbildningar. Mer tid har också lagts på tillsynsområdet Flyg där bullervillkoren för Bromma har tagit tid.

Inom livsmedelskontrollen redovisas inom Planerad årlig kontroll vars avgifter kan sägas vara fasta årsavgifter, cirka 250 flera utförda timmar (26 730 timmar) jämfört med vad som motiveras av tillsynsintäkterna (26 473 timmar) vilket motsvarar 2 %. De överskjutande timmarna avdelningen har presterat 2015 tillhör verksamheter där avdelningen har utfört mer kontroll i år än vad verksamhetsutövarna har betalat för, eftersom det finns ett utjämningsystem. Vissa anläggningar får kontroll vartannat eller vart tredje år. Så, en verksamhet som betalar för 1 timme i år kan få 3 timmar kontroll, eftersom de har betalat för 1 timme i tre år.

Avdelningen Livsmedelskontrollen har prioriterat extraordinära kontroller och därför inte hunnit med att utföra alla årliga kontrolltimmar för 2015. Intäkter för dessa ej utförda kontrolltimmar periodiserades till 2016 enligt redovisningsregler.

Jämförelse av budgeterad totalt utförd tid men redovisad utförd tid

För avdelning Plan och miljö planerades sammanlagt cirka 24 100 timmars tillsyn och 24 200 registrerades som utförda, varav den planerade debiteringsbara delen uppgick till 14 510 och 14 260 timmar registrerades som debiteringsbara.

För avdelningen Hälsoskydd planerades sammanlagt 46 080 timmars tillsyn inom miljöbalken och cirka 46 960 timmar registrerades som utförda. De cirka 900 fler utförda timmarna kan förklaras av extra tillsynsinsats inom olägenhetshandlingen för att få ner balanserna och extra insatser inom tillsynen av fastigheter. Inom livsmedelskontrollen planerades ett totalt timantal om 37 160 timmar medan 35 875 utfördes. För den debiteringsbara tillsynen planerades 32 600 timmar medan cirka 31 155 utfördes.

Tabellen nedan visar totalt utförd tillsynstid under perioden 2006 – 2015. Under perioden finns en ökande trend för tillsynen enligt miljöbalken till och med 2011 därefter har antalet utförda timmar avtagit något men ökar igen år 2015. Denna utveckling kan delvis förklaras av olika sätt att redovisa tid. Förvaltningen har dock succesivt ökat precisionen för vad som

faktiskt har utförts. För livsmedelskontrollen finns en i stort sett ökande trend under perioden som helhet.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Miljöbalken	60623	64705	59896	64958	67795	74617	72961	69261	67026	71179
Livsmedelskontrollen	27650	26382	30959	33540	32482	30370	32649	36581	38607	35875

Nämndmål:

2.1.3 Alla flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor i staden ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq /m3 luft.

● Uppfylls helt

Miljöförvaltningen uppmanar de skolor och förskolor som ännu inte har mätt att mäta radon, vid behov åtgärda förhöjda halter och att efter mätning rapportera till förvaltningen. Om mätresultat inte inkommer, trots påminnelser, förelägger förvaltningen verksamhetsutövaren om att utföra mätningar och inkomma med mätresultat. Tillsynen innebär att förvaltningen granskar inkommen mätplan och resultaten från mätningen för att kontrollera att mätning har skett enligt metodbeskrivningen och att mätresultaten underskrider riktvärdet. Om riktvärdet överskrids ställer förvaltningen krav på åtgärder.

Tillsynen av radon i flerbostadshus bedrivs på likartat sätt som för skolor och förskolor. Under 2013 skickades uppmaningar till ägare av fastigheter med flerbostadshus i Söderort (Södermalm och yttre västerort) att mäta och kontrollera sina hus. Arbetet med att följa upp dessa mätningar och skicka ut eventuella förelägganden pågår nu. Under 2016 kommer uppmaningar att mäta och eventuellt åtgärda samt rapportera till förvaltningen att skickas ut till resterande områden, dvs norrort.

Radontillsyn under åren 2014 - 2015

Typ av verksamhet	År 2014			År 2015		
	Antal	Antal/andel med tillsyn		Antal	Antal/andel med tillsyn	
Flerbostadshus						
– ca 6 700 fastighetsägare	10700	757	7 %	10700	509	5 %
– ca 10 700 fastigheter						
– ca 17 000 byggnader						
Skolor och förskolor						
– En verksamhet kan inkludera både förskola, skola och/eller gymnasium.	1330	42	3 %	1343	75	5,6 %

Antal med tillsyn avser det totala antalet fastigheter eller skolor och förskolor som under året konstaterats vara mätta och underskrider riktvärdet 200 Bq/m3.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 6.2.1 Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft i %.	62	56	58		2015
Analys 62 % är klara, vilket gör att årsmålet om 58 % är uppnått.					
 6.2.2. Andel flerbostadsfastigheter i de kommunala bostadsbolagen som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft.	84	75	78		2015
Analys 84 % är klara, vilket gör att årsmålet om 78 % har uppnåtts.					
 6.2.3. Andel förskolor och skolor som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m ³ luft.	78	74	80		2015
Analys 78 procent är klara vilket gör att årsmålet 80 procent inte uppnås. Mätningar har inte inkommit i förväntad takt. Förvaltningen har påmint och saknade mätningar förväntas inkomma under 2016.					

Nämndmål:

2.1.4 Genom en långsiktig miljöövervakning följa miljötillståndet som underlag för tillsyn, programarbete samt övrigt miljöarbete

 Uppfylls helt

Analys

Samordna och långsiktig planera miljöförvaltningens miljöövervakning

Den årliga miljöövervakningsplanen har tagits fram till miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhetsplan. I denna ingår även planering för miljöövervakningsinsatser de nästkommande tre åren.

Aktiviteter:

- Samordna och presentera årlig miljöövervakningsplan. (Utförd).
- Uppdatera övergripande miljöövervakningsplanering för 2016 – 2019. (Utförd).

Miljöövervakning inom biologisk mångfald

En stomme till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och därmed relaterade ekosystemtjänster har tagits fram med förslag till prioriterade insatser fram till 2019. Materialet bearbetas vidare och håller på att förankras inom staden i kontakt med bl a samtliga stadsdelsförvaltningar. En uppföljning av naturvårdsåtgärder som föreslogs i projektet BUS (biologisk utveckling av Stockholm) på 2000-talet har gjorts. Förslaget till miljöövervakningsprogram ska presenteras i MHN under 2016. Kartor med ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO) har fortsatt tillgängliggöras digitalt både internt och externt genom Miljöbarometern, miljödatabas och wms-filer. Återetablering och uppföljning av större vattensalamander i Kyrksjölötens Natura 2000-område har genomförts, liksom habitatförbättrande åtgärder för groddjur. Resultatet från en fördjupad förändringsanalys av biotoper håller på att färdigställas och data därifrån ingick även i rapporten "Miljön i Stockholm 2015". Under hösten har lavar och mossor inventerats på 29 provtytor i naturområden och en förstudie till nätverksanalys för gräsmarksarter och pollinatörer har genomförts. Uppgifter från databasen ArtArken ingår nu i nationella Artportalen och kopplingen till ArtArkens egen webbapplikation färdigställs.

Aktiviteter:

- Färdigställa ett program för övervakning av tillståndet för valda delar av stadens växt- och djurliv samt därmed relaterade ekosystemtjänster. (Utförd).
- Analyser av konnektivitet (samband) m. fl. parametrar på landskapsnivå inom stadens ekologiska infrastruktur. (Utförd).
- Analyser med fokus på arter som lyfts fram i lagstiftning och nationell rödlista samt utvalda indikatorarter. (Utförd).
- Kontinuerlig uppdatering och utveckling av databasen ArtArken och dess koppling till den nationella databasen Artportalen. (Utförd).
- Fördjupning av förändringsanalys och utveckling av förslag till kompensatoriska åtgärder. (Utförd).

Miljöövervakning mark

Parkundersökningen genomfördes 2014 och rapporterades till MHN i mars 2015. Därefter har arbetet fortsatt, med stöd till ansvariga på framförallt stadsdelsförvaltningarna för vidare undersökningar och vidtagande av åtgärder. Undersökningsresultaten läggs in i Miljödata.

Arbete med att undersöka förorenade områden som klassats högt i länsstyrelsens MIFO-arbete pågår enligt plan. Länsstyrelsens kartläggningsarbete är nu klart. I december fanns inom Stockholms kommun sammanlagt 157 objekt i riskklass 1 och 2. 21 av dessa har riskklass 1. Ett problem i sammanhanget är att databasen inte enkelt kan uppdateras när åtgärder vidtagits. Följden av detta blir att områden som åtgärdats behåller sin för höga riskklassning.

Under hösten har en översiktlig undersökning av ett antal fastigheter där stora mängder lösningsmedel använts genomförts. Undersökningen omfattar fem platser. Vidare har markundersökningar på tre platser på Kungsholmen, Reimersholme och Långholmen genomförts.

Aktiviteter:

- Genomföra undersökning av markföroreningshalter i områden som klassats högt i länsstyrelsens MIFO-arbete. (Utförd).
- Sammanställa tidigare information om markföroreningar till miljö databasen. (Utförd).
- Genomföra undersökning av markföroreningshalter i stadens lekpark och parker. (Utförd).
- Sammanställa tidigare information om mark- och grundvattenföroreningar. (Utförd).

Miljöövervakning klimatförändringar och klimatanpassning

Under året har en uppdatering gjorts av befintlig klimat- och väderstatistik för Stockholm, vilket redovisas på webbplatsen Miljöbarometern. Arbete pågår med utvecklande av fler klimatindikatorer som visar säsongsvariationer och extrema väderhändelser. En skyfallskartering för Stockholms stad har färdigställts och avrapporterats för stadens ledning. Länsstyrelsen har fastställt rekommendationer för lokalisering ny bebyggelse vid Mälaren och Saltsjön, och miljöförvaltningen har sammanställt ett PM om stigande havsnivåer med fokus på regionala variationer från det globala medelvärdet. Klimatinformationen på Miljöbarometern har utvecklats med ett nytt delområde för klimatanpassning.

Aktiviteter:

- Sammanställning, bearbetning och analys av meteorologiska, hydrologiska och limnologiska grunddata. (Utförd).
- Utveckla informationen om klimatförändringar och klimatanpassning på Miljöbarometern. (Utförd).
- Kommunera naturvetenskapliga underlag genom förvaltningsövergripande seminarium (bla översvämningsskartering, värmekartering av Stockholm). (Utförd).

Hälsorelaterad miljöövervakning

Ett samarbete med Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet har inletts. I ett projekt som finansieras från Naturvårdsverket provtog de under våren damm från 30 förskolor i Stockholm och urin från barn på dessa. Miljöförvaltningens inspektörer har under hösten provtagit damm från ytterligare 70 förskolor. Dammet och urinen analyseras med avseende på innehåll av hälsofarliga kemiska ämnen, t ex ftalater och bromerade flamskyddsmedel. Analys av proverna pågår.

Aktiviteter:

- Kommunikation och lansering av resultat från rapportserien "Trafikbuller och planering" i produktionsplaneringen för 140 000 bostäder i Stockholm. (Utförd).
- Förvaltning och utveckling av buller databasen som bland annat utgör bas för E-tjänst buller och som verktyg i tillsynen. (Utförd).
- Synliggöra och presentera resultat från uppdaterad bullerkartläggning. (Utförd).
- Samla in mätdata från stadens fasta mätstationer för buller. (Utförd).
- Uppföljning och utveckling av genomförda enkätundersökningar med syfte att öka rekreation och tillgänglighet till och inom reservaten. (Utförd).
- Tillgängliggöra naturreservaten genom att utarbeta "Guide till tystnaden". (Utförd).

Miljöövervakning vattenmiljön

Löpande miljögiftsövervakning utförs i syfte att övervaka vattendirektivets prioriterade ämnen (ingår i bedömning av kemisk status) samt nationella så kallade särskilda förorenande ämnen (ingår i bedömning av ekologisk status). Övervakning av vatten och fisk bedrivs i Årstaviken, Drevviken, Brunnsviken och Saltsjön där fiskprover tas årligen och vattenprover månatligen. Under 2016 kommer det löpande programmet att utökas med fler lokaler, fler ämnen och fler matriser (vatten, sediment och biota).

Löpande övervakning av kvalitetsfaktorer som ingår i bedömning av ekologisk status utförs enligt vattendirektivet i ett urval av stadens sjöar/vattendrag. Parametrar och platser avgörs av preliminärt övervakningsprogram som utarbetats 2012. För att bättre kunna bestämma den ekologiska statusen i stadens vattenförekomster har kiselalgsprovtagning och provfiske utförts. Kiselalgsprovtagningen visade att alla stationer i Bällstaån har måttlig eller sämre status medan förhållandena i Igelbäcken och Forsån är bättre. I Igelbäcken har en station måttlig status medan övriga har god.

Provfisket visar att ekologisk status med avseende på fisk är måttlig i Drevviken och god i Ulvsundasjön. Lillsjön som mynnar i Ulvsundasjön är enligt provfiskeresultaten en mycket viktig uppväxtlokal för fiskyngel. Ett nytt övervakningsprogram för ekologiska kvalitetsfaktorer samt fysikalisk kemiska kvalitetsfaktorer tas fram under 2016 i samverkan med konsult, Stockholm vatten och övriga aktörer inom våra avrinningsområden.

Övervakningen av miljögifter i vattenmiljön visar på förhöjda halter av bl.a. koppar, zink, PFOS och PBDE. En yttäckande sedimentundersökning i Riddarfjärden av metaller och organiska tennföreningar (TBT) har genomförts för att undersöka utbredningen av de förhöjda halter som tidigare uppmätts i enstaka prov vid Långholmen. Resultaten visar att det främst är koppar samt TBT som utgör ett problem med TBT-halter som överskrider miljökvalitetsnormen hundratals gånger. Detta visar på behovet av en giftfri båtmiljö och att åtgärder vidtas på båtskrov och vid båtuppläggningsplatser.

Aktiviteter:

- Genomföra löpande miljögiftsövervakning i Drevviken, Årstaviken, Brunnsviken och Saltsjön. Övervakning av fler ämnen i fler lokaler och fler matriser enligt nytt övervakningsprogram för miljögifter 2015-2020. (Utförd).
- Utvärdera tidigare års övervakning av ekologisk status och utifrån resultatet av detta samordna och planera kommande övervakningsinsatser, samt ta fram nytt övervakningsprogram. (Utförd).
- I samverkan med Stockholm Vatten planera övervakning av fysikalisk kemiska kvalitetsfaktorer. (Utförd).
- Genomföra undersökningar i enlighet med övervakningsprogram för ekologiska kvalitetsfaktorer (t.ex. fisk, vattenväxter och bottenfauna). (Utförd).

Redovisa rapport om miljötilståndet i Stockholm till stöd för miljöprogram och tillsynsarbete (utveckling av miljö- och hälsoutredningen)

Rapporten "Miljön i Stockholm 2015" rapporterades till MHN i maj. Rapporten beskriver miljöläget i staden och utvecklingen under de senaste åren. Rapporten har utgjort underlag i arbetet med nya miljöprogrammet och sänts till berörda förvaltningar och bolag. Se:

<http://stockholm.se/miljon2015>.

Aktivitet:

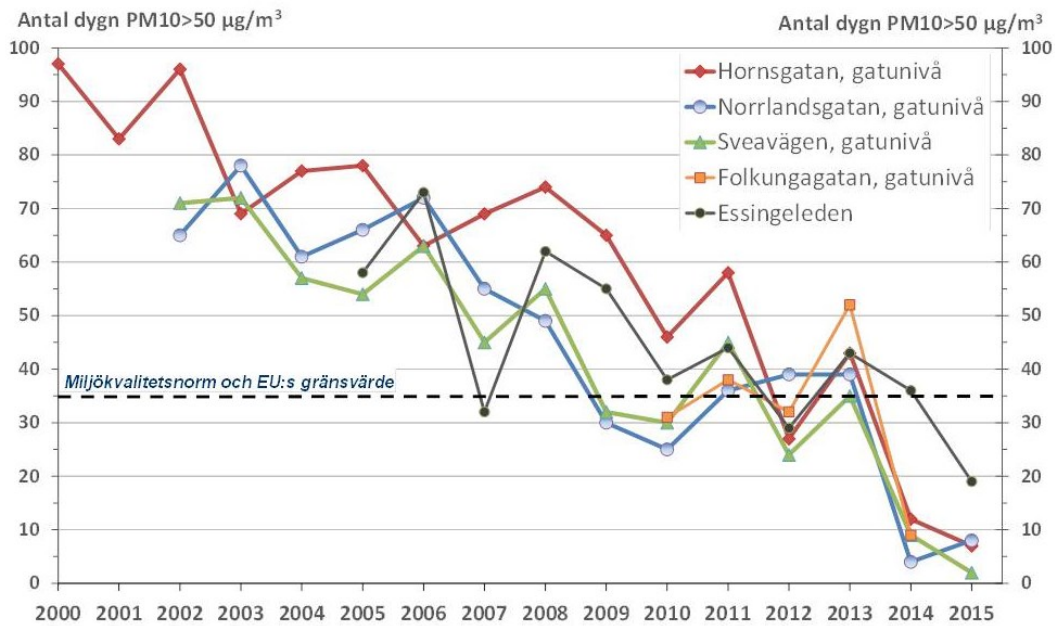
- Färdigställa rapporten Miljön i Stockholm 2015. (Utförd).

Miljöövervakning luftkvalitet

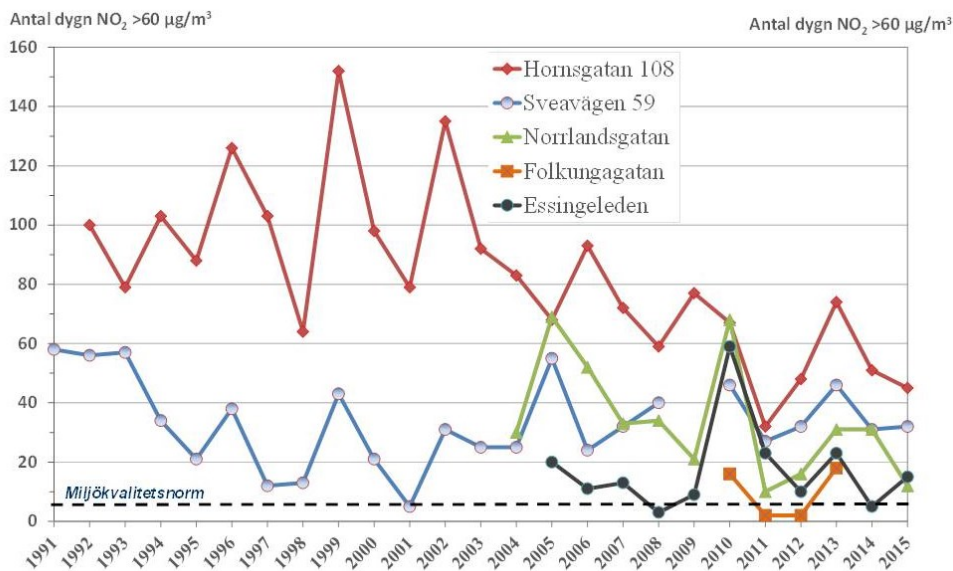
I Stockholm mäts luftkvaliteten kontinuerligt på Hornsgatan, Sveavägen, Folkungagatan och Norrlandsgatan. Dessa platser fyller en viktig funktion för övervakning och jämförelse mot miljökvalitetsnormer. Kontrollerna sker i samverkan med andra kommuner inom Östra Sveriges luftvårdsförbund. Mätningar kombineras med beräkningsmodeller för att kartlägga luftkvaliteten på ett kostnadseffektivt sätt. Stockholm har mycket bättre luft idag jämfört med för 50 år sedan. Luftföroreningar som då var stora problem i Stockholmsluften – svaveldioxid, bly, kolmonoxid, bensen m.fl. klaras nu med bred marginal. Alltjämt kvarstår dock problem med framförallt kvävedioxid och ozon. Höga halter av Partiklar (PM10) har varit ett stort problem för Stockholm under de senaste 10 åren men under år 2014 och 2015 klarades emellertid miljökvalitetsnormen för PM10 i hela Stockholms stad. Det är följden av ett mycket ambitiöst arbete från Trafikkontoret som konsekvent och intensivt dammbundit på de 35 gator som anges i det fastställda åtgärdsprogrammet för Stockholms län. År 2015 klaras även miljökvalitetsnormen för PM10 på Essingeleden. Trafikverket har även intensifierat dammbindningen på Essingeleden.

Vad gäller kvävedioxid så har Stockholm vidtagit en rad åtgärder, men dessa har ännu inte varit fullt tillräckliga även om halterna har minskat de senaste decennierna. Öppnande av Norra Länken har minskat halterna av kvävedioxid på Valhallavägen och vid Roslagstull till följd av minskad trafik. Införande av utökad och höjd trängselskatt första januari år 2016 beräknas minska trafiken och halterna av kvävedioxid. Dock råder inte staden över de åtgärder som skulle vara mest verksamma, t ex införande av en miljözon för lätta fordon eller förbud mot trafik utan katalytisk avgasrening m m. Det begränsar takten i de förbättringar som sker. Halterna av ozon orsakas av intransport från andra länder vilket medför att vi inte har lokal rådighet att vidta åtgärder för att minska halterna. Mätdata för år 2015 kvalitetsgranskas under januari 2016. Det är således oklart om vi klarar årsmedelvärdet för NO₂, som både är en MKN (miljökvalitetsnorm) och EU-norm. Kvalitetsgranskade resultat redovisas i årsrapport – Luften i Stockholm år 2015 på MHN i april och redovisas till Naturvårdsverkets dataråd den 31 mars år 2016.

Diagrammet nedan visar utvecklingen av partikelhalterna för PM 10 sedan år 2000.

Detta diagram visar utvecklingen av halterna av kvävedioxid i stockholmsluften sedan 1991.

Åtgärder för att minska luftföroreningshalter i staden

Trafikkontoret tillsammans med SLB-analys och VTI arbetar kontinuerligt med att optimera driftåtgärder i gatumiljö för att sänka halterna av partiklar (PM10). Arbetet har pågått under flera år och avser fortsätta fram till år 2018 och finansieras delvis med forskningsbidrag från VINNOVA. Trafikkontorets satsningar på att utreda de mest effektiva åtgärderna och därefter vidta åtgärder i större skala har gett ett mycket positivt resultat på halterna av PM10.

Aktiviteter

- SLB-analys utvärderar Trafikkontorets åtgärder för att sänka halterna av PM10 tillsammans med VTI. (Utfört)

Erbjuda förvaltningens expertkompetens inom luftövervakningsområdet till externa aktörer

SLB-analys målsättning är att upprätthålla bred och djup kompetens om luftföroreningar och åtgärders effekter och därmed möta externa aktörers behov av beslutsunderlag och ta fram dessa inom rimlig tid. Under år 2015 har ca 50 utredningsuppdrag genomförts främst i samband med bostadsexploatering och i infrastrukturprojekt. Antalet uppdrag ligger i linje med vår målsättning och kapacitet. Arbetet har syftat till att fram beslutsunderlag som bidrar till att luftkvaliteten förbättras. Mätningar av luftföroreningar visar att luftkvaliteten stadigt förbättras. Uppdrag till externa aktörer har genomförts som del i avtalet med Östra Sveriges luftvårdsförbund och styrs av efterfrågan på förvaltningens tjänster. Efterfrågan på SLB-analys kompetens har varit hög under år 2015 och ca 50 utredningsuppdrag har genomförts främst i samband med bostadsexploatering och i infrastrukturprojekt. Arbetet med att belysa konsekvenser har bidragit till en hållbar samhällsutveckling ur luftkvalitetssynpunkt. Därutöver har SLB-analys bidragit till ökad kunskap om luftföroreningars hälsoeffekter genom exponeringsberäkningar i samarbetsprojekt med miljömedicinska forskare.

Genomföra drift av regionalt system för övervakning av luftmiljö på uppdrag Östra Sveriges Luftvårdsförbund enligt avtal för år 2012 - 2015.

SLB-analys genomför driften av det regionala luftövervakningssystemet på uppdrag av Östra Sveriges Luftvårdsförbund i enlighet med avtal. Det regionala systemet syftar bland annat till att mäta import av luftföroreningar från andra länder. Detta krävs för att kunna beräkna det lokala bidraget till halter och därmed kunna avgöra om lokala åtgärder är nödvändiga för att förbättra luftkvaliteten. Mätningar kombineras även med beräkningsmodeller vilket medför sänkta krav på antal mätstationer i respektive kommun. Naturvårdsverket framhåller den samverkan som sker inom Östra Sveriges Luftvårdsförbund som ett mycket gott exempel på hur bra luftövervakning kan ske på ett kostnadseffektivt sätt vilket är SLB-analys målsättning.

Ny upphandling gällande drift av Östra Sveriges Luftvårdsförbunds regionala system för luftövervakning genomfördes under hösten år 2015 och SLB-analys har tilldelats förtroendet att fortsätta driva systemet år 2016-2019.

Genomföra miljöövervakning inom området miljöns inverkan på människors hälsa

SLB-analys har under år 2015 kartlagt sektorsvisa utsläpp av sot, kväveoxider (NO_x) och partiklar (PM10) samt beräknat halterna och därefter exponering för personer som ingår i sex kohorter där man följt vuxna med hjärt-kärlsjukdomar, barn med allergi och astma samt

mammor med olika graviditetsutfall sedan 1990-talet till idag. Miljömedicinska forskare ska under kommande år studera hur luftföroreningsexponeringen kan ha påverkat sjukdomsutfall bland deltagarna i kohorterna.

Nämndmål:

2.1.5 Genom Miljöbarometern och Miljödata erbjuda aktuell och lättillgänglig information om stadens miljösituation och miljöarbete.

 Uppfylls helt

Analys

Kommunicera miljösituationen i Stockholm och stadens miljöarbete via Miljöbarometern

Miljöindikatorerna på miljöbarometern uppdateras kontinuerligt varefter nya data blir tillgängliga. Under 2015 har ett nytt avsnitt om klimatförändringar lagts till på Miljöbarometern. Webbplatsens design har förbättrats och anpassats till stadens grafiska profil. En ny version av Miljöbarometern ska publiceras under våren 2016. Miljöförvaltningen och trafikkontoret arbetar tillsammans med att utveckla trafikavsnittet och arbete pågår även med att redovisa kompensations - och naturvårdsåtgärder. Publicering av de nya avsnitten kommer att ske under våren.

Aktivitet:

- Projektledning och samordning av Miljöbarometern. Utveckling och kommunikation av miljöstatistik och miljödata. (Utförd).
- Anpassa och förbättra webbdesignen utifrån stadens grafiska profil. Genomföra användartester. (Utförd).
- Utveckla informationen om klimatförändringar och klimatanpassning på Miljöbarometern. (Utförd).
- Utveckla och anpassa vatteninformationen utifrån vattendirektivet samt förbättra kopplingarna mellan Miljöbarometern och VISS. (Utförd).

Lagra och tillgängliggöra miljöförvaltningens mät- och geodata via Miljödata

Förvaltnings- och utvecklingsarbete fortskrider enligt den förvaltningsplan som finns för Miljödata. Förvaltningen har lämnat in en intresseanmälan om att ansöka om medel ur "Digital förnyelse" för publicering av Miljödata för andra förvaltningar. Om intresseanmälan godkänns lämnas en ansökan in under 2016. Lagring och presentation av data via Miljödata har bland annat underlättat arbetet med att planera för miljöförbättrande åtgärder, arbetet med att ta fram underlag för den fysiska planeringen i staden samt för planering av tillsyn.

Aktivitet:

- Samordna förvaltning och utveckling av Miljödata, miljöförvaltningens GIS-verksamhet och Öppen data. (Utförd).
- Undersöka möjligheten till att tillgängliggöra miljödataportalen för andra förvaltningar. (Utförd).

Nämndmål:

2.1.6 Genom MHN:s expertkompetens utveckla stadens miljöarbete och bidra till att målen i Stockholms miljöprogram och andra program uppfylls och följs upp.

● Uppfylls helt

Analys

Bevaka och utveckla MHN:s och stadens intressen i externa miljö- natur- och vattenvårdssamarbeten.

Miljöförvaltningen har deltagit med sin expertkompetens i ett flertal externa miljö-, natur- och vattenvårdssamarbeten för att bevaka och utveckla MHN:s och stadens intressen i dessa. Förvaltningen utgör också en expertresurs inom miljöområdet för förvaltningar och bolag inom staden.

Förvaltningen har medverkat i stadens arbete med klimatanpassning och RSA workshops kring ett scenario om skyfall i staden.

Förvaltningen har tagit fram en skyfallskartering, som överlämnats till Stockholm vatten för vidareutveckling och förvaltning. Förvaltningen har bistått Stockholm vatten i utvecklingsarbetet och karteringen ska presenteras av SVAB. Förvaltningen har tagit fram en karta med strålningstemperaturer för Stockholm.

Inom projektet C/O City har förvaltningen deltagit i att utveckla en grönytefaktor för allmän platsmark. Förvaltningen har även bistått exploateringskontoret i att vidareutveckla grönytefaktor för kvartermark så att den kan användas inom alla stadsutvecklingsområden.

Förvaltningen har bidragit med kompetens och biträdande projektledning till exploateringskontoret, i arbetet med att ta fram en strategi för Urbana ekosystemtjänster i Stockholm. Förvaltningen avvaktar det arbete som sker inom stadsledningskontoret med samordning av olika grönstruktur dokument.

Brunnsvikensamarbetet, som leds av Solna kommun med medverkan från Stockholm och Sundbyberg, har under året utökats med representanter från Fastighetsverket och länsstyrelsen. Arbetet inriktas på att nå god vattenstatus genom gemensamma insatser inom miljöövervakning och genom framtagande av ett lokalt åtgärdsprogram under 2015-2016.

Miljöförvaltningen leder och samordnar det kommunövergripande samarbetet kring Bällstaån. I samarbetet ingår också länsstyrelsen och Trafikverket. Ett förslag till lokalt åtgärdsprogram presenteras för styrgruppen för god vattenstatus i december.

Kustvattenvårdsförbundet har påbörjat ett arbete för att samordna medlemskommunerna i framtagandet av ett lokalt åtgärdsprogram för innerskärgården. I ett första stag ska en ansökan om delfinansiering lämnas in till SLLs miljöanslag.

I Mälarens Vattenvårdsförbund pågår revision av miljöövervakningsprogrammet. Fr o m 2016 kommer även miljögifter ingå i övervakningen.

Förvaltningen har medverkat i framtagandet av Tyresåns Vattenvårdsförbunds nya åtgärdsprogram. Programmet är för närvarande på remiss. Huddinge kommuns arbete med

åtgärdsprogram för sjön Trehörningen, som belastar Magelungen med stora mängder fosfor, fortsätter i samarbete med Stockholm Vatten.

Inom den regionala samverkansgruppen för vidareutveckling av MatrixGreen har en manual och ett användarstöd tagits fram och nya uppdaterade versioner av MatrixGreen har släppts. Miljöförvaltningen ingår även i referensgrupp för framtagande av en länsomfattande biotopkarta, vilken innebär att viktig ny rådata för fortsatta MatrixGreen-analyser kan skapas.

Stadens Naturvårdsnätverk är samlade forum för naturvårdsfrågor. Medverkande förvaltningar är: miljöförvaltningen, trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, idrottsförvaltningen, stadsmuseet och Hässelby-Vällingby SDF. Nätverket utgör referensgrupp för framtagandet av miljöövervakningsprogrammet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Inom det kommunala naturvårdsnätverket Södertörnsekologerna har diskussioner förts med Länsstyrelsen om regional strategi för att nå miljömålet "Ett rikt växt- och djurliv" samt om gemensam fladdermusinventering. I nätverket ingår, förutom Stockholms stad, kommunerna Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nacka, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje, Tyresö.

Där till ingår förvaltningschefen i MSLs styrgrupp, regionala miljömålsrådet, regionala miljögruppen och dessutom har deltagit i en referensgrupp till miljömålsberedningen när det gäller frågor om luftkvalitet.

Bidra till att utveckla nytt miljöprogram för Stockholm.

Arbetet med att ta fram ett nytt miljöprogram 2016-2019 pågår och ett förslag till program remissbehandlas för närvarande. Miljöförvaltningen har varit projektledare för tre målområden under framtagandet; Hållbar energianvändning, Giftfritt Stockholm, Sund Inomhusmiljö. Förvaltningen har även deltagit i fler målområden.

Aktiviteter:

- Bistå i framtagandet av ett nytt stadsövergripande miljöprogram. (Utförd).

Bidra till att målen i Stockholms miljöprogram uppfylls och följs upp.

MHN har eget eller delat uppföljningsansvar för huvuddelen av målen i miljöprogram 2012-2015. Årets uppföljning visar att sex mål ser ut att uppnås helt. De övriga nio målen har i flera avseenden också haft en positiv utveckling men inte i tillräcklig grad för att målen ska uppnås. Vissa av miljöprogrammets mål konkretiseras i sektorvisa handlingsplaner. Under året har en handlingsplan för god vattenstatus och en dagvattenstrategi antagits av kommunfullmäktige.

Aktiviteter:

- Bistå i framtagandet av en årlig redovisning av arbetet med miljöprogrammet. (Utförd).
- Samordning, uppföljning och kommunikation av miljöprogrammets delmål som berör MHN. (Utförd).

Miljösamverkan Stockholms län

Inom MSL har under året samverkan pågått i 21 projekt, bl.a. om båtottenfärg, masshantering vid schaktarbeten, allergener i oförpackade livsmedel samt om tillsyn på kemikalier i förskolan. Elva utbildningar har genomförts, bland annat om dricksvattenkontroll, ventilation och om hur inspektörer kan utvecklas i rollen som myndighetsperson.

Stödja arbetet med miljötillsyn, klimatanpassning, miljömål, planhandläggning mm

Miljöanalys har under 2015 bistått med expertstöd inom enhetens ämnesområden, dels internt på miljöförvaltningen men också till förvaltningar och bolag inom staden samt till externa parter.

Exempel på aktiviteter:

- Expertfunktion vid interna och externa förfrågningar. (Utförd).
- Bidra till att varor som säljs i staden inte innehåller farliga kemikalier däribland allergiframkallande. Mål 1 Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016. (Utförd).
- Medverka i stadens arbete med klimatanpassning och framtagande av en klimatanpassningsplan. (Utförd).
- Ta fram naturvetenskapliga underlag, bl.a översvämningskartering och kartering av strålningstemperaturer och hälsoeffekter, i samarbete med berörda förvaltningar och bolag. Kommunera framtagna underlag för klimatanpassning genom förvaltningsövergripande seminarier och på webben. (Utförd).
- Från projekt c/o city bistå exploateringsnämnden att utveckla grönytefaktor. (Utförd).
- Bidra med resultat från projekt c/o-city i arbetet med att ta fram en strategi för Urbana ekosystemtjänster i Stockholm. (Utförd).
- Hit hör också arbetet inom Norra Djurgårdsstaden och arbetet med 140K. (Utförd).
- Informera om miljögiftsprojekt där förvaltningen deltagit. (Utförd).

Nämndmål:

2.1.7 Stadens mål för hållbar energianvändning och minskad klimatpåverkan ska uppnås

 Uppfylls helt

Analys

Analysera växthusgasutsläpp och ta fram underlag för utsläppsmål och strategiska planer

De större budgetuppgifterna under året rörande klimatplaner och strategier har varit att bistå kommunstyrelsen med att ta fram en ny åtgärdsplan för att minska växthusgasutsläppen till 2,3 ton per invånare till år 2020 och en färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm år 2040. Förvaltningen har genomfört det operativa arbetet med att ta fram planerna samt lånat ut avdelningschefen för Plan- och miljö för att bistå kommunstyrelsen i att leda arbetet.

Den årliga beräkningen av växthusgasutsläpp för år 2012 med prognos för år 2013 har redovisats till MHN på januarinämnden. Utsläppen år 2012 var 2,8 ton per invånare och prognosen för utsläppen år 2013 är 2,9 ton per invånare. Förvaltningen bedömer att utsläppsmålet om 3,0 ton per invånare 2015 har uppnåtts.

Förvaltningen har deltagit i C40/World Resource Institutes arbete med att utveckla ett internationellt protokoll för beräkning av städers växthusgasutsläpp. Förvaltningen har redovisat stadens växthusgasutsläpp i protokollet. Genom redovisningen blev Stockholm tillsammans med tio andra städer i världen de första att bli godkända för sitt klimatarbete i FN-initiativet Compact of Mayors. Beräkningsmodellen i protokollet ger något lägre beräknade utsläpp än med stadens nuvarande modell, 2,4 ton per invånare mot 2,8 ton per invånare för år 2012. Förvaltningen har påbörjat en analys av möjligheten att övergå till det internationella beräkningsprotokollet för de årliga utsläppsrapporteringarna.

I budgeten för 2015 gavs förvaltningen uppdraget att ta fram en beräkningsmodell som visar stockholmarnas faktiska klimatpåverkan inklusive flygresor och konsumtion av varor. En omvärldsanalys för att bedöma möjligheterna att ta fram en beräkningsmodell har genomförts. Området är mycket komplext och med den statistik som finns tillgänglig bedömer förvaltningen det som mycket svårt och resurskrävande att ta fram en beräkningsmodell. Resultaten avrapporteras till nämnden i september.

Förvaltningen har tillsammans med miljöborgarrådet Katarina Luhr och nämndledamot Rikard Warlenius deltagit vid Klimatkommunernas årsmöte. Vid årsmötet blev Rikard Warlenius invald i Klimatkommunernas styrelse. Förvaltningen har även deltagit på en nätverksträff i Lidköping. Förvaltningen har bidragit med information om stadens elbilsupphandling m.m. till Klimatkommunernas nyhetsbrev. Förvaltningen har representerat Klimatkommunerna vid uppvaktning av Miljömålsberedningen samt regeringens analysgrupp för Grön omställning med information om vad som är viktigt för att underlätta städers arbete med att bidra till minskad klimatpåverkan. I Klimatkommunernas workshop om fossilfria placeringar representerades Stockholm av medarbetare på stadsledningskontorets finansavdelning. Förvaltningen har även medverkat när Klimatkommunerna svarat på remisser genom att delge organisationen och dess medlemskommuner stadens skrivelser som underlag för deras remissvar.

Aktiviteter

- Redovisa beräknade växthusgasutsläpp för år 2012 med prognos för år 2013 till MHN på januarinämnden 2015 samt beräkna växthusgasutsläppen för 2013 med prognos för 2014 för redovisning till MHN på januarinämnden 2016. (Utförd).
- Medverka i Kommunstyrelsens arbete med att ta fram en färdplan mot en fossilbränslefritt Stockholm 2040 samt en strategi för att nå stadens nya utsläppsmål att minska växthusgasutsläppen till 2,3 ton per invånare 2020. (Utförd).
- Bistå Kommunstyrelsen i arbetet med en fossiloberoende organisation 2030. (Utförd).

Bistå stadens verksamheter med stöd till energieffektiviseringsåtgärder och förnybar energiproduktion

Energicentrum ska bl.a. genom tekniska förstudier och utredningar samt deltagande i utvecklings- och demonstrationsprojekt verka för att energieffektiviseringsåtgärder genomförs i staden. En viktig del är nätverksarbete för erfarenhetsutbyte mellan förvaltningar och bolag.

Energicentrum ansvarar även för årlig uppföljning av stadens energistatistik. Energicentrum har gjort en uppföljning och prognos för målet att minska energianvändningen med tio procent i innevarande miljöprogramsperiod. Prognosen tyder på att staden bör kunna nå målet.

Energicentrum har genomfört två solenergiseminarier, ett för stadens förvaltningar och bolag samt ett för privata fastighetsägare och bostadsrättsföreningar i samverkan med Fastighetsägarna Stockholm. Det senare med ca 100 deltagare. Energicentrum har handlett ett examensarbete för att hjälpa fastighetskontoret att identifiera lämpliga taktytor för solenergiinstallationer. Examensarbetet visar att 10 till 15 % av takytorna är lämpliga för solelsproduktion, vilket innebär att ca 10 % av stadens elanvändning skulle kunna produceras med solpaneler. Solkartan över stadens byggnader har uppdaterats bl.a. med möjlighet att uppskatta solelsproduktion per tak och visualiseringen av befintliga solelsanläggningar har förbättrats. En ansökan om finansiering från Klimatklivet för att komplettera solkartan med visualisering av solelsproduktionen från stadens solcellsanläggningar har lämnats in. Beslut om finansiering har inte meddelats.

Energicentrum har finansierat en förstudie åt Stockholm Globe Arena och fastighetskontoret för att se över möjligheten och potentialen för att återvinna spillvärme från kylmaskiner på Tele 2 Arena. Fastighetskontoret och SISAB utreder närmare möjligheten att återvinna värmen Ett samarbetsprojekt mellan Fortum och Stockholmshem för att minska energianvändningen när förbrukningen är som högst (s.k. effektstyrning) har påbörjats och leds av Energicentrum.

En ny lag om energikartläggningar av stora företag har införts till följd av EU:s energieffektiviseringsdirektiv. Kartläggningarna syftar till att identifiera lönsamma energiåtgärder och ska utföras vart fjärde år. Energicentrum har tillsammans med juridiska enheten på stadsledningskontoret utrett vilka av stadens verksamheter som omfattas. Flera berörda parter inom staden har föreslagit att Energicentrum ska certifiera personal för att projektleda stadens arbete med att genomföra energikartläggningarna.

Fokusgrupp Energi i N. Djurgårdsstaden leds av Energicentrum, en analys av möjligheterna att skärpa energikraven från 55 kWh/m² till 45 kWh/m² pågår i enlighet med uppdrag i budgeten för 2015. I en första etapp undersöks möjligheten att skärpa kraven till 50 kWh/m² i nära dialog med byggherrar.

Energicentrum har utifrån budgetuppdraget att öka det utåtriktade arbetet gentemot BRFer och företag inlett ett projekt för att utveckla en avtalsmodell som ska underlätta för bostadsrättsföreningar och mindre fastighetsägare att teckna driftavtal med energitjänsteföretag för att minska energianvändningen i byggnader. I projektet deltar Fastighetsägarna, HSB, SBC (Sveriges Bostadsrätts Centrum), Riksbyggen och energieffektiviseringsprojektet HS 2020-Energi i Hammarby sjöstad. Projektet finansieras till 50 procent av Energimyndigheten och till 50 procent med egen tid från deltagande organisationer.

Energicentrum genomför regelbundna möten om aktuella energifrågor med energiansvariga på stadens bolag och förvaltningar. För att stämma av förväntningarna och behovet av Energicentrums stöd under 2016 genomfördes i december en workshop där representanter från Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, Stockholms hamnar, SGA fastigheter, St. Eriks markutveckling AB, Idrottsförvaltningen, Kulturförvaltningen, SISAB deltog. Syftet var att ta

fram förslag och idéer som kan vara ett underlag till Energicentrumets verksamhetsplan 2016. Under workshopen togs ett fyrtiotal förslag fram. Högt prioriterade önskemål om stöd var bl.a. ökad erfarenhetsspridning mellan stadens enheter, stöd till tolkning och uppföljning av miljöprogrammet, framtagande av gemensamma kriterier för livscykelkostnads- och livscykelanalyser samt stöd till att söka projektmedel för klimat- och energiprojekt. Förslagen kommer nu att vara ett underlag till den verksamhetsplan för Energicentrum för 2016 års klimat- och energiprojekt.

Arbetet inom stockholmsdelen (Årsta och Slakthusområdet) av EU-projektet GrowSmarter leds av Energicentrum. GrowSmarter beskrivs närmare under 1.6.1.

Aktiviteter:

- Leda arbetet inom Byggnaderna i Årsta som byggs om inom ramen för GrowSmarter (Utförd).
- Fortsätta uppbyggnaden av en testbädd för solcellsinstallationer med produktionsdata och visualisering om projektmedel beviljas från Vinnova. (Utförd).
- Bistå verksamheter i staden vid upphandling av solenergianläggningar. (Utförd).
- Anordna seminarier för kunskapsöverföring mellan stadens fastighetsägande organisationer. (Utförd).
- Genomföra förstudier och utredningar för att föra stadens energieffektiviseringsarbete vidare. (Utförd).
- Ge stöd till förvaltningar och bolag vid ansökan om energieffektiviseringsbidrag där sådana möjligheter finns. (Utförd).
- Leda arbetet med fokusgrupp energi i Norra Djurgårdsstaden och i övrigt bistå stadens organisationer med energikompetens vid byggande av nya bostäder. (Utförd).
- Vidareutveckla samarbetet med bostadsrättsföreningar och fastighetsägarorganisationer. (Utförd).

Vara värdkommun för den regionala energi- och klimatrådgivningen samt ansvara för den lokala rådgivningen i Stockholm

Förvaltningen ansvarar för projektledning av regionssamarbetet för energi- och klimatrådgivningssamarbetet (EKR). I samarbetet ingår Stockholms läns 26 kommuner samt Håbo kommun. Samarbetet har under 2015 arbetat enligt verksamhetsplanen, som beskriver den löpande verksamheten och projekt under året.

Inom den löpande verksamheten har projektledningen anordnat 5 regionala EKR-träffar och skickats 19 nyhetsbrev. EKR:s webbplats, energirådgivningen.se, har under året haft 139 000 sidvisningar och genomgått en uppdatering och komplettering gällande faktablad och annan information. Via den gemensamma telefonrådgivningen har 1100 rådgivningssamtal genomförts. EKR har även ökat närvaron på sociala medier med 2-4 inlägg på EKR:s facebook-sida per månad och tagit fram en ny kommunikationsstrategi för perioden 2015-2017. Inom den löpande verksamheten har energieffektiviseringsprojekt att driva på lokal nivå utvecklats t.ex. Gruppvisa företagsbesök, Energismart BRF m.fl.

Projekt som drivs av värdkommunerna inom EKR-samarbetet är bl.a. "Spelet om energin" på Tekniska museet. Genom samarbetet har ca 7000 elever och 700 lärare (310st klasser) besökt utställningen. Samarbetet har anordnat 12 seminarier under Solenergidagarna med 330 besökare totalt, varav 130 politiker/tjänstepersoner samt deltagit i BRF-mässan med 125

besökare i montern, varav 75 rådgivningssamtal. Värdkommunerna har även deltagit och genomfört aktiviteter under Trafikantveckan och Klimatmatchen.

Inom den lokala energi- och klimatrådgivning prioriterar förvaltningen rådgivning till bostadsrättsföreningar. Målet är att nå ut med rådgivning till 60 föreningar per år. Under året har rådgivning getts till 66 bostadsrättsföreningar. Energimyndigheten har för 2015 gett den lokala rådgivningen i uppdrag att besöka och ge råd till ägare av större kylanläggningar. Efter Energimyndighetens godkännande har förvaltningen istället genomfört ett seminarium för anläggningsägare. Inbjudan till seminariet samordnades med förvaltningens utskick av information om köldmedierapportering. Under seminariet deltog representanter från tio företag.

Den lokala energi- och klimatrådgivningen har även stöttat Skärholmens stadsdelsförvaltning i deras energieffektiviseringskampanj. Bl.a. deltog rådgivningen med klimatvågen på Skärholmsdagen.

Aktiviteter

- Projektleda det regionala samarbetet för energi- och klimatrådgivning. (Utförd).
- Ge energi- och klimatrådgivning till ca 50 bostadsrättsföreningar i Stockholm. (Utförd).

Engagera stockholmare och verksamma i Stockholm till minskad energianvändning och minskade utsläpp av växthusgaser

Förvaltningens klimatkommunikation ska informera om stadens klimatarbete och vad man som stockholmare och verksam i staden kan göra för att minska klimatpåverkan.

Klimatsmarta stockholmare har genomfört temakampanjen ”Hållbar konsumtion av varor och tjänster” med fokus på mat och klimat. I kampanjen har en kokbok, ”Det smarta köket”, med klimatsmarta recept av eko-kocken Carola Magnusson tagits fram i samarbete med förvaltningens avdelning för livsmedelskontroll, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket.

Kokboken lanserades 11 maj på ett event med ett 50-tal besökare i hörsalen i Tekniska nämndhuset. Miljöborgarrådet Katarina Luhr medverkade i en paneldebatt om matens klimatpåverkan och kommuners roll tillsammans med representanter från Örebro kommun, Naturvårdsverket samt branschorganisationen Svenskt Kött. Kokboken har laddats ner 1645 gånger på webben och 4500 kokböcker har skickats till intresserade stockholmare, kökspersonal samt delats ut på event såsom stadens matmässa och Smaka på Stockholm.

Under våren har Klimatsmarta stockholmare producerat tidningen ”Klimatsmart i Stockholm” som bilaga till DN den 8 maj. Bilagan har delats ut till 240 000 hushåll. Den 30 september var miljöborgarrådet Katarina Luhr och kokboken med i SvD-bilagan Hållbar livsmedelsproduktion.

Klimatsmarta stockholmares sociala medier har aktivt utvecklats. Nu finns det 1125 följare på Facebook, 346 följare på Twitter och 242 följare på Instagram. Varje vecka läggs minst tre aktuella klimatsmarta tips upp. Exempel på inlägg är recepttävling till den kokboken, presentation av månadens pingvinpris, klimatsmarta tips från Klimatsmart i hemmet och Upptäck Stockholm samt live-twittrande från olika event. I december publicerades en julkalender med ett klimatsmart jultips varje dag på Facebook, Instagram och Twitter.

Genom månadens klimatsmarta exempel, Pingvinpriset, kommuniceras stadens arbete för att minska energianvändning och klimatpåverkan. Stockholmarna tar del av de klimatsmarta exemplen via stockholm.se, notiser i Hallå stockholmare och Direktpress lokaltidningar.

Januari - Tobias Häggstrand, kökschef i Akalla skola F- åk 9, fick utmärkelsen för att i samarbete med elever och lärare lyckats minska mängden mat som slängs med 57 procent.

Februari - Elvy Löfvenberg, miljöstrateg vid idrottsförvaltningen, för sitt mångåriga aktiva arbete med att minska energianvändningen i stadens idrottsanläggningar.

Mars - Åsa Örnevik, handläggare för lokal och miljö på Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, samt Marina Förström, avtalsförvaltare på serviceförvaltningen, för att ha möjliggjort att det nu finns fler ekologiska livsmedel i Stockholms stads nya livsmedelsavtal.

April - HR-strateg Gunilla Wallin och PAS:s stabschef Pian Hallner på stadsledningskontoret för sitt arbete med e-lönebesked.

Maj - Projektledare Jacob Landin, SISAB för arbetet med Energiagenterna; pilotprojektet där förskolebarn stoppar energitjuvar.

Juni - Ingmarie Ahlberg, gruppchef vid exploateringskontoret; Emelie Bjurå, fastighetsstrateg vid fastighetskontoret; Virginia Kustvall Larsson, miljöstrateg vid stadsbyggnadskontoret och Christina Wikberger, projektledare vid miljöförvaltningen för sitt arbete med att synliggöra och stärka ekosystemtjänsterna i staden.

Augusti - Personalen vid korttidshemmet Navet, Iss enheten på socialförvaltningen för sitt sätt att motivera de boende till klimat- och miljömedvetenhet.

September - Personalen i Hässelby-Vällingbys parklekar för sin uppfinningsrikedom att motivera besökarna att delta i arbetet med att minska parklekarnas energianvändning och klimatpåverkan.

Oktober - Stadsarkivet för att ha installerat energismart belysning i publika lokaler och magasin.

November - Maria Högwall, arkivarie vid kulturförvaltningen, för att ha minimerat inflödet av oönskad reklam och andra utskick.

December - Jacob Krokstedt, enhetschef vid stadsledningskontorets IT-avdelning, för sitt metodiska och strukturerade arbete med hållbarhetsfrågor och stadens IT-upphandlingar.

Vid stadens Goda exempelmässa 5 maj i Globen Annexet deltog Klimatsmarta stockholmare med en monter där stadens anställda kunde väga sin klimatpåverkan med Klimatvågen. Vid mässan uppmärksammades pingvinpristagarna från juni 2014 - maj 2015 på Stora scenen.

Senaste versionen av appen Upptäck Stockholm med större interaktivitet gentemot användarna har slutlevererats och dess funktionalitet säkerställts. Användarna påminns med hjälp av push-notiser om olika platser och aktiviteter i appen.

På stockholm.se har webbsidorna Stadens klimat- och energiarbete (2170 besökare) samt Leva miljövänligt (3030 besökare) uppdaterats och kompletterats.

En av årets första utställningar i Stockholmsrummet handlade om stadens miljöutmaningar där stadens klimatarbete var en viktig del av innehållet. För Stockholmsrummet 2.0 som öppnades i oktober har förvaltningen ingått i workshops och planeringsmöten, vilket

resulterade i Hållbarhetspelaren. Ett samarbete med exploateringskontoret pågår om kommunikationen om Stockholm - Hållbar stad.

Inom Klimatpakten har två nyhetsbrev getts ut samt en signeringslunch genomförts. Klimatpaktsföretagen bjöds in till WWF:s och Stockholms stads Earth Hour City Challenge konferens 17 mars. Klimatpaktens årskonferens 2015 arrangerades i Blå Hallen den 8 september med 200 deltagare. På konferensen lanserade miljöborgarrådet Klimatpakten Plus för de företag inom Klimatpakten som vill gå längre i klimatarbetet. Utvecklingen av kriterierna för Klimatpakten Plus har påbörjats.

Avvikelse: Med undantag för planerade kampanjen "21-dagar" som utgår enligt beslut i Klimatsmarta stockholmars styrgrupp, är prognosen att verksamhetens alla mål nås.

Aktiviteter:

- Genomföra tematisk fördjupningsaktivitet kring hållbar konsumtion och klimatsmart resande till och från jobbet. (Utförd).
- Löpande kommunicera klimatfrågan via sociala medier. (Utförd).
- Uppdatera appen Upptäck Stockholm. (Utförd).
- Dela ut Pingvinpriset för goda insatser inom staden för att minska energianvändning och utsläpp av växthusgaser. (Utförd).
- Anordna sommarjobb för skolungdomar med klimatvågen. (Utförd).
- Informera om stadens energi- och klimatarbete på stadens webb och via övriga kanaler. (Utförd).
- Anordna konferens för Klimatpaktens medlemmar. (Utförd).
- Löpande kommunicera med klimatpaktsföretagen via blogg och sociala medier. (Utförd).
- Söka flera medlemmar till Klimatpakten och följa upp nuvarande arbete för att utveckla Klimatpakten. (Utförd).
- Informera stadens klimat- och energieffektiviseringsarbete via www.stockholm.se. (Utförd).
- Delta i utvecklingen av Stockholmsrummet 2.0. (Utförd).

Nämndmål:

2.1.8 Miljökvalitetsnormerna för omgivningsbuller ska uppfyllas

 Uppfylls helt

Analys

Miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller innebär att genom kartläggning av omgivningsbuller samt upprättande och fastställande av åtgärdsprogram ska det eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa (miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § första stycket 4 miljöbalken). Kommunfullmäktige har fattat beslut om stadens åtgärdsprogram (2014-2018) som i sin tur grundar sig på en strategisk bullerkartläggning. Denna kartläggning är under revidering och kommer färdigställas i början av år 2016.

Genomförda bullerskyddsåtgärder redovisas under tillsynsavsnittet Vägtrafik.

Öka kunskapen om stadens ljud bland boende och verksamma i Stockholm

Förvaltningen medverkar i länsstyrelsens arbete med att förbättra ljudkvaliteten i Nationalstadsparken. En rapport som analyserar rekreativvärden, tillgänglighet och bullersituation har tagits fram.

Aktiviteter:

- Delta i utvecklingsarbetet om buller för Stockholm samt medverka i seminarier och informationsinsatser om buller. (Utförd).
- Bistå trafikkontoret i arbetet med en grön bullerskärm. (Utförd).
- Ingå i stadens bullerskyddsgrupp (förvaltningsövergripande expertfunktion om omgivningsbuller). (Utförd).
- Delta i nationell arbetsgrupp för genomförande av förordningen om omgivningsbuller. (Utförd).
- Följa upp att åtgärder genomförs i enlighet med åtgärdsprogram för omgivningsbuller. (Utförd).
- Kommunicera den strategiska bullerkartläggning av Stockholm som genomförts enligt förordningen (SFS 2004:675) om omgivningsbuller. (Utförd).

Öka kunskapen om effektiva åtgärder mot buller genom medverkan i internationella projekt och extern samverkan i övrigt.

Det planerade projektet inom Horisont 2020 har lagts på is eftersom två tilltänkta partners drog sig ur just innan ansökan skulle lämnas in.

Aktiviteter:

- Delta i EURO CITIES arbetsgrupp för bullerfrågor. (Utförd).
- Delta i samordningsgruppen för det regionala bullernätverket för Stockholm län. (Utförd).
- Samverka med universitet och andra forskningsinstitutioner om buller. (Utförd).

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är hållbara

◆ Uppfylls delvis

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålen:

2.2.1 Nya personbilar som säljs i Stockholms län ska år 2015 till minst 20 % vara miljöbilar. Vidare ska 10 procent av nyregistrerade tunga fordon vara miljölastbilsklassade. Försäljningen av miljöbränsle ska uppgå till 16 procent i Stockholms län vid utgången av 2015. * Enligt den skärpta definitionen 2013; Målet är inte helt uppfyllt eftersom andelen miljölastbilar inte når målets nivå på 20 %. I övrigt finns en god uppfyllnad vad gäller försäljningen av personbilar, tillskapandet av tankmöjligheter för miljöbränsle, arbete enligt strategin för miljöfordon, stöd vid upphandlingar och bidra till en växande andel elbilar.*

2.2.2 Uppnä 100 % miljöbilar i stadens flotta. Uppnä att stadens biodrivmedels- elbilar till 85 % tankas/laddas med miljöbränsle och att upphandlade transporttjänster till minst 55 % utförs med miljöfordon.; Målet är i stort sett uppfyllt vad gäller bilinnehav i staden och miljöbränsle.

2.2.3 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.; Nämnden har deltagit i det internationella miljöarbetet som planerat samt även drivit flera projekt som innebär samverkan med andra europeiska länder.

Indikatorerna nedan visar inte på full måluppfyllelse vilket förklaras av att förvaltningens personal ibland inte kan tanka miljöbränsle vid resor pga SLB:s aktiviteter utanför länet. Rödmarkeringen för elbilar beror på neddragning av bilbeståndet och i samband med detta har en elbil sålts.

Under detta mål i kommunfullmäktiges budget betonas bland annat att luften ska vara ren att andas. Genom användningen av syntetisk diesel, biogas och etanol som bränsle minskar föroreningarna.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel elbilar Kommentar: En av elbilarna har sålts under året. Utredning pågår om antalet bilar ska minskas ytterligare under 2016 till förmån för bilpool.	9,09 %	16,67 %	14 %	10 %	2015
  Andel miljöbilar i stadens bilflotta	100 %	100 %	100 %	100 %	VB 2015
  Andel miljöbränslen i stadens etanol- och biogasfordon	86,88 %	100 %	100 %	tas fram av nämnd/styrelse	VB 2015

Nämndmål:

2.2.1 Nya personbilar som säljs i Stockholms län ska år 2015 till minst 20 % vara miljöbilar*. Vidare ska 10 procent av nyregistrerade tunga fordon vara miljölastbilsklassade. Försäljningen av miljöbränsle ska uppgå till 16 procent i Stockholms län vid utgången av 2015. * Enligt den skärpta definitionen 2013

◆ Uppfylls delvis

Analys

Verka för att uppnå nämndmål 2.2.1 bland annat genom att arbeta efter den av KF antagna strategin för miljöfordon och förnybara bränslen i de delar som rör bilar och tunga fordon i staden.

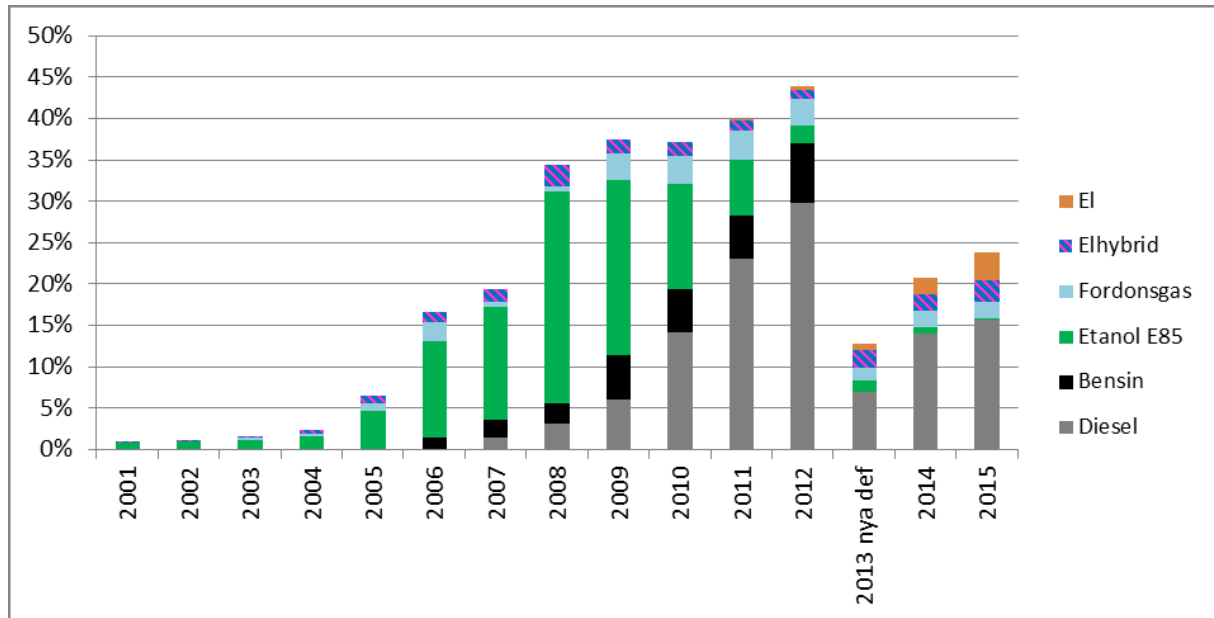
Förvaltningens senaste statistik visar ca 24 % miljöbilar (augusti 2015) enligt den skärpta definitionen 2013, ca 4 % miljölastbilar (2014) och 21 % miljöbränsle (obs! preliminär siffra 2014). Måltalet för lastbilar i 2.2.1 bedömer miljöförvaltningen inte komma att uppnås till 2015 eftersom det saknas tydlighet kring nationella incitament och styrmedel, vilket ligger utanför förvaltningens rådighet. Detta gör att full måluppfyllelse inte visas för detta mål.

Under innevarande miljöprogramperiod har två tankmöjligheter för tunga fordon kommit till stånd inom kommunen. Preem i Högdalen och AGA i Älvsjö. Dessutom har Statoil och OKQ8 etablerat 100 % HVO i Länna respektive Jordbro. Miljöförvaltningen för en dialog med oljebolagen Preem, Statoil, St1 och OKQ8 angående stadens mål om fler tankställen för förnybart bränsle i regionen och högre andel förnybart drivmedel i försäljningen. Förslag på fem möjliga tomter har gemensamt tagits fram och processas vidare tillsammans med exploateringskontoret. Ett nytt läge i Årsta ligger närmast en etablering, vilket bedöms ske under 2016. Fler tomter bedöms vara etablerade inom några år. Det som fördröjer etableringen är stadens planhandläggningsprocess, då bostadsprojekten är prioriterade ärenden.

Den 16 juni ställde sig MHN bakom ett förslag om en ny definition för miljölastbil för staden. Denna är i huvudsak ett förtydligande av den föregående, med bättre möjlighet för uppföljning. Miljölastbilsdefinitionen är planerad för behandling i KF 2015-12-16.

Sedan 2013 har antalet bilpoolsbilar i Stockholm ökat från 200 till ca 850. Under vintern har ett informationsmöte om bilpooler hållits för allmänheten hos Östermalms SDF. Miljöförvaltningen har haft en tät dialog med Drive Now, som hösten 2015 har lanserat en flytande bilpool i Stockholm med 240 bilar.

Senaste statistik för 2015 ger att 23,8 % av nyregistrerade bilar i Stockholms län var miljöbilar.

Aktiviteter:

- Kommunera 5 nyhetsbrev och www.stockholm.se/miljobilar samt vidareutveckla miljofordon.se. (Utförd).
- Stärka biogasanvändningen genom att samverka med biogasaktörer. (Utförd).
- Stötta andra aktörer inom stadens arbete för ökat genomslag för bilpooler. (Utförd).
- Ta fram och sprida uppdaterade faktamaterial om drivmedels klimat- och hållbarhetspåverkan. (Utförd).
- Arbeta för att få en nationell miljölastbilsdefinition. (Utförd).
- Verka för incitament och förmåner som gynnar (eller undanröjer missgynnande av) miljöfordon och miljöbränslen. (Utförd).
- Verka för att under innevarande miljöprogramperiod få till stånd 5 nya tankmöjligheter med förnybart bränsle för tunga fordon. (Utförd).
- Stötta trafiknämnden i deras arbete för en förbättrad godslogistik. (Utförd).

Vara behjälplig och verka för att krav avseende miljöfordon och förnybara drivmedel tillämpas i samband med relevanta upphandlingar.

Miljöförvaltningen stöttar serviceförvaltningen och Stockholm Vatten med att ställa relevanta krav vid upphandling av transporter. Varje upphandling ställer skarpare krav än vad som gällde i det avtal som ersätts.

Ett nätverk kring arbetsmaskiner och förnyelsebara drivmedel har startats i juni, med representanter från branschen, Trafikverket samt berörda förvaltningar i staden.

Aktiviteter:

- Delta i Konkurrensverkets arbete om uppdatering av miljökrav inom områdena transporter, fordon och drivmedel. (Utförd).
- I samarbete med servicenämnden ta fram en mall för hur krav på fordon och transporter bör ställas i relevanta upphandlingar i staden, samt hur dessa avtal bör följas upp. (Utförd).
- I samarbete med trafiknämnden utveckla gemensamma miljökrav för entreprenadupphandlingar. (Utförd).

Verka för att andelen elbilar växer i Stockholms stad

Elbilsupphandlingen har avslutats och en slutkonferens hölls 19 mars 2015 med nästan 300 deltagare. Dokumentation finns på www.elbilsupphandlingen.se. Projektet har redovisats i MHN i maj. Elbilsupphandlingens resultat i korthet:

- Elbilsupphandlingen bidragit till ramavtal med fyra leverantörer som tillhandahållit nio olika fordonsmodeller. På detta sätt fick Sverige leveranser av elbilar tidigt, tidigare än vi annars skulle ha fått.
- Totalt har över 850 fordon avropats från ramavtalen under projekttiden. 616 eldrivna fordon har fått merkostnadsersättning från projektet (medlen kommer från Energimyndigheten men har handlagts av miljöförvaltningen). Närmare 500 fordon deltar i projektet utvärdering, sammanställd i början av år 2016.

Inkopplingen av en snabbladdningsstation som sattes upp under 2015 har försenats pga att elnätet behöver uppgraderas av Fortum. Under 2015 har 4 nya snabbladdningsstationer öppnats och det finns nu 7 fungerande stationer i staden. Ytterligare 2-4 är på gång men kommer nog upp först 2016. Utvärderingen av dessa, samt de nu ca 137 nya normalladdarna i staden, håller på att sammanställas och blir klara i början av 2016. Det sker i samarbete mellan Miljöförvaltningen, Trafikkontoret, Stockholm Parkering och KTH samt med finansiering från Energimyndigheten. En lägesrapport redovisades gemensamt till TN och MHN i september 2015.

Förvaltningen har informerat bostadsrättsföreningar om hur det kan få till stånd laddplatser för elfordon. Under våren har en artikel publicerats på Fastighetsägarnas hemsida och under hösten gjordes ett direktutskick till 2000 bostadsrättsföreningar i Stockholm. En demonstrationsanläggning för smart citylogistik med ett eldrivet fordon finns på plats i Klara Zenit och kör just nu på prov. Arbetsgruppen för centralt leds av trafikkontoret och miljöförvaltningen är aktiv.

Projektet Efacts håller på att avslutas. En slutrapport är snart klar och kommer att redovisas i Miljö- och hälsoskyddsnämnden under våren 2016.

Aktiviteter:

- Slutföra elbilsupphandlingen och sprida resultaten och erfarenheterna. (Utförd).
- Utvärdera de 10 snabbladdningsstationer och 100 normalladdningsstationer som staden medverkade till under år 2014. Ta fram en plan för fortsatt arbete med publika laddmöjligheter. (Delvis utförd).

- Tillsammans med trafiknämnden få till stånd en demonstrationsanläggning för smart citylogistik med elfordon. (Utförd).
- Genomföra EU-projektet E-facts med syfte att främja infrastrukturen för laddning av elfordon. (Utförd).

Nämndmål:

**2.2.2 Uppnå 100 % miljöbilar i stadens flotta. Uppnå att stadens biodrivmedels-
elbilar till 85 % tankas/laddas med miljöränsle och att upphandlade
transporttjänster till minst 55 % utförs med miljöfordon.**

● Uppfylls helt

Analys

**Verka för att uppnå nämndmål 2.2.2 bland annat genom att arbeta efter den av KF
antagna strategin för miljöfordon och förnybara bränslen i de delar som rör Stockholms
Stads egna fordon.**

Utfallet för stadens tankning av miljöbränsle för 2015 (halvårsdata) blev 87 % gas och 83 % etanol. Andelen miljöbilar är 98 %. Att det inte är 100 % beror på att staden har ett antal lätta lastbilar med gasdrift, där miljöbilsalternativ inte finns tillgängligt.

Interna fordonsbidrag för ca 7,2 miljoner kr är utbetalade för 30 elbilar, 40 laddhybrider och 29 andra miljöbilar. Därmed har staden över 170 laddningsbara elfordon och MHNs årsmål (130) är uppnått.

Fem av stadens elbilar har nu utrustats för induktionsladdning. Detta sker och utvärderas inom ramen för ett demonstrationsprojekt med stöd av Energimyndigheten.

Stadsledningskontorets genomlysning av hanteringen av kommunkoncernens fordon, som miljöförvaltningen drivit, gick till beslut i KF i november. Beslut togs att inrätta en fleet managerfunktion på miljöförvaltningen, med 2 miljoner kr i budget för 2016. .

Arbete med att föreslå en ny miljöbilsdefinition för stadens inköp har avstannat. Orsaken är att den statsliga bonus-malusutredningen arbetar med angränsande frågor och kommer med sitt betänkande i april 2016, där de förutsätts föreslå en nivå för vilka bilar som ska få bonus och vilka som får malus.

Aktiviteter:

- Ersätta förvaltningars och bolags merkostnader för miljöfordon inom de medel som avsatts i budgeten. (Utförd).
- Stötta förvaltningar och bolag vid deras fordonsanskaffning och framtagande av utbytesplaner. (Utförd).
- Stötta förvaltningar och bolag vid uppföljning av fordonsinnehav och tankning, i såväl ILS som till MHN. (Utförd).
- Verka för att det finns minst 130 elbilar i stadens fordonsflotta vid slutet av år 2015. (Utförd).
- Genomföra försök med induktionsladdning på fem elbilar i stadens flotta. (Utförd).

- Föreslå en ny skärpt miljöbilsdefinition att gälla från och med 2016. (Ej utförd avvaktar bonus-malusutredningen).

Nämndmål:

2.2.3 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

 Uppfylls helt

Analys

Nämndens verksamhetsspecifika EU-positions-papper genomförs genom åtagandena och aktiviteterna nedan. Förvaltningen har under året bevakat EU-initiativ och försökt påverka EU-regelverket inom nämndens verksamhetsområde; lyft och drivit stadens och nämndens intressen i Eurocities-nätverket samt genomfört och förvaltats strategiskt viktiga EU-projekt.

Utveckla förvaltningens internationella miljöarbete genom att bevaka, påverka och aktivt driva stadens intressen i organisationer, nätverk och projekt

Finansborgarrådet, Miljöborgarrådet, förvaltningschefen och avdelningschefen för Plan och miljöavdelningen samt miljöborgarrådet, medverkade vid flera evenemang under COP21 i Paris i december 2015.

Internationella nätverket inom staden har haft två möten under 2015. Dessa möten har innehållit erfarenhetsutbyte vad gäller stadens internationella engagemang, med fokus på EU och EU-finansiering.

Den 25-27 mars hölls EUROCITIES miljöforum i Porto med tema ”Local Climate Action”. Den 6-7 juni hölls miljöforumet i Bryssel och genomfördes med så kallade ”joint meetings” där två arbetsgrupper möts och diskuterar gemensamma frågor och utmaningar. Bland annat genomfördes ett gemensamt möte med arbetsgrupperna Green Areas and Biodiversity (GAB) samt Integrated Urban Development (IUD) med syfte att fokusera på urbana ekosystemtjänster (UEST) och grön infrastruktur; sammanföra experter från stadsplanering och grön planering; skapa ny/utökad kunskap om UEST; diskutera läge, potential och hinder för EST i stadsplaneringen; dela erfarenheter och ta med nya insikter och idéer kring urbana ekosystemtjänster. Årets sista möte, den 7-9 oktober, hölls miljöforumet i Bristol (årets europeiska miljöhuvudstad). Tema för mötet var ”Healthy, happy cities” och deltagarna diskuterade hur vi kan öka detta i våra städer. Under en work-shop diskuterades också olika instrument för att finansiera lokala klimatåtgärder.

Stockholm är tillsammans med Utrecht ordförande för arbetsgruppen Green Areas & Biodiversity, och har under året haft två möten med tema ekosystemtjänster. Stockholm har inte deltagit i Eurocities arbetsgrupp Water under året.

Förvaltningschefen deltog som stadens representant i ICLEIs världskongress i Seoul.

Förvaltningens aktiva medarbetare inom Eurocities har bjudits in till ett möte på stadsledningskontoret.

Aktiviteter:

- Bevaka EU-initiativ och påverka EU-regelverket inom nämndens verksamhetsområde. Utförd.
- Delta i Stadens internationella nätverk. Utförd.
- Lyfta och driva stadens och nämndens intressen i Eurocitiesnätverket. Utförd.
- Hålla presentationer på nationella och internationella konferenser. Utförd.
- Ta emot studiebesök. Utförd.
- Delta i ICLEI, Covenant of mayors, C40, Carbon Disclosure Projekt och Klimatkommunernas nätverksarbete. Utförd.
- Leverera underlag till nationella och internationella jämförande studier. Utförd.
- Öka kunskapen om effektiva åtgärder mot buller genom medverkan i internationella projekt och extern samverkan i övrigt. Utförd.

Genomföra europeiska projekt för att underlätta arbetet lokalt

Kemikaliecentrum har fått EU-medel för Interreg-Östersjö-projektet NonHazCity. Projektstart mars 2016 och slut februari 2019. Syftet är att lyfta kemikaliefrågor i kommuner i Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. Även Ryssland och Vitryssland ska involveras. Under 2015 har kemikaliecentrum deltagit i ett **"Europe for Citizens Programme 2014-2020"**-projekt tillsammans med Tartu kommun i Estland. I detta ingår att Kemikaliecentrum vid seminarier berättar om sitt arbete för att inspirera kommunrepresentanter och konsumentrådgivare i Estland, Lettland och Litauen i arbetet med att minska utsläppen och exponeringen för kemikalier med skadliga hälso- och miljöegenskaper. Seminarierna genomfördes i mars 2015 (Tartu) och 16 och 17 november 2015 (Stockholm).

Ett kontorsyttrande avgavs som svar på ECHAs konsultation om kriterier för hormonstörande ämnen. Förvaltningen svarade på remissen från Konkurrensverket om förslag på upphandlingskriterier för giftfri förskola, och framförde dessförinnan synpunkter på hur arbetet fungerat.

- Delta i minst en ny projektansökan för större demonstrationsprojekt.
- Genomföra och förvalta resultaten från EU-projekten Freight Evue, E-facts, Cleantruck, NeZeR och Clean Fleets samt tidigare utförda projekt.
- Genomföra EU-projektet GrowSmarter och tillsammans med andra städer, företag och akademi demonstrera smarta lösningar inom energieffektivisering, integrerad infrastruktur och hållbar mobilitet.
- Öka kunskapen om effektiva åtgärder mot buller genom medverkan i internationella projekt och extern samverkan i övrigt.
- Undersöka förutsättningarna att söka medel för att utveckla miljöbilsatsningarna och energieffektivisering ur Horisont 2020.
- Undersöka förutsättningar för att söka medel för att samarbeta med andra städer eller organisationer i syfte att minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen i staden.

Leda EU projektet GrowSmarter 2015-2019

Förvaltningen har fått ansvaret att koordinera EU projektet GrowSmarter, där Stockholm, Barcelona och Köln ska energieffektivisera befintliga byggnader, tillföra förnybar energi, genomföra åtgärder för hållbara transporter samt med hjälp av informations och kommunikationsteknologi underlätta en hållbar utveckling i respektive stads utvalda stadsdel och en hållbar livsstil.

Arbetet med att planera implementeringen i både Stockholm, Köln och Barcelona har pågått intensivt under 2015, och många av åtgärderna planeras vara genomförda eller påbörjade under 2016. Vissa förseningar har uppstått under år 2015 framförallt vad gäller renoveringar på grund av att samverkansprocesser tagit längre tid än uppskattat. Förseningar har också uppstått genom att EUs handläggning av justeringar i projektplanen tar längre tid än förväntat.

Under 2015 har mycket tid lagts på uppstarten av projektet. Det har tagits fram en utvärderingsplan gällande ekonomisk uppföljning och den tekniska utvärderingsplanen är i princip klar. En kommunikationsplan har tagits fram och information om projektet har spridits genom presentationer på internationella och nationella konferenser, webbsidor och genom ett nyhetsbrev. Projektets fem följestäder har tagit fram planer på vilka av de smarta lösningarna som är mest relevanta för dem och påbörjat arbetet med att kunna implementera dem i framtiden. Projektet har haft ett välbesökt kick-off möte i stadshuset med 130 deltagare samt haft två möten med generalförsamlingen, ett i Stockholm och ett i Köln. Denna församling är projektets högsta beslutande organ.

Koordinationen har påbörjat ett samarbete med två syskon-projekt för att ge EU feedback på hur deras verktyg och metoder kan förbättras för att underlätta för projektens genomförande.

Miljöförvaltningen ansvarar även för att projektleda arbetet med planering, implementering, utvärdering och spridning av de smarta lösningar som ingår i Stockholmssten. Under 2015 har miljöförvaltningen samlat alla deltagande industriella partners, stadens förvaltningar och bolag i samordningsgruppsmöten, för att se till att arbetet fortskrider enligt plan och inom de kostnadsramar som har angivits. Miljöförvaltningen har även genom lokala samarbetsavtal försäkrat sig om att varje deltagande partner är medveten om sitt åtagande i projektet och förbinder sig att utföra detta. Miljöförvaltningen har via Site Managern hållit kontinuerlig kontakt med alla deltagande partners för att se till att lösa eventuella problem och hinder utan att det påverkar omfånget, tidplanen eller kvaliteten för de planerade smarta lösningarna.

Miljöförvaltningen har tillsammans med Stockholmsstaden och Fastighetskontoret planerat för utställningsutrymmen där projektet kan visas i samband med studiebesök. För studiebesöken har ett förslag till program tagits fram. Det första internationella studiebesöket är planerat i April 2016. I kommunikationsarbetet har miljöförvaltningen producerat en broschyr, samlat information på webben, skrivit blogg och producerat en video om Stockholmssten.

Koordinationen ska:

- Samordna arbetet i de tre städerna och arrangera gemensamma möten. (Utförd).
- Tillsammans med delprojekt(WP)-ledarna och siteprojektledarna se till att åtgärder genomförs i enlighet med projektbeskrivningen och att de uppfyller projektmålen. (Utförd)

- Tillsammans med WP-ledarna och siteprojektledarna se till att projektmålen följs upp och resultaten sprids. (Utförd)
- Rapportera hur projektet fortskrider till EU. (Utförd)

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3 Stockholm har ren luft och rent vatten

 Uppfylls helt

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålet:

2.3.1 Bidra till att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus.:

Nämndens vattenarbete har utförts enligt plan där viktiga delar bland annat är att lokala åtgärdsprogram tas fram för vattenförekomster och skapandet av en ändamålsenlig organisation i staden för vattenarbetet.

Ett flertal indikatorer och aktiviteter finns under detta mål. Flera av aktiviteterna pågår fortfarande. Samtliga indikatorer når eller överträffar målvärdena med undantag för indikatorn beträffande kvävedioxid i luft där halterna har överträtt miljö kvalitetsnormen. Samtliga indikatorer utom den avseende användandet av dubbdäck är utom nämndens rådighet.

Områden som lyfts fram under kommunfullmäktiges budget under detta mål är arbetet för rent vatten och luft, dvs två områden där nämnden gör ens stor insats. Vad gäller luftkvaliteten tas kunskapsunderlag fram liksom att nämnden kan bidra till att åtgärder tas fram. Nämnden har en stor roll i stadens vattenarbete i samarbete med andra berörda förvaltningar och aktörer. I kommunfullmäktigemålet betonas också värdet av naturreservat och parker samt deras underhåll vilket är områden som nämnden aktivt arbetar för.

Nämnden har arbetat aktivt med samtliga direktiv som finns formulerade under detta mål även om arbetet delvis rapporteras under andra mål. Arbetet för god vattenstatus har följt den handlingsplan för god vattenstatus som togs av KF den 9 mars 2015. Fokus har legat på att ta fram lokala åtgärdsprogram och i att skapa en ändamålsenlig organisation inom staden. Luftkvaliteten följs kontinuerligt och resultat har kommit av dammbindning och städning. Mätningen av luftkvaliteten ger underlag för ytterligare åtgärder, till exempel dubbförbudet på delar av Kungsgatan och Fleminggatan som trädde i kraft 1 januari 2016. Arbetet med naturreservaten rapporteras under tillsynen ovan 2.1.1 Bättre miljö- och hälsa genom ökade effekter av tillsynen. Miljöförvaltningen har deltagit i arbetsgrupperna för samtliga aktuella bildningar av naturreservat.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel dubbdäck	100 %	0 %	0 %	tas fram av nämnden/styrelsen	2015

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	62,32 %	56,12 %	58 %	tas fram av nämnd/styrelse	2015
  Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	45	51	7	tas fram av nämnd	2015
Analys					
Antal dygn över 60 ug/m ³ var under 2015: 45 st vid Hornsgatan, 32 st vid Sveavägen och 12 st vid Norrlandsgatan. Miljökvalitetsnormen för dygn får överskridas 7 gånger per år. År 2015 har inletts med en mild och relativt blåsig vinter. Den milda vintern medför lägre utsläpp från t ex vägtrafiken och höga vindhastigheter har underlättat utvädring och spridning av vägtrafikens avgaser. Halterna kvävedioxid år 2015 är i nivå med halterna under år 2014. Miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärdet under år 2015 överträdd.					
  Antal dygn över normvärdet för PM 10 i luft	8 Dygn	12 Dygn	35	tas fram av nämnd	2015
Analys					
År 2015 inleddes med en relativt mild och snöfattig vinter med torra vägbanor. Detta har skapat goda förutsättningar för Trafikkontoret att vidta åtgärder i form av dammbindning och städning. Dammbindning sänker dygnsmedelhalten med ca 20 – 40 %. Tack vare Trafikkontorets effektiva dammbindning på 35 innerstadsgator klaras miljökvalitetsnormen för PM10 år 2015 i Stockholms innerstad. Vad gäller Norrlandsgatan så har halterna av PM10 delvis påverkats pågående byggverksamhet. Även längs Essingeleden klarades miljökvalitetsnormen för PM10 år 2015. Trafikverket har intensifierat dammbindningen och under 2015 skedde 19 överskridanden.					
  Total fosforhalt i sjöar	88,89 %	88,89 %	83 %	83 %	2015
Indikatorn visar andelen sjöar där totalfosforhalten har minskat sedan 1990-talet. I beräkningen jämförs senaste treårsmedelvärdet med medelvärden under perioden 1990-1999 för respektive sjö. 18 vattenområden ingår. Provtagning utförs i augusti av Stockholm Vatten. Trenden är positiv. I del flesta av stadens sjöar har fosforhalten minskat under senare år, även om majoriteten fortfarande har höga halter. 2015 hade 16 av 18 sjöar lägre eller oförändrade fosforhalter jämfört med medelvärden för respektive sjö under 1990-talet					

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  En kartläggning av miljögifter/förorenad mark ska påbörjas på Bromma flygplats. Enligt avtalet mellan Stockholms stad och Luftfartsverket 2007 ansvarar Swedavia för detta. Miljöförvaltningen ska medverka till denna kartläggning.	2015-01-01	2015-12-31	
  Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en strategi för ekosystemtjänster och grönytekomensation.	2015-01-01	2015-12-31	

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska initiera ett tillsynsprojekt av båtclubbar för att bristerna hos båtclubbarna ska åtgärdas	2015-01-01	2015-12-31	
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda förutsättningarna för att göra Norra och Södra Djurgården samt Lillsjön till naturreservat.	2015-01-01	2015-12-31	
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ska tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden verka för att det inrättas ett naturreservat i Rågsveds friområde.	2015-01-01	2015-12-31	

Nämndmål:

2.3.1 Bidra till att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus.

 Uppfylls helt

Analys

Samordna och planera arbetet med framtagande av lokala åtgärdsprogram för de vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormerna.

Handlingsplanen för god vattenstatus samt stadens nya dagvattenstrategi antogs av KF den 9 mars 2015.

Fokus i arbetet enligt Handlingsplanen har dels legat i framtagande av lokala åtgärdsprogram samt i skapandet av en god och ändamålsenlig organisation inom staden. För att möta kraven i Handlingsplanen kommer miljöförvaltningen att under 2016 anställa två projektledare som ska fokusera på framtagandet av lokala åtgärdsprogram.

Arbetet med lokala åtgärdsprogram har påbörjats i de vattenförekomster som har prioriterats för 2015. Detta gäller främst Ballstaån och Brunnsviken där arbetet har kommit längst. Arbetet med åtgärdsprogram har också påbörjats för Långsjön, Råcksta träsk, Kyrksjön och Judarn. Under 2016 ska arbetet med Ballstaån, Brunnsviken, Kyrksjön, Råcksta träsk, Judarn, Magelungen och Långsjön fortsätta. Åtgärdsprogrammen för Mälarbassängerna, Drevviken, Trekanten, samt eventuellt också för kustvattenförekomsterna, ska påbörjas under 2016.

Aktiviteter:

- Genomföra handlingsplanen för vatten och särskilt fokusera på framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster samt bidra till att genomföra en organisationsförändring för att effektivisera arbetet med åtgärder för bättre vatten. (Utförd).
- Utifrån senaste kunskapsläge prioritera vattenförekomster för åtgärdsarbete. (Utförd).
- Undersöka möjligheten för staden att använda Åtgärder i VISS som planerings- och prioriteringsverktyg för åtgärdsarbetet. (Utförd).

Redovisa förslag till lokalt åtgärdsprogram för Bällstaån och stödja framtagandet av åtgärder

Åtgärdsprogrammet för Bällstaån är ett pilotprojekt, en första version, som i huvudsak omfattar behov av flödesutjämning och rening av dagvatten inom Stockholms stads del av avrinningsområdet, är klar i december 2015. Spårning och åtgärdande av felkopplingar i ledningsnätet pågår och ska redovisas under första halvåret 2016. Höga halter av PFOS har konstaterats vid provtagningar i åns mynning. Källspårning inklusive provtagning av grundvatten och dagvatten vid utvalda platser pågår. Resultat av undersökningen redovisas under första halvåret 2016. En utredning över möjligheterna att genomföra biotopvårdande åtgärder i ån pågår och ska redovisas i februari 2016. En förstudie om förutsättningar (administrativa och ekonomiska) för att anlägga en gemensamhetsanläggning för flera företag inom Lunda industriområde, har genomförts. Förstudien fungerar som underlag för eventuell fortsatt projektering av en reningsanläggning för dagvatten. För 2016 planeras dessutom en utökad provtagning i 25 provtagningspunkter i Bällstaån och dess tillflöden. Under 2016 ska åtgärdsprogrammet kompletteras med kostnadssatta åtgärder även från övrig berörda kommuner.

Det planerade seminariet för Bällstaån och Edsviken, i samarbete med Edsvikens Vattensamverkan, om vattnets värde och hur god vattenstatus uppnås genomförs i mars 2016.

Det kommunövergripande samarbetet kring Bällstaån har kommit överens om att inkludera Bällstaviken och Ulvsundasjön i det fortsatta samarbetet men inget beslut om formalisering har ännu tagits.

Aktiviteter:

- Komplettera framtaget åtgärdsprogram med ytterligare förslag till åtgärder för att förbättra Bällstaåns vattenkvalitet samt ta fram en samlad kostnads/nyttoanalys för åtgärderna. (Utförd).
- Utarbeta en kommunikationsplan för förslag till lokalt åtgärdsprogram samt genomföra workshop/seminarium. (Utförd).
- Genomföra övervakning enligt miljöövervakningsprogrammet för Bällstaån samt revidera programmet för perioden 2016-2021. (Utförd).
- Utredda förutsättningar för gemensam dagvattenanläggning i Lunda industriområde. (Utförd).
- Stärka/formalisera organisationen inom Bällstaåns samarbete för att effektivisera arbetet med åtgärder. (Utförd).
- Intensifiering av tillsyn i samarbete med miljöanalys i syfte att kartlägga verksamheter som riskerar att påverka åns kvalitet. (Utförd).

Samordna, följa upp och kommunicera stadens vattenarbete enligt Handlingsplan för god vattenstatus

Samverkan sker kontinuerligt genom Samverkansgrupp och Styrgrupp för god vattenstatus, i samarbete med SVAB och med Länsstyrelsen och andra externa parter. Miljöförvaltningen har deltagit på flera konferenser under 2015 och presenterat sitt arbete med den handlingsplan som antogs av kommunfullmäktige den 9 mars. Samverkan mellan förvaltningarna och Stockholm vatten har utvecklats och intensifierats genom förändringar och formalisering av

styrgruppen för god vattenstatus samt samordningsgruppen för god vattenstatus.

Inom arbetet med stadens nya dagvattenstrategi har konkreta vägledningar tagits fram som stöd för hur hållbar dagvattenhantering ska tillämpas i stadsbyggands- och exploateringsprocessen. Vägledningar för parkeringsytor och kvartersmark är i princip klara och kommer att presenteras under början av 2016. Dessutom har en checklista för vad som ska ingå i de dagvattenutredningar som tas fram i områdes- och detaljplaner tagits fram. För att kunna kommunicera vägledningarna och checklistan effektivt pågår uppbyggnad av en webb-sida om dagvatten.

Aktiviteter:

- Samordna och informera om arbetet med Stockholms nya handlingsplan för god vattenstatus. (Utförd).
- Bidra till implementering av stadens dagvattenstrategi genom framtagande av vägledningsdokument för den praktiska tillämpningen av strategin. (Utförd).
- Framtagande av årsrapport för 2011-2014. (Utförd).

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4 Det är enkelt att välja en miljövänlig livsstil

 Uppfylls helt

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålen:

- *2.4.1 Aktivt bidra till att stadens mål om giftfria varor och byggnader ska uppnås.:* Nämnden har utfört de planerade insatserna inom kemikaliearbetet vilket bland annat innebär en lansering av Kemikalieplanen, forskningskontakter, stöd till stadens verksamheter beträffande kemikalier i varor samt stöd i arbetet mot kemikalier på förskolor.
- *2.4.2 Snabb och effektiv service.* Här grundar sig bedömningen på nämndens så kallade punktlighetsmål och NöjdKundIndex som visat på mycket goda värden och en ökande trend.

I kommunfullmäktiges mål nämns att staden ska intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter i skola och förskola. Detta matchas väl av nämndens kemikaliearbete. Vidare nämns åtgärder mot dålig inomhusluft och buller i förskola och skola ska snabbas på. Här handlar det om tillsynsinsatser på hälsoskyddsområdet där inomhusmiljön i förskola och skola är ett viktigt område. I kommunfullmäktigemålet nämns också att återvinningscentralerna ska skötas bättre. Under tillsynsavsnittet tas också återvinningsstationerna upp där förvaltningens roll är att genom tillsyn säkerställa en tillfredsställande renhållning i och omkring stationerna. Sammanlagt utfördes de 560 planerade inspektionerna på återvinningsstationer.

Den aktivitet som tas upp under kommunfullmäktigemålet avser barns exponering för farliga kemikalier och täcks inom nämndens kemikaliearbete.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna ta fram kriterier för att undvika barns exponering för skadliga kemikalier på stadens förskolor inom ramen för kemikalieplanen	2015-01-01	2015-12-31	

Nämndmål:

2.4.1 Aktivt bidra till att stadens mål om giffria varor och byggnader ska uppnås.

 Uppfylls helt

Analys

Lansera kemikalieplanen och stödja dess implementering

Under året har en kommunikatör anställts. Kemikaliecentrums kärnverksamhet består nu av en samordnare, två specialister och en kommunikatör. Därtill kommer fyra personer som i varierande utsträckning deltar i arbetet inom Kemikaliecentrum.

Kemikalieplanen och Kemikaliecentrum har presenterats vid möten med förvaltningar och bolag inom staden samt för representanter för andra kommuner.

Ett forskarmöte planeras till våren 2016 för att etablera kontakt med ledande forskare i ett vetenskapligt råd.

Aktivitet:

- Lansera och informera om Kemikalieplanen och Kemikaliecentrum. (Utförd).
- Etablera kontakt med ledande forskare i ett vetenskapligt råd. (Utförd).

Ge stadens verksamheter stöd och kompetensutveckling inom området kemikalier i varor och produkter

Kemikaliecentrum har under 2015 bistått med expertstöd internt och externt, genom följande aktiviteter:

Kemikaliecentrum svarar löpande på kemikalierelaterade frågor inkomna via både telefon och e-post från stadens förvaltningar och bolag.

Kemikaliecentrum hjälper löpande till att prioritera och ställa relevanta kemikaliekrav vid upphandlingar. Kompetensutveckling av upphandlare och annan berörd personal har genomförts inom SLKs upphandlarnätverk under hösten. Flera insatser för uppföljning av ställda kemikaliekrav har gjorts, främst avseende produkter för förskolan. Befintliga avtal och sortiment för förskoleprodukter har gått igenom för att identifiera mest kemikaliesmarta alternativ. Resultaten finns på www.stockholm.se/kemikaliesmartforskola

Kemikaliecentrum arbetar kontinuerligt att ge stöd och kompetens angående kemikaliekrav i stadsbyggnadsprocessen genom

- Stadsutvecklingscertifiering genom samarbete med SGBC och deras certifieringsprocess för hållbar stadsutveckling - Citylab.

- Ta fram vägledning till bygglovshandläggare och information till planhandläggare angående material och ämnen som ska undvikas enligt kemikalieplanen.
- Arbete med materialval i Norra Djurgårdsstaden (NDS).
- Stöd och information till stadens förvaltningar och bolag angående användning av byggmaterialsbedömningssystem i hela byggprocessen.

Kemikaliecentrum arbetar med att göra en lista med godkända material för lekplatsutrustning som ska användas av aktörer i staden som bygger lekplatser.

Kemikaliecentrum arbetar med att sprida kunskap och implementera kemikalieplanen till interna och externa aktörer genom medverkan.

Kommunfullmäktige väntas ta beslut om central upphandling av system för kemikaliehantering i januari 2016. Annonsering kommer att ske när detta beslut är fattat. Miljöförvaltningen kommer att stå för kostnaden för inköp och drift av systemet. En utförlig förstudie har genomförts som har inkluderat en marknadsanalys, demonstrationer av tillgängliga system samt kontakt med förvaltningar och bolag i en referensgrupp. En kravspecifikation har färdigställts.

Aktiviteter:

- Ge stöd och kompetensutveckling inom området kemikalier i varor och produkter. (Utförd).
- Stödja serviceförvaltningen i att teckna ramavtal om system för kemikaliereregister. (Utförd).

Stödja stadsdelarnas och SISABs arbete med kemikalier på förskolor

Ett nätverk av representanter för stadsdelarna m fl har bildats och träffats flera gånger under året. Kemikaliecentrum har tagit fram en Vägledning för kemikaliesmart förskola med 22 åtgärder för förskolorna/stadsdelarna att arbeta med. Råden förmedlas även genom utbildningar för olika grupper och som en webbutbildning för förskolepersonal. Webbutbildningen bygger på samma innehåll som den tryckta Vägledning för kemikaliesmart förskola och presenteras på ett sätt som är tänkt att stimulera diskussion i personalgruppen. Utbildningen beräknas vara klar för lansering i februari 2016.

Halvdagsutbildningar för förskolechefer och miljöombud på förskolor har under året hållits i sex stadsdelar (Spånga-Tensta, Östermalm, Södermalm, Hässelby-Vällingby, Bromma och Enskede-Årsta-Vantör). Genom att ytterligare en stadsdel besöktes under 2014 (Rinkeby-Kista) har därmed hälften av alla stadsdelar hållit utbildningen. Ett utbildningstillfälle har även hållits i samarbete med SEFIF (samarbetsorganisation för fristående förskolor) och ytterligare två tillfällen för fristående förskolor planeras till början på 2016. Utbildningen syftar till att ge förskolorna stöd i arbetet att rensa ut farliga ämnen i förskolemiljön och knyter nära an till den tryckta vägledningen för kemikaliesmart förskola. Vägledningen och utbildningarna har ökat medvetenheten i verksamheterna vilket märks i fler frågor om olika material som förekommer i förskolan och om råd inför nyanskaffning. En lista på bra val i det upphandlade sortimentet inom några produktgrupper har publicerats på www.stockholm.se/kemikaliesmartforskola.

Kemikaliecentrum har medverkat i Konkurrensverkets arbete med att utveckla nya upphandlingskriterier för giftfri förskola.

I samverkan med SISAB genomförs satsningar på att utvärdera och inventera prioriterade material i byggvaror som PVC och gummigranulat. Kemikaliecentrum arbetar även med ett pilotprojekt för renovering/ombyggnation och nybyggnation av kemikaliesmart förskola tillsammans med SISAB och Hägersten-Liljeholmens sdf.

I samarbete med Karolinska institutet tas dammprover på 100 förskolor för analys av hälsoskadliga ämnen.

En person har projektanställts på deltid för att hålla ihop detta arbete och samordna det med tillsynen på förskolor.

Aktiviteter:

- Ta fram en mall för lokala handlingsplaner för stadsdelarna. (Utförd).
- Hålla utbildningar för stadsdelarnas personal. (Utförd).
- Utveckla en webb-utbildning för förskolepersonal. (Utförd).
- Stödja SISABs arbete för en giftfri skolmiljö. (Utförd).
- Medverka i Konkurrensverkets framtagande av kriterier för Giftfri förskola. (Utförd).
- Påbörja hälsorelaterad miljöövervakning inriktad på barns exponering. (Utförd).

Stödja tillsynen på förskolor med avseende på kemikalier

Ett samarbete med Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet har inletts. I ett projekt som finansieras från Naturvårdsverket provtog de under våren damm från 30 förskolor i Stockholm och urin från barn på dessa. Miljöförvaltningens inspektörer har under hösten provtagit damm från ytterligare 70 förskolor. Dammet och urinen analyseras med avseende på innehåll av hälsofarliga kemiska ämnen, t ex ftalater och bromerade flamskyddsmedel. Analys av proverna pågår.

En checklista för inspektion av kemikalier i förskolor har tagits fram. Checklistan användes vid inspektioner på 70 förskolor i samband med att damm insamlades för analys. Listan kommer att utvärderas och relevanta delar förs in i den ordinarie tillsynen på förskolor.

Aktiviteter:

- Utveckla metod och checklista för kontroll av förekomst av farliga ämnen i varor och material. (Utförd).
- Påbörja hälsorelaterad miljögiftsövervakning inriktad på barns exponering tillsammans med Karolinska Institutet. (Utförd).

Kommunicera om kemikalier med medborgare och verksamhetsutövare

Flera kemikaliekommunikationsinsatser har genomförts under året. Forum för kemikaliesmart handel och Forum för kemikaliesmart byggande har anordnat flertalet seminarier. Film har tagits fram och kemikalietemaveckor har genomförts i Kista galleria och Kista bibliotek. Aktivitet på facebook-sidan "Giftfritt stockholm" har ökat. Hemsidor har utvecklats och informationsmaterial har tagits fram till handel och konsumenter angående kandidatförteckningen.

Aktiviteter:

- Ta fram en årlig plan för kommunikationsaktiviteter. (Utförd).
- Utveckla Stockholms kemikalieforum. (Utförd).
- Ta fram en utställning om kemikalier i vardagen i samarbete med Stockholm Vatten och stadsdelsförvaltningar. (Utförd).

Nämndmål:

2.4.2 Snabb och effektiv service

● Uppfylls helt

Nämnden har en hög prioritering av servicen vilket framgår på en rad olika områden. Förvaltningen uppnår samtliga så kallade punktlighetsmålen nedan. Dessa avser ärenden där allmänheten har kontakt med miljöförvaltningen. Den goda servicen framgår också av resultaten på Nöjd Kund Index-undersökningen som har fortsatt att förbättras under 2015. Nöjd Kund Index-undersökningen har staden genomfört sedan 2005 för att undersöka hur företagarna uppfattar servicen i myndighetsutövningen. Indikatorerna nedan visar nämndens att punktlighetsmål har en god uppfyllelse.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
● Handläggning av värmepumpansökningar ska påbörjas senast efter 5 arbetsdagar.	97 %	100 %	95 %		VB 2015
● Påbörja utredning om misstänkta matförgiftningar inom ett dygn	88 %	96,8 %	80 %		VB 2015
● Respons på klagomål lämnas och kontakt med utpekad störningskälla tas inom två veckor.	98 %	96 %	95 %		VB 2015

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en hög prioritering av effektivitet och översyn av kostnader och intäkter för att få mycket verksamhet ut av sina resurser. Lösningar söks därför som bidrar till ökad kostnadseffektivitet. Särskilt aktuellt är detta inom tillsynsverksamheten där flera effektiviseringar har givit goda resultat under året, till exempel inom olägenhetshanteringen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Företag väljer att etablera sig i Stockholm

 Uppfylls helt

Analys

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålet:

3.2.1 Förvaltningen ger en god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden: Också här grundar sig bedömningen av måluppfyllelsen framförallt på punktlighetsmål som i detta fall riktar sig till företag som omfattas av tillsyn. Dessutom omfattas NKI-undersökningens resultat om professionalism hos inspektörerna. NKI-värdet uppgick här till 87 för perioden januari – maj 2015. Förvaltningens generella NKI-värde uppgick till 80 vilket är en förbättring mot 2014 då värdet var 74 för perioden januari – augusti. Här kan också nämnas uppföljningen av punktlighetsmålen nedan som alla visar god måluppfyllelse.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra till ett bra företagsklimat genom att fungera bra som myndighet. En väl fungerande tillsyn med tydliga regler som gäller lika för alla, kompetens och en bra serviceinställning underlättar för företagen. De allt mer utvecklade e-tjänsterna som bidrar till fungerande och effektiva kontakter med företagen och även samarbetsprojekt med företagen t.ex. för utveckling av teknik inom energiområdet. Det måste även framhållas att en bra miljö med tillvaratagna naturvärden och hälsosamma levnadsförhållanden ger en positiv bild av staden.

Nämndmål:

3.2.1 Förvaltningen ger en god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden

 Uppfylls helt

Nämnden har en hög prioritering av servicen mot företagen i staden vilket stigande NKI-värden visar. Punktlighetsmålen nedan avser service till företag och har bra måluppfyllelse hittills under året och ligger kvar på den höga nivån enligt VB 2014.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Behandla anmälningar enligt miljöbalken inom sex veckor	94,8 %	95,6 %	90 %		VB 2015
 Företagen uppfattar inspektörerna som professionella	86	79	70		VB 2015
Analys NKI för kompetens januari - maj var 86.					

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Miljörapporter besvaras senast 30 juni.	100 %	95,1 %	95 %		VB 2015
 Påbörja prövning av inkomna ansökningar inom livsmedelskontroll om registreringar eller godkännande inom 14 arbetsdagar.	98,0 %	98,9 %	90 %		VB 2015

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

 Uppfylls delvis

Analys

Här grundar sig bedömningen av måluppfyllelsen på nedanstående indikatorer och aktiviteter.

Förvaltningen har under året både lyckats öka antalet sommarjobbplatser och praktikplatser. Hanteringen av sommarjobbarna var dock betydligt mer krävande än föregående år. Eftersom förvaltningen är högt specialiserad krävs i princip att de ungdomar som tas emot läser en utbildning med naturvetenskaplig inriktning för att det ska gå att ordna med meningsfulla arbetsuppgifter och för att inte arbetsbelastningen för handledarna ska bli för svår att motivera.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	2 st	0 st	4 st	500 st	VB 2015
  Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	18 st	10 st	10 st	6 700 st	2015

Förvaltningen har tagit emot 18 sommarjobbare som bland annat har arbetat med Klimatvågen och med administrativa sysslor.

Praktiktillfällen har varit svårare att möjliggöra även om det skett en tydlig förbättring från föregående år. Förvaltningen är högt specialiserad vilket gör det svårt att hitta praktikjobb. En annan utmaning är att lösgöra handledningstid.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Arbetsmarknadsnämnden ska ansvara för att i samverkan med stadens nämnder och bolag genomföra ett utvecklingsarbete med syfte att stadens praktikplatser ska anpassas till de behov som finns hos jobbtorgens aspiranter. Stadens nämnder och bolag ska medverka i denna samverkan och i arbetet med att bereda aspiranterna praktiktillfällen	2015-01-01	2015-12-31	
  Nämnderna ska möjliggöra yrkesintroduktionsanställningar och lärlingsanställningar inom sina verksamheter	2015-01-01	2015-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Uppfylls helt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden redovisar ett överskott om 7,5 mnkr före upplösning av avsättningarna för risk inom projekten om 7,2 mnkr, och ett överskott om 14,7 mnkr efter upplösning av avsättningen för risk inom projekt GrowSmarter, Hållbara Järva och Elbilsupphandlingen. Observeras bör att av överskottet om 7,5 mnkr innan upplösningen, inkluderar 3,5 mnkr som inte hunnit förbrukas för vattenprogrammet under 2015. Man kan därför säga att överskottet i den ordinarie verksamheten uppgår till 4,0 mnkr.

Nettoutfallet före upplösning av avsättningen uppgår till 95,4 mnkr jämfört med budget på 102,9 mnkr, dvs. 88,2 mnkr efter upplösningen om 7,2 mnkr.

Efter kommunfullmäktiges beslut om budget 2015 fick nämnden en budget om 93,0 mnkr och därefter budgetjusteringar i två omgångar. Nedanstående tabell visar utveckling av nämndens budget för 2015.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2015	186,1	-93,1	93,0
Justering tillsyntsintäkter		5,4	
Budgetjustering naturreservat	0,5		
Omslutningsförändringar	16,8	-16,8	
Budget avstämningsärendet	203,4	-104,5	98,9
Budgetjustering vattenprogrammet T1	4,0		
Omslutningsförändringar	4,8	-4,8	
Budget efter T1	212,2	-109,3	102,9
Omslutningsförändringar T2	2,9	-2,9	
Budget efter T2	215,1	-112,2	102,9

I avstämningsärendet utökades budgeten med 0,5 mnkr för skyddsåtgärder för groddjur i Kyrksjölötens och Judarskogens naturreservat, undersökning av kryptogamfloran i flera reservat samt för att samordna kommunikering av rekreativvärden i stadens befintliga och

tillkommande naturreservat.

Budgetjusteringen för Vattenprogrammet, som förvaltningen fick i juni i samband med Ks beslut om tertialrapport 1, hann endast utnyttjas till en mindre del under 2015 och förvaltningen ansöker om ombudgetering av 3,5 mnkr till år 2016. Det är viktigt att dessa medel inte förväxlas med de ytterligare 11,3 mnkr som nämnden har ansökt om i VP 2016. Detta eftersom de 3,5 mnkr avser andra insatser än de som ska finansieras med de ansökta 11,3 mnkr.

Det totala överskottet om 14,7 mnkr beror framförallt på:

- upplösning av avsättningar för risk inom EU-projekt (7,2 mnkr)
- ej förbrukade medel för insatser inom vattenprogrammet som förvaltningen fick budgetjustering för i tertialrapport 1 (3,5 mnkr)
- högre tillsynsintäkter, särskilt timdebitering av tillsyn av fastigheter och olägenheter (2,2 mnkr) och flera extraordinära livsmedelskontroller (0,8 mnkr). Under året har avdelning Hälsoskydd haft extra personal och övertidsarbete för att arbeta bort gamla olägenhetsärenden. Det har givit en engångseffekt i form av ökad timdebitering som inte väntas kvarstå under 2016. Livsmedelskontrollen har prioriterat extraordinära kontroller och därför inte hunnit utföra alla planerade kontroller för 2015. Enligt redovisningsreglerna periodiserades intäkter för ej utförda timmar om 0,7 mnkr till 2016.
- lägre kostnader, speciellt personalkostnader till följd av föräldraledigheter, personalavgångar, sjukskrivningar samt utlåning av avdelningschef till SLK.

Inom flera projekt har aktiviteter flyttats fram till år 2016 vilket medför att kostnaderna under 2015 blivit lägre än budgeterat. Det innebär att intäkterna från EU för dessa projekt också har blivit lägre.

Mer detaljerad beskrivning av förvaltningens ekonomi finns nedan under avsnittet Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal tävlande i kvalitetsutmärkelsen	0 st	0 st	0 st	tas fram av nämnden	2015
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	85,7 %	95,3 %	100 %	100 %	VB 2015
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	85,7 %	95,3 %	100 %	100 %	VB 2015
  Nämndens prognossäkerhet T2	--12,0 %	-3 %	+/-1 %	+/- 1 %	2015

Nämndmål:

3.5.1 Bibehålla en hög intäktsfinansieringsgrad

● Uppfylls helt

Nämnden redovisar en allmänt ökad självfinansieringsgrad för 2015, som innebär att denna ökar från 78 % år 2014 till 79 % år 2015. Inom miljöbalkstillsynen beror ökningen framförallt på högre intäkter för riktad tillsyn av fastighetsägare samt ansökningar/anmälningar för värmepumpar och förskolor/skolor. Inom livsmedelskontrollen beror ökningen på låga personalkostnader och en mer stringent fakturering vid brister pga. extra tillsynskontroller. En mer utförlig redogörelse för intäktsfinansieringen framgår nedan.

Nämndmål:

3.5.2 Effektivisera och höja kvaliteten på förvaltningens interna processer

● Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen arbetar systematisk med att effektivisera förvaltningens interna processer. Både renodlat administrativa processer och processer kopplade till tillsynen ses över och genomarbetas för att generellt sett höja kvaliteten. Där det är möjligt och önskvärt digitaliseras hanteringen, och miljöförvaltningen arbetar också aktivt med utveckling av e-tjänster för att underlätta både för medborgare och för verksamhetsutövare samt för att förenkla de interna processerna. Under 2015 har digital distribution av nämndhandlingar till miljö- och hälsoskyddsnämnden införts.

En vidareutvecklad e-tjänst är Livsmedelskollen som gör det möjligt att ta del av inspektionsresultat, lämna klagomål på livsmedelsverksamhet och anmäla misstänkta matförgiftningar. Förvaltningen har också utvecklat en e-tjänst för rapportering av köldmedia samt tagit initiativ till en förstudie som syftar till att ta fram ett nationellt register för köldmedieaggregat vilket skulle kunna innebära en betydande effektivisering av handläggningen av köldmedieärenden.

Miljöförvaltningen ska enligt plan gå över till en ny version av förvaltningens ärendehanteringssystem Ecos i årsskiftet 2016/2017, och för att övergången ska fungera väl behövs ett stort förberedelsearbete genomföras som involverar stora delar av förvaltningen. Under året har ett omfattande arbete med registervård genomförts. Ett flertal processgenomgångar inom tillsynen har också genomförts av verksamhetsstöd i nära samarbete med tillsynsavdelningarna, och i samarbete med stadsarkivet levereras ärenden för e-arkivering. Även teknik och integrationer har kartlagts med stöd av externa konsulter. Mot slutet av året har också extra insatser gjorts, dels vad gäller maskinell registervård och dels för att åtgärda återläsningen av betalningsstatus på tillsynsfakturor mellan ekonomisystemet Agresso och Ecos. Liksom tidigare år har ett omfattande utbildningsprogram genomförts för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen som är inblandade i de administrativa processerna. Bland annat har det under året anordnats ett stort antal kurser i Ecos, utbildningar i ekonomiadministration, information om registrering och arkivering, utbildningar inom personalfrågor samt kurser i klarspråk för handläggare och chefer.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Förvaltningens långsiktiga personalstrategiska arbete har målet att skapa en attraktiv arbetsplats med kompetenta och högpresterande medarbetare. Det systematiska jämställdhetsarbetet är en del av det personalstrategiska arbetet. Förvaltningens personalarbete omfattar också arbete mot diskriminering och genom samarbetet med funktionshinderrådet finns ett systematiskt arbete för ökad delaktighet vilket bland annat omfattar ökad tillgänglighet. Genom uppdragen i kommunfullmäktiges budget uppmärksammas även frågor om jämställdhet i förvaltningens utåtriktade verksamhet såsom tillsyn, miljöövervakning med flera områden.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är fritt från diskriminering

 Uppfylls helt

Analys

Ett löpande arbete med bemötande har pågått under året. Bland annat sker utbildning inom bemötande inom ramen för MSL, Miljösamverkan Stockholms län. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med jämställdhet och mångfald för att motverka diskriminering och kränkande särbehandling. Under året har en ny treårig jämställdhets- och mångfaldsplan arbetats fram.

Förvaltningen har i samband med det strategiska ärendet påbörjat en diskussion om effekterna av förvaltningens beslut och resursfördelning utifrån kön.

En fördjupad lönekartläggning där bland annat lön och kön särskilt uppmärksammas har genomförts. Förvaltningens chefsgruppsöverläggningar under våren 2015 ägnades helt åt en analys av huruvida det finns orättvisa lönesättningar på miljöförvaltningen.

Förvaltningen deltar i Nyckeltalsinstitutets JÄMIX utvärdering och har förbättrat resultatet från föregående år från 106 poäng till 131 poäng, och är nu rankad på plats 42 av de 200 organisationer som medverkar. Samtliga anställda har under året bjudits in till en mycket uppskattad föreläsning om genus och mångfald.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte att synliggöra effekten av nämndens beslut och resursfördelning utifrån kön	2015-01-01	2015-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen genomför kontinuerligt åtgärder för att förbättra attraktiviteten som arbetsgivare och för att erbjuda anställda spännande och utmanande arbeten.

Förvaltningen medverkar i Nyckeltalsinstitutets rakning och jämförs med mer än tvåhundra andra organisationer med avseende på attraktivitet som arbetsgivare. Förvaltningen har fått en något förbättrad poäng på 136 jämfört med en median på 116 för kommuner och 115 för samtliga 230 deltagande organisationer.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex	81	80	82	82	2015
Analys Medarbetarenkäten visade värdet 81 på denna indikator.					
  Andel medarbetare med ofrivillig deltid som erbjuds heltid	100 %	100 %	100 %	100 %	2015
  Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	88 %		100 %	100 %	2015
Analys I Medarbetarenkäten svarade 88% nej på denna fråga. 5% vet ej och 7% ja. Det framgår inte om det som upplevt detta råkat ut för det på arbetsplatsen eller i tjänsteutövandet. Resultatet är en försämring från föregående år då 92% svarade nej. Under året har förvaltningen policy med nolltolerans mot diskriminering tydliggjorts genom bland annat utbildningar och arbetet med den nya Jämställdhet och mångfaldsplanen. Detta kan ha lett till att fler säger ifrån vid misskötsamhet. Två fall av kränkande behandling har rapporterats in.					
  Ledarskapsindex	83		82	78	2015
  Motivationsindex	78		82	82	2015
  Sjukfrånvaro	2,8 %	2,5 %	2,4 %	4,4 %	VB 2015
Analys Sjukfrånvaron har stigit på miljöförvaltningen liksom inom resten av Stockholms stad och i Sverige. På förvaltningen är det långtidssjukskrivningen som stigit och ett fåtal fall påverkar statistiken ganska påtagligt.					
  Sjukfrånvaro dag 1-14	1,2 %		1 %	tas fram av nämnden	VB 2015
  Styrningsindex	81		82	82	2015

Nämndmål:

4.2.1 Miljöförvaltningen ska erbjuda meningsfulla arbetsuppgifter, en hälsosam arbetsmiljö, ett tydligt och inspirerande ledarskap och möjlighet till delaktighet och utveckling

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen strävar efter en produktiv, utvecklande och trivsamt arbetsmiljö, där kontinuerlig kompetensutveckling är en central del. Satsningar på utökad kompetensutveckling har genomförts i särskilda projekt samt genom medveten kompetensöverföring mellan anställda. Det interna kursutbudet anordnat inom förvaltningen omfattade 33 olika kurser under 2015. Till det kommer sedan alla externa kurser som erbjuds

samt kurser anordnade på respektive avdelning. Chefsstöd, coaching och utbildningar erbjuds till chefer och ledare. Arbetsmiljöarbetet ges tillbörlig uppmärksamhet och ett seriöst arbete pågår för att följa upp framtagna handlingsplaner efter den årliga medarbetarenkäten. Friskvårdsarbetet är starkt; Klamparhallens aktiviteter är uppskattade och förvaltningen sponsrade även aktiviteter för personalföreningen MIFF och olika löplopp.

Sjukfrånvaron har ökat något men är betydligt lägre än för övriga förvaltningar inom staden.

Under året har förvaltningen strävat efter att andelen tidsbegränsat anställda ska minska till förmån för en större andel tillsvidareanställda. Detta har genomförts genom att flera avdelningar skapat ett större överhäng av tillsvidareanställda så att föräldraledigheter, tjänstledigheter och längre sjukfrånvaro i större utsträckning kan täckas upp genom att flytta tillsvidareanställd personal istället för att ta in ytterligare tidsbegränsat anställda.

Deltid till heltid

Miljöförvaltningen har endast ett fåtal personer som arbetar deltid, dessa har fått frågan om de önskar övergå till heltid men ingen har uttryckt önskan om att öka sin sysselsättningsgrad.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

 Uppfylls helt

Förvaltningen tar i sin interna miljöhandlingsplan upp kravet på att de varor och tjänster som köps in, är miljöanpassade eller uppfyller kravet för oberoende märkning där sådana finns för att minska spridningen av farliga ämnen. Uppföljningen av indikatorn nedan omfattar upphandlingar som uppfattas som relevanta och här har miljökrav ställts i anbudsinfordran.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2014	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 %	100 %	100 %	tas fram av nämnd/styrelse	2015

Uppföljning av ekonomi

Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Miljö- och hälsoskyddsnämnden redovisar ett nettoutfall efter upplösning av avsättningar för risk inom projekt om 88,2 mnkr, som jämfört med budget ger ett överskott om 14,7 mnkr. Överskottet beror främst på upplösning av avsättningar för risk inom projekten (7,2), ej förbrukade medel för insatser inom vattenprogrammet (3,5) och högre tillsynsintäkter som inte medförde lika stor ökning av kostnader. Enligt försiktighetsprincipen och god redovisningssed har förvaltningen år 2014 avsatt 4 mnkr för risk inom projekt GrowSmarter

som är ett flerårigt projekt med omslutning på 25 miljoner euro för projektet som helhet, varav 8 miljoner euro tillfaller Stockholm. Enligt SLK:s instruktionen har förvaltningen upplöst avsättningen för projekt GrowSmarter samt avsättningen från 2013 om 3,2 mnkr för att täcka risken för återbetalning av externa bidrag för projekt Elbilsupphandlingen (1,45 mnkr) och projekt Hållbara Järva (1,76 mnkr).

Efter KS beslut den 17 juni erhöll förvaltningen 4 mkr ur Central medelsreserv 2 för arbete med Vattenprogrammet. Under året har ett första utkast till lokalt åtgärdsprogram för Bällstaån tagits fram och presenterats i Styrgruppen för god vattenstatus. I Brunnsviken har en sedimentundersökning påbörjats och arbetet med lokalt åtgärdsprogram för Brunnsviken startats. För Långsjön har en stomme till åtgärdsprogram tagits fram och en undersökning av felkopplingar och läckor i ledningssystemet har genomförts. Framtagande av upphandlingsunderlag för framtagande av lokalt åtgärdsprogram för Magelungen, Långsjön, Råcksta träsk, Judarn samt Kyrksjön har påbörjats under senhösten. För närvarande pågår rekrytering av två projektledare till arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram. När de nya resurserna är på plats kommer arbetet med att ta fram fler parallella åtgärdsprogram att kunna påbörjas, vilket inte har varit möjligt utan extra förstärkning av personal. Undersökningarna av båtottenfärger skjuts till 2016 på grund av att undersökningarna behöver göras under den tid på året då båtarna står på land, företrädesvis perioden mars-maj.

Totalt förbrukades endast 0,5 mnkr av erhållna 4,0 mnkr ur CMR 2 under 2015 och förvaltningen begär därmed ombudgetering av kvarvarande medel till 2016 för att kunna fortsätta arbetet med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplanen för god vattenstatus. Förvaltningen har ansökt om ytterligare medel till kommande aktiviteter de närmaste åren.

Avdelning livsmedelskontroll prioriterade extraordinära kontroller av verksamhetsutövare med brister. Det genererade högre intäkter än budgeterat om 0,8 mnkr. Fasta kontrollavgifter för 2015 som betalats, men där kontrollen inte hunnit utföras under 2015, om 0,8 mnkr periodiserades till år 2016.

Längre fram i texten redovisas resultat per avdelning.

Budget och utfall per avdelning och totalt för MHN år 2015

(tkr)	Nämnd		Förvaltningschef inkl MSL		Verksamhetsstöd inkl utveckling av e-tjänster		Plan och miljö		Hälsoskydd		Livsmedelskontrollen		Miljöanalys		SLB		Gemensamma kostnader		Total			
	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Avvikelse	
Intäkter före avsättningar	0	0	-487	-676	-4 510	-3 940	-28 543	-25 403	-28 241	-31 898	-40 750	-41 648	-840	-806	-8 800	-9 406	0	-93	-112 171	-113 870	1 699	
Upplösning av avsättningar								-7 200*													0	
Tillbakaföring av fasta årliga avgifter 2014												-368**									-368	
Periodosering av fasta årliga avgifter 2015												717***								0	717	-717
Summa intäkter	0	0	-487	-676	-4 510	-3 940	-28 543	-32 603	-28 241	-31 898	-40 750	-41 299	-840	-806	-8 800	-9 406	0	-93	-112 171	-120 721	8 550	
Kostnader före avsättningar/upplösning	2 162	1 714	6 360	5 814	23 873	22 413	62 295	62 276	34 297	34 806	40 031	39 112	23 611	20 455	15 302	15 318	7 140	6 613	215 071	208 521	6 550	
Kostnader för utföring av fasta årliga avgifter 2014	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	368*	0	0	0	0	0	0	0	368	-368	
Periodosering av kostnader för fasta årliga avgifter 2015	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Summa kostnader	2 162	1 714	6 360	5 814	23 873	22 413	62 295	62 276	34 297	34 806	40 031	39 480	23 611	20 455	15 302	15 318	7 140	6 613	215 071	208 889	6 182	
Resultat före avsättningar/upplösningar	2 162	1 714	5 873	5 138	19 363	18 473	33 752	36 873	6 056	2 908	-719	-2 536	22 771	19 649	6 502	5 912	7 140	6 520	102 900	94 651	8 249	
Upplösningar/periodiseringar								-7200				717									-6483	
Resultat efter avsättningar (nettoutfall)	2 162	1 714	5 873	5 138	19 363	18 473	33 752	29 673	6 056	2 908	-719	-1 819	22 771	19 649	6 502	5 912	7 140	6 520	102 900	88 168	14 732	

*Upplösning av avsättning för risker inom projekt.

** Tillbakaföring av periodisering av ej levererade timmar avseende fast årlig avgift för 2014 inom livsmedelskontrollen.

*** Periodisering av tillsynsintäkter för ej levererade timmar för 2015 års fasta årliga avgifter inom livsmedelskontrollen.

Här följer en redogörelse för utfallet per avdelning:

Nämnden

Nämndens nettoutfall är lägre än budgeterat på grund av lägre kostnader för arvoden än budgeterat samt lägre kostnad för nämndsammanträdena till följd av införandet av elektroniska nämndutskick.

Förvaltningschef

Förvaltningschefens nettoöverskott beror på lägre kostnader för rekrytering av avdelningschefen för Verksamhetsstöd och en reserv för oförutsedda kostnader som inte behövde användas.

Plan och Miljö

För Plan och Miljö var nettoresultat innan upplösning av tidigare nämnda avsättningar om 7,2 mnkr högre än budgeterat som beror på att en del aktiviteter inom projekten skjutits fram till 2016. För projekt GrowSmarter var intäkterna i T2-prognosen beräknade till totalt 3,1 mnkr, vilket var i linje med den årliga budgeten. Under hösten noterade förvaltningen att de beräknade konsultutgifterna skulle minska kraftigt mot budget och prognosen justerades ner. Intäkterna har justerats löpande så att kostnaderna täcks.

I syfte att visa att miljön i Stockholm blir allt bättre trots att staden växer, har avdelning Plan och miljö varit ansvarig för att genomföra en informationskampanj under hösten 2015. Kampanjen genomfördes genom två veckors annonsering i tunnelbanan samt via en bilaga i DN där framgångar på miljöområdet lanserades. Utfallet och genomslaget var som helhet positivt genom en omfattande besöksfrekvens på stadens hemsida, där det gick att läsa mer och fördjupat om de olika sakfrågorna samt gav en ovanligt positiv återkoppling genom den läsarundersökning som genomfördes på DN-bilagan. Utöver dessa två större exponeringsvägar lanserades även information ut via totalt sex stycken helsidesannonser i DN, SvD och GP.

Avdelningens nettoresultat efter upplösningen av avsättningarna visar ett överskott om 4,1 mnkr.

Hälsoskydd

Avdelning Hälsoskydd visat ett överskott om 3,1 mnkr. Avdelningens extraordinära resultat beror på följande

- Fler tillsynstimmar utförda inom flera områden, bl.a. mer fastighetsägartillsyn än planerat med hög debiteringsgrad.
- Större andel debiterbara timmar av total tillsynstid. Bl.a. fler anmälningar och ansökningar (värmepumpar, skolor, förskolor och hygienverksamheter) än budgeterat ger fler debiterbara timmar. Tid för att hantera dessa ärenden togs från andra områden med lägre debiterbarhet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

- Fler köldmedieanläggningar än budgeterat.
- Många uppföljningsärenden med hög debiteringsgrad.
- Lägre personalkostnader pga. sjukskrivningar, dock i viss mån ersatt genom inhyrd personal.

Livsmedelskontrollen

Överskottet jämfört med budget för Livsmedelskontrollen var 1,1 mnkr vilket främst beror på högre intäkter för extraordinär kontroll samt lägre personalkostnader.

De 304,5 kontrolltimmar från 2014 som inte kunde levereras 2014 och därmed periodiserades till 2015, utfördes under året. De periodiserade intäkterna användes till täcka personalkostnader för extra personal som utförde kontrollerna.

På grund av sjukfrånvaron kunde inte alla timmar för fast årlig avgift 2015 levereras. Enligt god redovisningssed och livsmedelslagstiftningen periodiserades intäkter om 0,72 mnkr avseende dessa timmar till år 2016.

Miljöanalys

Nettoutfallet för Miljöanalys var 3,1 mnkr lägre än budgeterat beroende på

- ej förbrukade medel för arbete med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplanen för god vattenstatus (3,5 mnkr)
- högre kostnader för utökad provtagning av miljögifter i damm i förskolor/skolor samt för utredning av stadens användning av gummigranulat (0,4 mnkr).

Förvaltningen begär ombudgetering av kvarvarande medel för vattenarbetet om 3,5 mnkr till 2016 för att kunna fortsätta arbetet enligt godkända planen.

SLB

Resultatet för SLB-analys, inklusive avskrivningar, var 0,6 mnkr lägre än budget beroende på ökad efterfrågan på avdelningens tjänster som avspeglas i högre intäkter och driftkostnader (högre personalkostnader till följd temporärt utökad personalstyrka för att klara av efterfrågan, ökade licenskostnader och utbildningskostnader för bättringar av kart presentationer på hemsidan samt högre kostnader för reservdelar och tillbehör till mätinstrument pga. en stor andel äldre partikel instrument). Avskrivningarna blev lägre än förväntat på grund av få investeringar genomförts.

Verksamhetsstöd

Avdelningen Verksamhetsstöd uppvisade ett överskott om 0,7 mnkr som beror på tjänst- och förändrarledigheter samt lägre kostnader för köpta tjänster.

Gemensamma kostnader

De förvaltningsgemensamma kostnaderna var 0,5 mnkr lägre än budget på grund av lägre konsultkostnader för gemensamma IT-kostnader.

Nedanstående tabell beskriver förvaltningens intäcks- och kostnadsutveckling åren 2006-2015.

Miljöförvaltningens intäkter och kostnader 2006-2015 (mnr)

Intäkter	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Miljöbalktillsyn	20,2	20,9	32,6	36,2	35,1	36,4	36,4	39,3	41,5	47,1
Livsmedelskontroll	19,3	21,7	25,2	31,0	31,1	31,8	35,7	36,3	40,4	41,3
Summa tillsyn	39,5	42,6	57,8	67,2	66,2	68,2	72,1	75,6	81,9	88,4
Uppdragsverksamhet/SLB	5,8	6,0	6,2	7,2	7,2	7,5	8,5	8,1	9,7	9,4
Bygglovsgranskning	0,3	0,2	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Miljöbilsprojekten	14,2	6,0	7,2	6,9	4,3	2,8	3,6	2,6	8,8	6,5
Kompetensfonden	10,9	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Miljömiljarden	22,9	20,2	17,4	19,8	-	-	-	-	-	0,0
Övriga intäkter	2,8	3,1	5,8	7,0	13,6	11,4	9,0	8,1	12,4	16,4
Summa intäkter	96,4	78,1	94,8	108,2	91,3	89,9	93,2	94,4	112,8	120,7
Kostnader										
Personalkostnader	112,6	105,3	98,8	100,7	101,5	106,8	112,0	113,9	124,2	132,7
Konsult/köpta tjänster	39,5	26,8	26,8	32,4	18,4	20,5	17,8	18,3	22,7	24,8
Lokalkostnader	13,1	13,2	11,7	11,8	11,3	11,1	11,9	12,1	13,7	13,1
Övrigt inkl. avskrivningar	39,9	21,9	19,7	20,8	22,0	24,3	31,0	28,9	37,3	38,3
Kostnader	205,1	167,2	157,0	165,7	153,2	162,7	172,7	173,2	197,9	208,9
Netto	108,7	89,1	62,2	57,5	61,9	72,8	79,5	78,8	85,1	88,2*

*Netto efter upplösning av avsättningar för risk inom projekt

Intäkterna för tillsyn enligt miljöbalken uppgick till 47,1 mnr och var 5,6 mnr högre än utfallet 2014. Ökningen från 2014 beror på effektivisering av handläggningsprocesser och högre debiteringsgrad inom bostadsärenden, flera anmälningar/ansökningar för värmepumpar och skolor/förskolor och delvis på den högre taxan.

För livsmedelskontrollen uppgick intäkterna till 41,3 mnr och var 0,9 mnr högre än utfall 2014. Rörliga intäkter som extra offentlig kontroll och första årskontroller är högre än budgeterat på grund av mer tid har åtgått till uppföljning av bristande verksamheter samt att nystartade verksamheter i högre utsträckning än tidigare har blivit kontrollerade i nära anslutning till att de påbörjas. Kundförlusterna uppgick till 0,58 mnr och var på samma nivå som 2013. År 2014 var kundförlusterna 0,39 mnr.

Tabellen ovan visar också intäktsökningen för tillsynen har varit kraftig, 48,9 mnr för period 2006-2015, det vill säga 124 procent.

Resultat jämfört med prognos

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beräknade kostnaderna i tertialrapport 2 2015 till 215,1 mnkr. Resultatet i bokslutet är 208,9 mnkr vilket ger 2,9 procents avvikelse från prognosen i andra tertialrapporten. Avvikelsen mellan tertialrapport 2 och bokslutet beror på:

- lägre kostnader än prognostiserat för avdelningen Plan och miljö, vars utfall präglas av projekt som är svåra att prognostisera samt förskjutningar av projekten.
- lägre personalkostnader till följd av tjänste- och föräldraledigheter (ca 3,0 mnkr).
- lägre kostnader för nämndhandlingar
- lägre kostnader för arbete med vattenprogrammet pga. uppstarts förseningar.

Intäkterna beräknades i tertialrapport 2 till 114,9 mnkr. Resultatet i bokslutet blev 120,7 mnkr vilket innebar 5 procent differens i förhållande till prognosen i tertialrapport 2. Den positiva avvikelsen mellan tertialrapport 2 och bokslutet beror främst på upplösningen av avsättningar för risk inom projekten.

Det finns därtill en allmän försiktighet när förvaltningen gör prognoser. Många områden med tämligen liten omsättning gör prognoser och även om var och en av dem har ett begränsat reservutrymme för att med säkerhet kunna infria den lämnade prognosen, kan summan av alla dessa ”reserver” bli betydande. Det är självklart olyckligt med ett resultat som avviker från prognoserna, men det är samtidigt uttryck för att förvaltningens medarbetare visar omsorg om budgethållningen och att effekterna av effektiviseringar är svåra att beräkna. Med hänsyn till de speciella förhållandena som föranleder överkottet anser förvaltningen att avvikelsen mot prognosen i tertialrapport 2 är godtagbar.

2015 års resultat jämfört med utfallet 2014

Miljö- och hälsoskyddsnämndens kostnader år 2015 var 11,0 mnkr högre än år 2014. Intäkterna var år 2015 7,9 mnkr högre än 2014. De högre kostnaderna under 2015 beror till stor del på ökad budgettilldelning för uppdrag såsom Kemikaliecentrum, Energicentrum, nytt miljöprogram och ökade insatser för information och kunskapsförsörjning. Personalkostnader år 2014 var ovanligt låga på grund av vakanser och föräldraledigheter. År 2015 ligger personalkostnader på en mer rimlig nivå.

De högre intäkterna beror på en ökning av tillsynsintäkterna vilket till stor del är ett resultat av förbättringar av handläggningsprocesser och tillsynsplanering och högre intäkter inom projekten, speciellt på grund av upplösningen av avsättningarna för risk inom projekten. Jämfört med föregående år ökade Miljö- och hälsoskyddsnämndens nettoutfallet år 2015 med 10,3 mnkr före upplösning av avsättningarna och 3,1 mnkr efter upplösning av avsättningarna. Det vill säga att netto efter upplösning av avsättningarna ökade från 85,1 mnkr till 88,2 mnkr.

Personalkostnadsutvecklingen

Personalkostnaderna (lön och personalförsäkring) uppgick år 2014 till 124,2 mnkr och utgjorde 62,8 procent av Miljö- och hälsoskyddsnämndens kostnader.

År 2015 låg personalkostnader på 132,7 mnkr som utgjorde 63,4 % av nämndens totala kostnader. Ökning om 8,5 mnkr från 2014 till 2015 beror på löneökning om 2,5 mnkr enligt avtal, flera anställda till följd av nya uppdrag samt ett högre antal inspektörer inom tillsynen som framgår av tabellen nedan.

Under perioden från 2006 till 2011 har resurserna i form av årsarbetare inom tillsynen varit i stort sett konstanta. År 2013 var antalet årsarbetare inom tillsynen lägre än planerat på grund av större personalomsättning, många föräldralediga och sent tillsatta vakanser. Detta avspeglades då också i låga personalkostnader.

Årsarbetare inom Miljöbalks- och Livsmedelstillsynen

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Miljöbalkstillsyn	53,9	53,6	55,0	52,0	53,0	52,0	56,5	52,8	60,5	63,0
Livsmedel	42,0	38,4	38,5	39,0	39,0	40,5	44,0	41,8	43,3	46,9
Summa	95,9	92,0	93,5	91,0	92,0	92,5	100,5	94,6	103,8	109,9

Antal årsarbetare inom tillsynen ökade under 2015. För livsmedelskontroller beror detta på extra kontroller som på grund av personalbrist inte kunde utföras 2014 och som periodiserades till 2015. För miljöbalkstillsynen präglades år 2013 av många vakanser och tjänst- och föräldraledigheter som återbesatts under 2014. Extra personal anställdes under 2015 för att klara av satsningen inom fastighetsägartillsyn och för att beta av gamla olägenhetsärenden.

Under perioden 2006 - 2015 har intäkterna per årsarbetare inom miljöbalken ökat med 0,38 mnkr (102 procent) och inom livsmedelstillsynen med 0,42 mnkr (91 procent). Minskningen för miljöbalken under 2012, beror framför allt på de minskade intäkterna för värmepumpsansökningar. Ökningen för livsmedelskontrollen under 2014 beror på effektiviseringar i handlägningsprocesserna samt lågt antal årsarbetare som inte avspeglar det verkliga personalbehovet. Minskningen för miljöbalken under 2014 beror på högre antal årsarbetare och satsningar på tillsynen som inte är debiterbar. Andelen av debiterbara timmar av totala tillsynstiden ökade igen under 2015.

Intäkt per årsarbetare (mnkr)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Miljöbalkstillsyn	0,37	0,39	0,58	0,68	0,65	0,66	0,64	0,74	0,68	0,75
Livsmedel	0,46	0,57	0,68	0,79	0,8	0,79	0,81	0,87	0,94	0,88

Självfinansieringsgrad inkl. OH för miljöbalkstillsyn/livsmedelskontroll 2006 – 2016

tkr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	B 2015	VB 2015	B 2016
Miljöbalkstillsyn (MB)												
Hälsoskydd												
Intäkter	n/a	n/a	18 659	21 582	20 855	21 864	21 501	24 662	25 795	28 241	31 898	29 079
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	27 438	29 042	30 725	33 145	35 081	36 875	37 830	42 704	43 071	43 174
Netto HS	n/a	n/a	8 779	7 460	9 870	11 281	13 580	12 213	12 035	14 463	11 173	14 095
Självfin.grad HS	n/a	n/a	68%	74%	68%	66%	61%	67%	68%	66%	74%	67%
Plan och Miljö												
Intäkter	n/a	n/a	13 947	14 615	14 269	14 500	14 874	14 859	15 658	15 243	15 182	14 918
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	22 746	20 682	20 864	22 046	22 661	20 512	21 073	21 513	20 691	21 109
Netto PoM	n/a	n/a	8 799	6 067	6 595	7 546	7 787	5 653	5 415	6 270	5 509	6 191
Självfin.grad PoM	n/a	n/a	61%	71%	68%	66%	66%	72%	74%	71%	73%	71%
Intäkter	n/a	n/a	32 606	36 197	35 124	36 364	36 375	39 521	41 453	43 484	47 080	43 997
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	50 184	49 724	51 589	55 191	57 742	57 387	58 903	64 217	63 762	64 283
Netto MB	n/a	n/a	17 578	13 527	16 465	18 827	21 367	17 866	17 450	20 733	16 681	20 286
Självfin.grad MB	40%	43%	65%	73%	68%	66%	63%	68%	70%	68%	74%	68%
Livsmedelskontroll												
Intäkter	n/a	n/a	25 174	31 063	31 169	31 888	35 714	36 347	40 434	40 750	41 299	41 728
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	34 952	37 960	36 676	37 993	42 830	42 127	46 416	48 480	48 238	49 691
Netto Livs	n/a	n/a	9 778	6 897	5 507	6 105	7 116	5 780	5 982	7 730	6 939	7 963
Självfin.grad Livs	47%	63%	72%	82%	85%	84%	83%	86%	87%	84%	86%	84%
MHN tillsyn												
Intäkter	n/a	n/a	57 780	67 260	66 293	68 252	72 089	75 868	81 887	84 234	88 379	85 725
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	85 136	87 684	88 265	93 184	100 572	99 514	105 319	112 697	112 000	113 974
Netto MHN tillsyn	n/a	n/a	27 356	20 424	21 972	24 932	28 483	23 646	23 432	28 463	23 620	28 249
MHN tillsyn	44%	52%	68%	77%	75%	73%	72%	77%	78%	75%	79%	75%

Mellan åren 2006 - 2015 som helhet har det skett en kraftig ökning, inom miljöbalken från 40 procent till 74 procent och inom livsmedelstillsynen från 47 procent till 86 procent. Att självfinansieringsgraden minskar något inom miljöbalksområdet mellan år 2010 och 2012 beror främst på kostnadsökningar samt lägre tillsynsintäkter än budgeterat, framförallt från timdebitering och vikande efterfrågan inom värmepumpar och strandbadsanalys. De tillfälliga budgetförstärkningarna för tillsynen påverkar självfinansieringsgraden negativt eftersom den inte motsvaras av ökade intäkter.

För avdelning Plan och Miljö beror ökningen för 2013-2015 delvis på översyn av andelen av tillsynskostnader i självkostnadskalkylen och delvis på svårigheten att tillsätta vikarier och tillsvidareanställningar i takt med personalomsättningen.

För avdelning Hälsoskydd beror ökningen för 2015 på effektivisering av handläggning av bostadsklagomål/allmänna missförhållande som resulterade i högre debiteringsgrad samt på större andel debiterbara timmar av totala tillsynstiden. Därutöver inkom fler anmälningar och ansökningar (värmepumpar, skolor, förskolor och hygienverksamheter) än budgeterat.

Jämfört med budget ökade självfinansieringsgraden för avdelning Livsmedelskontroll till 86 % på grund av högre rörliga intäkter, bättre planering av tillsynsbesök (man besöker flera verksamhetsutövare i samma område/centrum i stället för inspektörerna ska åka ut flera gånger) samt lägre personalkostnader.

Investeringar

Förvaltningen har en investeringsbudget om 0,8 mnkr, Utfallet 2015 blev 0,9 mnkr. Avvikelsen om 0,1 mnkr beror på ej budgeterade anskaffningar av möbler.

Ombudgeteringar

Nämnden hemställer om ombudgetering av 3,5 mnkr till 2016 av ej förbrukade medel från de 4,0 mnkr som erhöles för arbete med Vattenprogrammet under 2015. Medlen ska användas för fortsatt arbete med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplan för god vattenstatus. Det är viktigt att dessa medel inte förväxlas med de ytterligare 11,3 mnkr som nämnden har ansökt om i VP 2016. Detta eftersom de 3,5 mnkr avser andra insatser än de som ska finansieras med de ansökta 11,3 mnkr.

Analys av balansräkning

Enligt stadens anvisningar ska balansräkningen för år 2015 kommenteras i jämförelse med balansräkningen år 2014:

- Kundfordringarna var 5,1 mnkr år 2015, det vill säga 0,7 mnkr lägre jämfört med år 2014. Detta beror på bättre faktureringsflöde för 2015 inom miljöbalkstillsynen så att kunderna har hunnit betala sina fakturor innan årsskiftet.

- Fordringar mot staten och EU var 0,1 mnkr år 2015, det vill säga 0,4 mnkr lägre jämfört med år 2014 beroende på influtna projektmedel.
- Övriga kortsiktiga fordringar var 5,0 mnkr som helt beror på utveckling av e-tjänster som finansieras via Digital förnyelse.
- Förutbetalda kostnader, vilket främst består av hyra för första kvartalet år 2016, var 3,2 mnkr vilket är marginellt högre jämfört med år 2014.
- Upplupna intäkter år 2015 uppgick till 1,9 mnkr och var 0,9 mnkr högre än år 2014 beroende på slutfakturerering av tillsynsavgifter för 2015.
- Leverantörsskulden uppgick till 14,9 mnkr och var 2,1 mnkr lägre år 2015 än år 2014 vilket förklaras av lägre kostnader i december 2015 jämfört med december 2014.
- Övriga kortfristiga skulder, som avser förskottsintbetalda projektmedel från EU och andra bidragsgivare, var 15,8 mnkr det vill säga 1,3 mnkr högre år 2015 än 2014 beroende på att influtna förskott till förvaltningen för projekten.
- Förutbetalda intäkter uppgick till 1,5 mnkr vilket är 0,6 mnkr högre år 2015 än 2014 på grund av fakturor som har skickats men tjänsterna inte har levererats under 2015 för avdelning SLB och avdelning Livsmedelskontrollen. Livsmedelskontroll lyckades leverera de fakturerade och periodiserade timmar från 2014. Cirka 570 timmar avseende fasta årliga livsmedelskontroller för år 2015 kunde inte levereras och dessa har enligt god redovisningssed och livsmedelslagstiftningen periodiserades till år 2016.
- Avsättningarna för risk inom projekt Hållbara Järva, projekt Elbilsupphandlingen och projekt GrowSmarter om totalt 7,2 mnkr löstes upp i bokslutet 2015 vilket också framgår av minskning av Övriga interimsskulder.

Balansräkning

Period: 201500-201513

Kr

	Per 2014-12-31	Förändring 201501-201513	Per 2015-12-31
Anläggningstillgångar	1 795 795,32	145 484,88	1 941 280,20
12 Maskiner och inventarier	1 795 795,32	145 484,88	1 941 280,20
Omsättningstillgångar	12 867 594,66	2 761 361,63	15 628 956,29
15 Kundfordringar	5 792 245,50	-679 450,32	5 112 795,18
161 Fordringar hos anställda	0,00	12 696,00	12 696,00
165 Fordringar hos staten och EU	540 864,00	-443 864,00	97 000,00
166 Andra kortfristiga fordringar	1 977 035,00	3 005 812,24	4 982 847,24
167 Ingående mervärdesskatt	0,00	0,00	0,00
169 Värdereglering av diverse kortfristiga fordringar	0,00	-9 606,00	-9 606,00
16 Diverse kortfristiga fordringar	2 517 899,00	2 565 038,24	5 082 937,24
171 Förutbetalda kostnader	3 511 240,16	526 059,93	4 037 300,09
175 Upplupna intäkter	1 046 210,00	823 152,50	1 869 362,50
179 Övriga interimfordringar	0,00	0,00	0,00
17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	4 557 450,16	875 773,71	5 906 662,59
19 Kassa och bank	0,00	0,00	0,00
Summa Tillgångar	14 663 389,98	3 380 285,23	18 043 675,21
Eget kapital	27 373 970,50	-11 677 765,52	15 696 204,98
20 Eget kapital	27 373 970,50	-11 204 326,80	16 169 643,70
Avsättningar	0,00	0,00	0,00
Långfristiga skulder	0,00	0,00	0,00
Kortfristiga skulder	-42 037 360,48	8 297 480,29	-33 739 880,19
24 Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	-1 355,00	-3 370,00	-4 725,00
25 Leverantörsskulder	-16 954 504,07	2 086 949,00	-14 867 555,07
26 Moms och särskilda punktskatter	0,00	0,00	0,00
289 Övriga kortfristiga skulder	-14 532 762,12	-1 302 041,96	-15 834 804,08
28 Övriga kortfristiga skulder	-14 532 762,12	-1 302 041,96	-15 834 804,08
291 Upplupna löner	-158 455,00	-497,00	-158 952,00
293 Upplupna sociala avgifter	-58 449,00	-10 691,00	-69 140,00
295 Förutbetalda intäkter	-939 308,00	-589 567,00	-1 528 875,00
299 Övriga interimsskulder	-9 392 527,29	8 116 698,25	-1 275 829,04
29 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-10 548 739,29	7 515 943,25	-3 032 796,04
Summa Skulder & Eget kapital	-14 663 389,98	-3 380 285,23	-18 043 675,21

Synpunkter och klagomål

Till nämnden har under 2015 inkommit 3 så kallade serviceanmärkingar, det vill säga en formellt registrerad anmärkning på förvaltningens service. Serviceanmärkningarna avser klagomål på handläggning av ärenden. Klagomålen tas emot och handläggs av berörd avdelning. På grund av nämndens roll som myndighet hanteras utöver de fåtaliga serviceanmärkningarna, många överklaganden vilka ibland innehåller synpunkter på servicen. Dessa tar nämnden till sig och är underlag för förbättringar. Nämnden har en stor kontaktyta ut mot samhällets invånare och företagare och frågor om service är viktig och ständigt aktuell.

Övrigt

Nämndens verksamhetspecifika EU-positions-papper

En redogörelse för hur nämndens verksamhetspecifika EU-positions-papper genomförs finns ovan under målet 2.2.3 MHN ska samarbete och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

Nämndbeslut och ärendebalans

Nämnden har sammanträtt 11 gånger under året och behandlat 178 ärenden. Tabellen nedan visar ärendestatistiken för de senaste 10 åren vilka då inkluderar alla de ärenden där miljöförvaltningen har delegation.

Ärendebalansen kan utläsas genom att jämföra antalet nya och avslutade ärenden inom samma år. Minst lika många ärenden som inkommer måste avslutas inom samma period för att obalans inte ska uppstå. För 2015 ligger balansen på 91,1 % vilket innebär att färre ärenden avslutats än vad som inkommit. År 2015 upprättades 18835 ärenden vilket är 955 fler än 2014. Av ärendena som avsåg tillsyn inkom 2313 via e-tjänsterna vilket är 111 fler än 2014. 8361 ärenden är öppna vilket är 1704 fler än vid förra årsskiftet. 17336 ärenden avslutades vilket är 857 färre än 2014 och 1499 färre än inkomna ärenden.

Period	Nya ärenden	Avslutade ärenden	Öppna ärenden (1)
2006	8466	8275	6393
2007	8436	8393	6127
2008	12537	11680	7525
2009	14 756	18 737	6 174
2010	15 129	15 474	6 029
2011	21856	21594	6368
2012	17384	17439	6729
2013	17128	17237	6835
2014	17880	18193	6657
2015	18835	17336	8361

Not 1: Öppna ärenden avser läget vid årets slut.

Överklaganden

Det har under året kommit in 278 avgöranden från överinstanser avseende överklagade beslut från miljö- och hälsoskyddsnämnden. Utöver det har 10 avgöranden inkommit som avser villkorsprövningar eller andra avgöranden där nämnden har varit part men där föremålet för prövningen inte har varit ett av nämndens beslut.

Många av avgörandena härrör från beslut som överklagats före år 2015. Nämndens beslut har fastställts (inklusive då prövningstillstånd ej meddelats) i 238 fall, vilket utgör 86 procent av alla överklaganden. Motsvarande andel för år 2014 var 78 procent av totalt 205 överklaganden.

Nämndens beslut har under år 2015 ändrats eller upphävts helt i 17 respektive 23 fall, vilket utgör 6 procent respektive 8 procent av avgörandena. Motsvarande andel föregående år var 8 procent respektive 6 procent. Siffrorna ger dock inte en helt rättvisande bild eftersom en ganska stor andel av avgörandena där nämndens beslut delvis har ändrats avser en förhållandevis liten justering. Det kan exempelvis handla om att föreläggandet fastställts i sak men tidpunkten för uppfyllandet justerats eller att ett beslut om att ta ut en timavgift har fastställts men avgiften satts ner något. Därtill är några av de 40 ändrade och delvis ändrade besluten inte slutligt avgjorda eftersom de är överklagade av nämnden och ligger för avgörande i nästa överinstans.

Sammantaget anser förvaltningen att utfallet av överinstansernas avgöranden är ett positivt kvitto för nämndens tillsynsverksamhet. Det gäller även de villkorsprövningar som avgjorts där nämnden har varit part där förvaltningen upplever att nämnden som huvudregel har fått gehör för sina synpunkter.

	Totalt	MHN beslut fastställt	MHN beslut delvis ändrats	MHN beslut ändrats helt	Fråga om PT	Övrigt (villkor etc.)
MMÖD	10	1			4	5
MMD	42	31	1	6		4
KammarR	1				1	
FörvR	5	5				
TR	1					1
Lst	229	196	16	17		
Totalt	288	233	17	23	5	10

Kommunfullmäktiges uppdrag

Nämnden ska i verksamhetsberättelsen svara på de uppdrag som kommunfullmäktige har givit under året.

Uppdrag: Hantering av fordon inom kommunkoncernen i Stockholms stad (Utl 2015:119) Uppdrag att utarbeta ett förslag till strategi. Dnr 129-1408/2015.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden får i uppdrag att i samråd med stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB utarbeta ett förslag till en långsiktig strategi för hantering av fordon för kommunkoncernen Stockholms stad i enlighet med vad som sägs i utlåtandet. Förslaget till strategi ska omfatta förmånsbilar och inriktningen är att tidigare riktlinjer för förmånsbilar ska ersättas.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden får i uppdrag att överväga inrättade av en central funktion med ansvar för utförande av kommunkoncernens gemensamma fordonshantering i enlighet med vad som sägs i utlåtandet.
3. Finansiering av miljö- och hälsoskyddsnämndens kostnader om 2,0 mnkr för år 2016 beaktas i samband med upprättande av ärendet ”Avstämning av mål och budget 2016”.

Nämnden har utfört uppdraget i enlighet med följande redovisning:

Stadsledningskontorets genomlysning av hanteringen av kommunkoncernens fordon, som miljöförvaltningen drivit, gick till beslut i KF i november 2015. Beslut togs att inrätta en ”fleet managerfunktion” på miljöförvaltningen, med 2 miljoner kr i budget för 2016”. För närvarande håller ett förslag till den strategi som omnämns i uppdraget på att tas fram av förvaltningen. Förhoppningen är att den kan komma upp till beslut i miljö- och hälsoskyddsnämnden den 15/3 och sedan vidare till KF för beslut.

Rekrytering av en person som tillsammans med befintlig personal ska utgöra ”fleet managerfunktionen” pågår.

Status för projekt med särskild finansiering

Hållbara Järva

Projekt Hållbara Järva avslutades år 2014. Slutrapporten har under 2015 behandlats av Boverket och godkänts varför slutredovisningen av ekonomiska medel utbetalats. En viss fortsatt utbyggnad av solev är beslutat att fastighetskontoret ska genomföra med kvarvarande medel från projektet. Detta kommer även fortsätta in i 2016.

GrowSmarter

Förvaltningen har ansvaret att koordinera EU projektet GrowSmarter, där Stockholm, Barcelona och Köln ska energieffektivisera befintliga byggnader, tillföra förnybar energi, genomföra åtgärder för hållbara transporter samt med hjälp av informations och kommunikationsteknologi underlätta en hållbar utveckling i respektive stads utvalda stadsdel och en hållbar livsstil.

Arbetet med att planera genomförandet i både Stockholm, Köln och Barcelona har pågått intensivt under 2015, och många av åtgärderna planeras vara genomförda eller påbörjade under 2016. Vissa förseningar har uppstått under år 2015 framförallt vad gäller renoveringar på grund av att samverkansprocesser tagit längre tid än uppskattat. Förseningar har också uppstått genom att EUs handläggning av justeringar i projektplanen tar längre tid än förväntat.

Under 2015 har mycket tid lagts på uppstarten av projektet bla har följande producerats:

- Utvärderingsplaner för teknisk och ekonomisk uppföljning
- En kommunikationsplan
- Information om projektet har spridits genom presentationer på internationella och nationella konferenser, webbsidor och genom ett nyhetsbrev.
- Projektets fem följestäder har tagit fram planer på vilka av de smarta lösningarna som är mest relevanta för dem och påbörjat arbetet med att kunna implementera dem i framtiden.
- Koordinationen har påbörjat ett samarbete med två syskon- projekt för att ge EU feedback på hur deras verktyg och metoder kan förbättras för att underlätta för projektens genomförande.

Miljöförvaltningen projektleder även genomförandet av projektet i Stockholm. Under året har bland annat följande åstadkommit:

- lokala samarbetsavtal har tecknats för att försäkra att varje deltagande partner är medveten om sitt åtagande i projektet och förbinder sig att utföra detta.
- Miljöförvaltningen har tillsammans med Stockholms hem och Fastighetskontoret planerat för utställningsutrymmen där projektet kan visas i samband med studiebesök.
- För studiebesöken har ett förslag till program tagits fram. Det första internationella studiebesöket är planerat i April 2016. I kommunikationsarbetet har miljöförvaltningen producerat en broschyr, samlat information på webben, skrivit blogg och producerat en video om Stockholmssiten.

Care of city – Ekosystemtjänster. Vinnova-projekt

Projektet startades under augusti 2012 och pågår i två år fram till september 2014.

Förvaltningen har beviljats bidrag av Vinnova för att driva projektet C/O – city om Urbana ekosystemtjänster vidare under perioden juni 2015 - maj 2017. Syftet är att vidareutveckla resultat från tidigare projektsteg och konkreta lösningar för att arbeta med ekosystemtjänster i urban miljö. Miljöförvaltningen är projektägare och projektledare och genomför projektet enligt projektets mål och projektplan.

Förvaltningen har bistått exploateringskontoret med erfarenheter från C/O City samt med biträdande projektledning i arbetet med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm.

Energi- och klimatrådgivning - Regionalt samarbete

Det regionala samarbetet finansieras av länets samtliga kommuner samt Håbo kommun

genom att varje kommun avsätter 39 procent av det statliga bidraget. Fyra värdkommuner delar på det gemensamma operativa arbetet som består av telefonrådgivning, drift och utveckling av webb (www.energiradgivningen.se) och intranät för rådgivarna, framtagande och utveckling av gemensamt material, deltagande på mässor och stöd till genomförande av gemensamma projekt. Förvaltningen utgör huvudprojektledare med ansvar för genomförande av verksamhetsplan, gemensam administration och hantering av gemensamma projektmedel. Huddinge ansvarar för telefonrådgivning samt drift och utveckling av webb/intranät. Botkyrka och Upplands Väsby är biträdande projektledare.

Energi- och klimatrådgivning – Lokalt arbete.

I den lokala rådgivningen prioriteras rådgivning till bostadsrättsföreningar och fastighetsägare med mindre fastighetsbestånd. 61 procent av det statliga bidraget används för denna rådgivning. De senaste åren har efterfrågan på rådgivning ökat markant som ett resultat av att förvaltningens tillsyn över fastighetsägare informerar om möjligheten till att få gratis energi- och klimatrådgivning.

Nearly Zero Energy Building Renovation-NeZeR

Projektet startade i mars 2014 och avslutas i februari 2017.

Projektet består av flera delar som tillsammans ska leda till att långtgående energieffektiviseringar görs i samband med renovering av befintliga byggnader.

Inom projektet har rapporten *Goda exempel på Nära noll energi-renovering* med exempel från många länder i Europa på renoveringar som lett till stor minskning av energibehovet sammanställts. I en av projektets rapporter *Technical solutions for energy reduced and renewable energy sources for optimal energy efficient renovation* finns sammanställningar på olika tekniker för att minska energibehovet i byggnader.

En viktig del av projektet är att ta fram en åtgärdsplan för hur städer kan gå till väga för att identifiera vilken typ av byggnader eller stadsdelar som bör prioriteras vid kommande renoveringar. Avsikten är att åtgärdsplanen ska leda till konkreta projekt som beskrivs mer i detalj med hjälp av en färdplan. Därefter utformas generella riktlinjer för hur både åtgärdsplaner och färdplaner kan tas fram av städer i Europa.

Under projektets gång arrangeras workshops med olika intressenter för att informera om och diskutera hur energieffektiviseringar kan göras.

I varje land arrangeras en tävling som går ut på att de tävlande lagen ska föreslå bra och kostnadseffektiva tekniker och metoder för att göra energibesparingar i befintliga byggnader. Stockholms stad genomför tävlingen i samarbetar med Uppsala universitet. Studenterna i Sverige har som tävlingsobjekt ett par av Stockholms stads byggnader i Solberga. Valet av byggnader har gjorts utifrån att dessa byggnader är mycket typiska för flerbostadshus i Sverige. Tävlingen startade i oktober 2015 och avslutas vid årsskiftet. Vinnande förslag ska sedan presenteras för vinnare från de andra länderna vid en expo i Tallinn under hösten 2016.

Från Sverige deltar miljöförvaltningen, Stockholms hem, Stadshus AB samt IVL Svenska Miljöinstitutet. Övriga deltagande länder är Nederländerna, Rumänien, Finland (koordinator) och Spanien.

Urban learning

EU-projektet Urban Learning är ett projekt som handlar om hur energifrågor hanteras i planeringsprocessen. Från staden deltar stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och miljöförvaltningen. Projektet koordineras av staden Wien. Städerna i projektet beskriver energisystem, energikrav, rådighet, uppföljning med mera och hur dessa frågor planeras och administreras. I Stockholm stad ligger fokus på energiarbetet och den administrativa organisationen i Norra Djurgårdsstaden. Avsikten med projektet är att fördjupa samarbetet mellan olika förvaltningar i respektive stad så att arbetet med energifrågor breddas till att även innefatta energisystem och integrerade energilösningar. Projektet startade i mars 2015 och avslutas i augusti 2017

Projektet leds av stadsbyggnadskontoret. I Stockholms stad deltar, förutom stadsbyggnadskontoret, även exploateringskontoret och miljöförvaltningen.

Städerna i projektet beskriver energisystem, energikrav, rådighet, uppföljning med mera och hur dessa energirelaterade frågor planeras och administreras. I Stockholm stad ligger fokus på energiarbetet och den administrativa organisationen i Norra Djurgårdsstaden.

Cleantruck

Projektet Cleantruck har slutfördes under 2014. Under 2015 har en slutkonferens hållits. Cleantruck syftar till att öka andelen miljölastbilar på gatorna i Stockholms Stad, och därmed bidra till bättre luftkvalitet och till stadens klimatarbete. Cleantruck har pågått sedan januari 2010. Projektet drivs av tre parter: AGA Gas, OKQ8 och Miljöförvaltningen i Stockholms Stad, som är projektledare. Cleantruck finansieras med stöd av EU LIFE+, Vinnova och Energimyndigheten. Projektet har betalat ut alla budgeterade medel för merkostnadsersättning och omfattar 50 miljölastbilar fördelat på 15 etanol ED95-lastbilar, 18 dual-fuel-lastbilar (diesel/metangas) samt 17 elhybridlastbilar. Därutöver har projektet stött 5 aggregat för LIC-kyla och merkostnadsersättning för förarstöd i sparsam körning utöver det som omfattas av YKB (yrkesförarkompetensbevis). Åkerier, speditörer och transportköpare visar stort intresse för projektet. Under året har projektet bl a deltagit på Lastbil-2014 i Jönköping, Nordens största lastbilmässa, samt mött 100 transportbolag på en minimässa för Sveriges Åkeriföretag ABC län, och varit inbjuden till Scania Bilars i Stockholms kundträff.

Elbilsupphandling

Vattenfall AB och Stockholms stad har tillsammans genomfört en gemensam teknikupphandling av elbilar och laddhybrider. Målet var att underlätta övergången till eldrivna fordon i Sverige. Genom att öka intresset och kanalisera en tidig efterfrågan har marknadsintroduktionen av elbilar snabbats på. Satsningen omfattar både rena elfordon och laddhybrider. Upphandlingsinitiativet har ekonomiskt stöd från Energimyndigheten. Med start år 2010 etablerades en testflotta med 50 elbilar, fristående från den stora upphandlingen. Elbilsupphandlingen siktade mot 5 000 elbilar på fyra år. Själva elbilsupphandlingen slutfördes år 2011. Ramavtalen började gälla från den 1 oktober 2011. De fyra utvalda leverantörerna har idag fyra personbilar och fyra transportbilar att erbjuda. Leverantörerna kan inkludera nya fordonsmodeller under avtalstiden. Avtalstiden var på två år men kan förlängas med ett år vid två tillfällen och blir då totalt på fyra år. Cirka 85 % av de cirka 400 ingående organisationerna som ursprungligen medverkade i avtalet, valde att förlänga avtalet ett år och 90 % av dessa valde att förlänga ett fjärde år, fram till 30/9 2015. Avtalen innebär förnyad konkurrensutsättning. Instruktioner för detta har tagits fram och finns tillgängliga på

www.elbilsupphandling.se. Bidragen från elbilsupphandlingen har konkurrerat med statens supermiljöbilspremie, och antalet avrop har bland annat därför blivit färre än väntat. Med anledning av detta ändrades reglerna för merkostnadsersättning i december 2012, till en fördubbling av ersättningen. Därefter har deltagarna fått en merkostnadsersättning om 50 % av fordonens merkostnad max 100 000 kr/fordon. Med denna höjda ersättning har drygt 600 fordon kunnat få ersättning. Totalt har över 850 bilar avropats från avtalet under de tre första åren. Samtliga merkostnadsersättningar är medel som vidarebefordras från Energimyndigheten. Mer information finns på www.elbilsupphandling.se

Under 2015 har Elbilsupphandlingens slutrapport färdigställts och en slutkonferens hölls i mars. Projektet har därefter förlängts för ytterligare ett års utvärdering av bilarnas drift. Projektet kommer att slutrapporteras i februari 2016.

Wich / Induktionsladdning

Wich (trådlös laddning av elfordon) är ett svenskt forsknings-och demonstrationsprojekt som studerar trådlös laddning av elbilar från användarens perspektiv. Bidrag ges från Viktoria Swedish ICT. Trådlös laddning anses av många vara en laddningslösning för framtiden, och kan ha potential att göra elbilen till det första valet för svenska bilköpare.

Under Wich-projektet, som startade i september 2012 och pågår till våren 2016 kommer totalt tjugo bilar vara utrustade med trådlös laddningsteknik. För Stockholm gäller att fem av Stadens elbilar har utrustats med trådlös teknik under 2015.

Bilarna som används i studien används i den dagliga verksamheten av anställda i städerna Göteborg och Stockholm samt inom Vattenfall. Den trådlösa laddningen kommer därför att utvärderas i verkliga situationer med vanliga människor. Användarna kommer att intervjuas grundligt. Resultaten från intervjuerna kommer att jämföras med kvantitativa data som samlats in under studien. Huvudsyftet med projektet är att svara på frågan om induktionsladdning ändrar laddningsbeteende hos användarna och orsakar mer frekvent anslutning av elfordon till nätet.

E-facts

I september 2013 inleddes projektet E-Facts (Electric vehicles For Alternative City Transport Systems) med bidrag från ERA-Net (via Vinnova) – ett av EUs forskningsprogram. Programmet omfattar initiativ för att stödja policys och åtgärder för ökat antal lätta och tunga elfordon i städer. E-facts ska öka utbudet av laddning och användning av elfordon och laddhybrider i olika applikationer i Stockholm, Frankfurt och Rotterdam. Projektet har slutrapporterats under 2015. Dock kvarstår en del uppföljningsarbete under 2016.

För Stockholms Stads del gäller projektet huvudsakligen laddinfrastruktur och att erbjuda testkörning av elbilar genom testbilsflotta/elbilspool. Förvaltningens insatser har nästan uteslutande varit arbetstid och konsultarbete för redan planerade elbilsaktiviteter i enlighet med tidigare Elbilsstrategi och nu gällande Strategi för miljöfordon och drivmedel.

FREIGHT EVUE

Stockholms stad har genom Miljöförvaltningen och tillsammans med sju andra städer i Europa erhållit medel från EUs sjunde ramprogram för projektet Freight Electric Vehicles in Urban Europe, FR EVUE. Projektet började i mars 2013 och ska pågå i 4,5 år (54 månader) till och med augusti 2017.

FR EVUE ska demonstrera och utvärdera eldrivna fordon i smarta logistiska lösningar. Projektet koordineras av London och övriga medverkande är förutom Stockholm, Amsterdam, Lissabon, Madrid, Milano, Oslo och Rotterdam. Dessutom medverkar sju andra städer som följer projektet samt några energibolag, billeverantörer, universitet och statliga myndigheter. I Stockholmdelen av FR EVUE medverkar Stockholms stad, Fortum och Trafikverket Region Stockholm. I Stockholm ingår logistikcentralen för byggmaterial i Norra Djurgårdsstaden (Norra Djurgårdsstaden). Anpassning av logistikcentralen, medel till eldrivna fordon, snabbaddning och normalladdning av fordon och utvärdering.

Vidare ingår tre studier:

1. Möjliga incitament, styrmedel och regelverk för att få ökad grad samlastning
2. Samlastning av alla varor i bo- och brukarskedet av Norra Djurgårdsstaden
3. Utvärdering av logistikcentret med fordon och transporter

Under hösten 2014 ändrades projektet till att även inkludera utredning av en samlastningscentral i city.

Fortum ansvarar för snabbaddningsutrustningen samt för utvärderingen av dessa. Trafikverket Region Stockholm ansvarar för studien om möjliga incitament, styrmedel och regelverk för att få ökad grad samlastning.

Stockholm stad ansvarar för övriga delar samt för lokal projektledning. I ansökan är Stockholms stad en organisation. I verkligheten har miljöförvaltningen, exploateringskontoret och Trafikkontoret ansvar för olika delar. Miljöförvaltningen är bl a projektledare.

Laddinfrastruktur

Stockholm stad hade i sin budget för år 2014 uppdragit åt trafikkontoret, miljöförvaltningen och Stockholm Parkering AB att medverka till att 100 nya publika normalladdare och 10 nya publika snabbaddare kommer på plats i Stockholm. samtliga 139 normalladdare och 7 snabbaddare är nu etablerade. Ytterligare 2-5 snabbaddare är på gång. Miljöförvaltningen har i samarbete med trafikkontoret, Stockholm Parkering och KTH fått en ansökan om medel beviljad av Energimyndigheten för utvärdering av alla dessa laddmöjligheter. Projektets mål är att sammanställa erfarenheter och sprida lärdomar till andra intressenter från arbetet med att etablera de 10 nya publika snabbaddarna och 100 nya publika normalladdarna i Stockholm. Dessutom ska samtliga stationer utvärderas